

**T.C.  
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ  
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KONAKLAMA TESİSLERİNDE ENGELLİ KULLANICI VE ODA  
TASARIMI İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ÇÖZÜM ÖNERİSİ**

**DOKTORA TEZİ**

**Y. İçmimar Melda TERLEMEZ**


**İç Mimarlık Anabilim Dalı**

**İç Mimarlık Programı**

**Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Cem Doğan**


**MAYIS 2016**

Melda TERLEMEZ tarafından hazırlanan KONAKLAMA TESİSLERİNDE ENGELLİ KULLANICI VE ODA TASARIMI İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ÇÖZÜM ÖNERİSİ adlı bu tezin DOKTORA tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.


  
.....Yrd. Doç. Cem DOĞAN

Tez Yöneticisi


Bu çalışma, jürimiz tarafından İÇ MİMARLIK Anabilim Dalında DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: : Yrd. Doç. Cem DOĞAN 

Üye : PROF. DR. PEK FİTOZ 

Üye : Doç. Dr. Dilem Bay 

Üye : TRP. M. R. BİLGE YARARCI 

Üye : Yrd. Doç. N. Adile 

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

## ÖNSÖZ

Öncelikle tez öncesi ve tez oluşumu süreçlerinde, benden manevi desteğini, bilgisini ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Yrd. Doç. Cem DOĞAN'a;  
Yüksek Lisans eğitimim boyunca değerli katkılarından dolayı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İç Mimarlık bölümünde görevli tüm öğretim üyelerine;  
Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora eğitimlerim boyunca, her zamanki gibi hiç bir desteğini esirgemeyen; babam, Ahmet Bülent TERLEMEZ' e;  
Hayatım boyunca; sabır ve özveriyle bana destek olan, başta annem ve kardeşim olmak üzere tüm aileme ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler.

Mayıs, 2016

Melda TERLEMEZ

## İÇİNDEKİLER

|  | Sayfa No. |
|--|-----------|
| <b>ÖZET</b> .....  | III       |
| <b>SUMMARY</b> .....   | IV        |
| <b>ÇİZELGE LİSTESİ</b> .....   | V         |
| <b>ŞEKİL LİSTESİ</b> .....   | VI        |
| <br>   |           |
| <b>GİRİŞ</b> .....   | 1         |
| Araştırmanın Amacı .....   | 2         |
| Araştırmanın Kapsamı .....   | 2         |
| Araştırmanın Yöntemi.....  | 2         |
| <br>   |           |
| <b>1.ERİŞİLEBİLİR TURİZM VE KONAKLAMA TESİSLERİ</b> .....                    | 3         |
| 1.1. Erişilebilir Turizm.....  | 4         |
| 1.2. Dünya’da Erişilebilir Turizm İçin Otellere Yönelik Düzenlemeler.....    | 4         |
| 1.3. Ülkemiz’ De Erişilebilir Turizm İçin Otellere Yönelik Düzenlemeler..... | 7         |
| <br>   |           |
| <b>2. ERİŞİLEBİLİR TASARIM</b> .....   | 11        |
| 2.1. Erişilebilirlik Kavramı .....   | 11        |
| 2.2. Erişilebilir Tasarım Ve Prensipleri.....                                | 11        |
| 2.3. Dünya’da Erişilebilirlik Kavramı İle İlgili Düzenlemeler .....          | 16        |
| 2.4. Ülkemizde Erişilebilirlik Kavramı İle İlgili Düzenlemeler .....         | 14        |
| <br>   |           |
| <b>3. KULLANICI KAVRAMI, İHTİYAÇLARI VE MEKANSAL DÜZENLEMELER</b> .....      | 30        |
| 3.1. Kullanıcı Kavramı.....  | 30        |
| 3.2. Kullanıcı İhtiyaçları .....   | 30        |
| 3.3. Engel Tanımı Ve İhtiyaçları.....  | 32        |
| 3.3.1. Görme Engelli Tanımı ve İhtiyaçları .....                             | 36        |
| 3.3.2. İşitme Engelliler ve İhtiyaçları.....                                 | 38        |
| 3.3.3. Ortopedik Engelliler ve İhtiyaçları.....                              | 41        |

|  |    |
|--|----|
| <b>4. BEŞ YILDIZLI OTELLERDE ODA TASARIMI VE KULLANICI KAVRAMI</b> .....                     | 45 |
| 4.1. Otel Odası Tanımı Ve Engelli Kullanıcı.....   | 45 |
| 4.2. Otel Odası Nitelikleri .....  | 23 |
| 4.2.1. Odanın Kattaki Yeri .....   | 47 |
| 4.2.2. Odanın Formu .....  | 50 |
| 4.2.3. Odanın Alan Standartları.....   | 53 |
| 4.2.4. Odanın Tipi .....   | 56 |
| 4.2.5. Odanın Mekansal Birleşenleri.....   | 60 |
| 4.2.5.1. Yatma Bölümü .....  | 60 |
| 4.2.5.2. Oturma ve Çalışma Bölümü.....   | 62 |
| 4.2.5.3. Islak Hacim Bölümü .....  | 63 |
| 4.2.5.4. Giriş- Depolama Bölümü .....  | 70 |
| 4.3. Beş Yıldızlı Otelde Yatak Odası Ve Engelli Yatak Odası Bileşenlerinin İrdelenmesi ..... | 72 |
| <b>5. ERİŞİLEBİLİR TASARIMA YÖNELİK OTEL ODASI ÇÖZÜM ÖNERİSİ</b> .....                       | 84 |
| <b>6. SONUÇ</b> .....  | 87 |
| <b>KAYNAKLAR</b> .....   | 89 |

# KONAKLAMA TESİSLERİNDE ENGELLİ KULLANICI VE ODA TASARIMI İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ÇÖZÜM ÖNERİSİ

(Doktora Tezi)

MELDA TERLEMEZ

MİMARŞİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ekim 2016

## ÖZET

Dünyada; değişen ekonomik, sosyal ve kültürel koşullar sonucu olarak kitle turizmde bir çok gelişme yaşanmış, bu durum konaklama tesislerini de etkilemiştir. Zamana bağlı olarak ; kullanıcı profili, ihtiyaç ve beklentiler değişmiş, insan odaklı yaşam anlayışı hakim olamaya başlamıştır. Engelli kullanıcının da turizm faaliyetine katılmasıyla, mekan için tasarım fikirleri de değişmeye başlamıştır. Bu çalışmada, Otellerdeki engelli ve diğer kullanıcılar için tasarlanmış odalar incelenerek, herkesin ihtiyaçlarına cevap verebilecek otel odası tasarım fikri geliştirilmiş ve model üzerinden çözüm önerisi sunulmuştur.

Altı bölümden oluşan bu tez çalışmasının birinci bölümünde, giriş başlığı altında amaç ve kapsama yönelik anlatım, araştırmanın amacı, kapsamı ve yöntemine yer verilmiştir.

İkinci, üçüncü ve dördüncü bölümde, erişilebilir turizm, Dünya’da ve Ülkemizde erişilebilir turizm konusu ele alınmıştır. Erişilebilir tasarım ve kullanıcı kavramlarına değinilmiştir.

Beşinci bölümde; otel odası tanımı, odanın nitelikleri ve seçilen örnekler üzerinden odaların, kurgusu ve odanın mekansal birleşenleri anlatılmıştır.

Sonuç bölümünde ise; seçilen konaklama yapılarında bulunan engelli odalarının mekân tasarımı ve uygulamalarında karşılaşılan sorunlar tespit edilerek, engelli ve engelsiz kullanıcıya uygun oda tasarımı hazırlanmıştır.

**Bilim Kodu** :

**Anahtar Kelimeler** :

**Sayfa Adedi** :

**Tez Yöneticisi** : Yrd. Doç. Cem Doğan

# **ONE SOLUTION SUGGESTION REGARDING TO DISABLED USER AND ROOM DESIGN IN THE ACCOMMODATION FACILITIES**

**( Phd Thesis)**

**MELDA TERLEMEZ**

**MİMARŞİNAN SCHOOL OF FINE ARTS UNIVERSITY**

**INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY**

**October 2016**

## **SUMMARY**

In the world; as a result of the changing economic, social and cultural conditions, many development happened in the mass tourism and this situation has also affected to the accomodation facilities. Depending on time, user profile, needs and expectations have changed, sense of the life people oriented has began to dominate. With the participation of disabled user in tourism acitivities, design criteria for the residence has began to change. In this study, examining rooms designed for the disabled and other users in hotels, design ideas for the hotel room which can respond to everyone's needs has developed and was presented on solution suggestion from the model.

In the first part of this thesis consisting of six episodes, expression to objective and scope under the introduction title, was given the objective, scope and method of the study.

In the second, third and fourth sections, accessible tourism, accessible tourism issues in our country and in the world were tackled and was discussed to accessible design and user concepts.

In the fifth part, was described of the descripton of the hotel room, the qualities of the room and the installations and spatial components of the room through selected examples.

In the conclusion part; was created the room design suitable for disabled and non-disabled users by identifying the common problems in the application and the place design of the disabled rooms in the selected accomodation facilities.

**Science Code** :

**Key Words** :

**Number of pages** :

**thesis advisor** : **Yrd. Doç. Cem Doğan**

## ÇİZELGE LİSTESİ

|  | <b>Sayfa No.</b> |
|--|------------------|
| Çizelge 3.3.1. Duyusal engelliler .....  | 35               |
| Çizelge 3.3.2.Duyusal engelliler .....   | 35               |
| Çizelge 4.2.1.1.Yatak katlarında temel kütle analizi .....   | 49               |
| Çizelge 4.2.2.1. Yatak katı formuna göre çözümlenmiş, oda formları .....                                   | 52               |
| Çizelge 4.2.3.1. Yatak odası alan ölçüleri .....   | 56               |
| Çizelge .2.4.1. Farklı otellerde yatak odası tiplerinin yüzde olarak değerlendirilmesi<br>.....            | 58               |
| Çizelge 4.2.4.2. Kullanıcılarının niteliklerine göre oda tiplerinin değişiminin<br>değerlendirilmesi ..... | 59               |



## ŞEKİL LİSTESİ

|  | <b>Sayfa No.</b> |
|--|------------------|
| Şekil 2.2.1. Eşit kullanım prensibi .....  | 12               |
| Şekil 2.2.2. Kullanımda esneklik prensibi .....  | 12               |
| Şekil 2.2.3. Basit ve sezgisel kullanım prensibi.....  | 13               |
| Şekil 2.2.4. Algılanabilir bilgilendirme prensibi .....  | 13               |
| Şekil 2.2.5. Tasarımda hata payı prensibi .....  | 14               |
| Şekil 2.2.6. Düşük güç kullanım prensibi .....   | 15               |
| Şekil 2.2.7. Yaklaşım ve kullanım için boyut ve mekan sağlanması prensibi .....                  | 15               |
| Şekil 3.3.1. 1. Hissedilebilir yüzey .....   | 37               |
| Şekil 3.3.1.2. Hissedilebilir yüzey .....  | 37               |
| Şekil 3.3.1.3. Braille alfabesi kullanarak oluşturulmuş yönlendirme tabelası .....               | 38               |
| Şekil 3.3.1.4. Görme uzaklığına göre istenen harf büyüklüğü .....                                | 38               |
| Şekil 3.3.2.1. İşitme engelli için donanımlar .....  | 40               |
| Şekil 3.3.2.2. Ses yükseltici loop sistemi .....   | 40               |
| Şekil 3.3.2.3. İşitme engelli için donanımlar .....  | 40               |
| Şekil 3.3.2.3. Ses yükseltici loop sistemi .....   | 40               |
| Şekil 3.3.3.1. Tekerlekli Sandalye Alanı .....   | 42               |
| Şekil 3.3.3.2. Tekerlekli sandalyenin .U. ve 90 derece dönüş yapabilmesi için gerekli alan ..... | 42               |
| Şekil 3.3.3.3. Tekerlekli sandalyenin net zemin veya döşeme alanı .....                          | 43               |
| Şekil 3.3.3.4. Engellilere ait işaretler .....   | 43               |
| Şekil 3.3.3.5. Engellilere ait işaretler .....   | 44               |
| Şekil 4.1.1 Sandic hotel, oda görünüşü .....   | 47               |
| Şekil 4.2.1.1 Sandic hotel, oda görünüşü .....   | 48               |
| Şekil 4.2.2.1 Concorde de luxe resort yatak katı planı, Antalya .....                            | 51               |
| Şekil 4.2.2.2. Miracle hotel yatak katı planı, Antalya .....                                     | 51               |
| Şekil 4.2.2.3 Dedeman antalya hotel & convention center, yatak katı planı .....                  | 51               |
| Şekil 4.2.3.1.Tekerlekli sandalye dönüş alanı. ....  | 54               |
| Şekil 4.2.3.2.Tekerlekli sandalye kullananların geçişi için gerekli genişlikler.....             | 55               |
| Şekil 4.2.3.3.Tekerlekli sandalye dönüş alanı.....   | 55               |
| Şekil 4.2.5.1. Scandic hotel oda görünüşü .....  | 61               |

|   |    |
|---|----|
| Şekil 4.2.5.1.2. Rixos premium hotel oda görünüşü .....                         | 61 |
| Şekil 4.2.5.2.2. Rixos premium hotel oda görünüşü .....                         | 61 |
| Şekil 4.2.5.3.1. Tuvalet örneği .....   | 63 |
| Şekil 4.2.5.3.2. Banyo örneği .....   | 64 |
| Şekil 4.2.5.3.3. Lavabo ölçüleri .....  | 64 |
| Şekil 4.2.5.3.4. Lavabo önü ölçüleri .....                                      | 65 |
| Şekil 4.2.5.3.4. Lavabo tutunma barı ölçüleri .....                             | 66 |
| Şekil 4.2.5.3.5. De- monte tutunma barı .....                                   | 67 |
| Şekil 4.2.5.3.6. De- monte tutunma barı .....                                   | 67 |
| Şekil 4.2.5.3.5. De- monte tutunma barı .....                                   | 67 |
| Şekil 4.2.5.3.8. Demonte ürünler kullanılarak tasarlanan oda banyo örneği ..... | 68 |
| Şekil 4.2.5.3.9. Demonte ürünler kullanılarak tasarlanan oda banyo örneği ..... | 68 |
| Şekil 4.2.5.3.10. Engelli oda banyo örneği .....                                | 69 |
| Şekil 4.2.5.3.11. Engelli oda banyo örneği .....                                | 69 |
| Şekil 4.2.5.4. Scandic hotel oda görünüşü .....                                 | 70 |
| Şekil 4.2.5.5. Dolap yaklaşım yükseklikleri .....                               | 71 |
| Şekil 4.2.5.6. Dolap yaklaşım yükseklikleri .....                               | 71 |
| Şekil 4.3.1 Crystal de luxe resort & spa hotel, bina görünüşü .....             | 72 |
| Şekil 4.3.2. Crystal de luxe resort & spa hotel standart oda planı .....        | 73 |
| Şekil 4.3.3. Crystal de luxe resort & spa hotel, engelli oda planı .....        | 73 |
| Şekil 4.3.4. Rixos premium belek hotel, bina görünüşü .....                     | 74 |
| Şekil 4.3.5. Rixos premium belek hotel, standart oda planı .....                | 75 |
| Şekil 4.3.6. Rixos premium belek hotel, engelli oda planı .....                 | 75 |
| Şekil 4.3.7. Wind of lara hotel, bina görünüşü .....                            | 76 |
| Şekil 4.3.8. Wind of kundu hotel, engelli oda planı.....                        | 77 |
| Şekil 4.3.9. Wind of kundu hotel, engelli oda planı .....                       | 77 |
| Şekil 4.3.9. İmperial hotel bomonti bina görünüşü .....                         | 78 |
| Şekil 4.3.10. İmperial hotel bomonti , standart oda planı .....                 | 79 |
| Şekil 4.3.11. İmperial hotel bomonti , engelli oda planı .....                  | 79 |
| Şekil 5.1. Otel oda örneği .....  | 84 |
| Şekil 5.2. Otel oda örneği .....  | 84 |
| Şekil 5.3. Otel oda örneği .....  | 85 |
| Şekil 5.4. De monte ürünler kullanılarak tasarlanan oda banyo örneği .....      | 85 |
| Şekil 5.5. Oda banyo örneği .....   | 86 |

|  |    |
|--|----|
| Şekil 5.6. Otel oda örneği .....   | 86 |
| Şekil 5.7. Otel oda örneği .....   | 87 |
| Şekil 5.8 Otel oda örneği .....  | 87 |
| Şekil 5.9. De monte ürünler kullanılarak tasarlanan oda banyo örneği ..... | 88 |
| Şekil 5.10. Oda banyo örneği .....   | 88 |



## GİRİŞ

İnsan ya engelli, ya engelli yakını ya da engelli adaydır. Özürlülüğü, ciddi bir soruna; hatta toplumsal soruna dönüştüren çeşitli faktörler vardır. Bunların başında toplumun olumsuz tutumları yer almaktadır.

Engellilerin, kendilerini farklı hissetmemeleri için, tatile gidebilmeleri, istedikleri restoranda yemek yiyebilmeleri, istedikleri alışveriş merkezlerine engelsizce ve diğer insanlardan ayrıştirılmadan girebilmeleri sağlanmalıdır. Bu, engellilerin yaşam kalitesinin artırılmasının yanında, engellilerin sosyalleştirilmesi sürecinde de önemli bir adımdır. Engelli insanların da turizm faaliyetleri sırasında özel ve farklı ihtiyaçları söz konusu olmaktadır. Engelli insanların turizm faaliyetlerine katılımı için öncelikli olarak onların ihtiyaçlarına yönelik alt yapı düzenlemelerinin yapılması gerekir.

Dünyada ve ülkemizde engelli kullanıcıya özel hizmet veren konaklama mekanları oldukça sınırlıdır. Konaklama mekanları, kullanıcı taleplerinin artmasıyla, birçok hizmeti bir arada sunan ve kitle turizmine uygun, büyük kapasiteli işletmeler halini alırken, engelli kullanıcı taleplerini ihmal etmektedir. Bu durum, mekanın engelli kullanıcı ile uyumu, kapasite oranları ile örneklendirilebilir. Tursab' ın yaptığı araştırmaya göre; Türkiye'de, Turizm Bakanlığı'ndan işletme belgesi tesislerde 1176 adet engellilere ait özel oda bulunmaktadır. Bu durum kullanıcı ihtiyaçlarını tam olarak karşılamamaktadır. Bu sebeple daha kapsamlı düzenlemeler yapılmalıdır.

İnsan hakları ve seyahat özgürlüğünün savunulduğu çağdaş dünyamızda turizm endüstrisinin engellileri dikkate alması günümüz şartlarında artık kaçınılmaz bir durumdur. Diğer insanlar gibi onların da engelsiz seyahat etme, dinlenme ve eğlenme en doğal haklarıdır. Engelli insanların turizm faaliyetlerine katılabilmesi için turizm işletmelerinin, onların özel ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

## **ARAŞTIRMANIN AMACI**

Bu araştırmanın incelendiği alan olarak; turizmin ve otelciliğin hızla geliŐtiĐi, bölgeler seçilmiŐtir. Çalışmanın amacı, konaklama tesisi türlerinden turizm işletme belgeli otel işletmelerinde, yatak odası tasarımının; engelli ve engelsiz kullanıcının beklentilerinin oda üzerindeki etkisi saptanarak, kullanıcı farkı gözetmeden oda tasarımı hazırlanarak, böylelikle engelli kullanıcı istediği odada kalma imkanına sahip olacaktır.

## **ARAŞTIRMANIN KAPSAMI**

Araştırma kapsamında; araştırmanın temelini oluşturan, , erişilebilir turizm, Dünya da ve ülkemizde erişilebilir turizm için otellere yönelik yapılan düzenlemeler, evrensel tasarım, engelli ve engelsiz kullanıcı kavramları, otel odası, engelli otel odası, odanın nitelikleri ve odanın mekansal birleşenleri gibi konular araŐtırılmıŐtır. Bu kavramlar sonucunda; konaklama tesislerinde yatak odası tasarımlarının engelli kullanıcı ile olan ilişkisi ele alınacaktır. Bu araŐtırmayla ilgili olarak; Türkiye genelinde altı adet otel seçilerek, oda ve engelli oda tasarımları karşılaŐtırılarak incelenecektir.

## **ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ**

Araştırma yönteminin ilk aşaması olarak, erişilebilir turizm, Dünya da ve ülkemizde erişilebilir turizm için otellere yönelik yapılan düzenlemeler, evrensel tasarım, otel odası, oda ve engelli oda karşılaŐtırılmaları, engelli ve engelsiz kullanıcı kavramları ile ilgili kaynak taraması yapılarak, bu konular ile ilgili genel bilgiler, yazılı ve internet kaynaklarından yararlanılarak yazılacaktır. AraŐtırmayla ilgili yönetmelikler ve istatistikler ilgili yerlerden alınacaktır. Bu kavramalara bağlı kalınarak Türkiye genelinde 6 adet otel seçilerek, yerinde ve proje üzerinde araştırmalar yapılarak, seçilen örnek oteller üzerinden, mekanın engelli kullanıcı ile uyumu ele alınarak, otel yetkilileri ve kişisel gözlemlere yer verilerek tablolar ile açıklanacaktır.

Araştırmalar sonucu, seçilen konaklama yapılarında bulunan engelli odalarının mekân tasarımı ve uygulamalarında karşılaşılan sorunlar tespit edilerek, engelli ve engelsiz kullanıcıya uygun oda tasarımı hazırlanacaktır.

# 1.ERİŞİLEBİLİR TURİZM VE KONAKLAMA TESİSLERİ

## 1.1. ERİŞİLEBİLİR TURİZM

Turizm insanların sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için belirli bir süre zarfında yaşadıkları yer dışında yapılan ilişkiler bütünüdür. Toplumlar arası, kültürel sosyal ve ekonomik ilişkileri sağlayan bir faaliyettir.

Turizm alanının da, en önemli faaliyetleri sağlayan mekanlar konaklama işletmeleridir. Oteller, konaklama işletmelerinde arasında metrekare ve sınıflandırma bakımından ön plana çıkan yapılardır. Günümüz otelleri bir çok imkanı bünyesinde bulundurmaktadır. Konaklama ve dinlenme imkanından öteye geçmiş, spor, sağlık, toplantı, alışveriş gibi birçok hizmeti bir arada bulunduran komplekslerdir.

Otel, toplumun önemli bir bölümünü oluşturan engelli kullanıcı tarafından, seyahatleri sırasında kullanılmaktadır. Bu yapılar, engelli kullanıcının ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde tasarlanmalıdır. Kullanıcı; seyahat sırasında, ulaşımdan başlayarak, konaklama sırasında bir çok engelle karşılaşmaktadır. Bu sorunların çözülebilmesi için mekanlar, kullanıcı ihtiyaçları belirlenerek ve ergonomik detaylar düşünülerek tasarlanmalıdır.

07.07.2005 tarihinde 25868 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun, 1.Bölüm, 3.Maddesinin (C) bendine göre, “Engelli; fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen bireydir.”

Aynı kanunun aynı maddesinin (F) bendine göre, “Erişilebilirlik; binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasını ifade eder.” Erişilebilirlik, yaşamın tüm alanlarındaki hak ve hizmetlere ulaşabilmek ve bunlardan yararlanabilmek anlamına gelmektedir (Alsancak, Tomruk, Çatana, Türkekul ve Dolamaç, 2013). Avrupa Erişilebilirlik Konsepti’ne (1996) göre

erişilebilirlik, çevre düzenlemesinin temel özellikleridir. Binaların, alışveriş alanlarının, tiyatroların, parkların, kamusal alanların, işyerlerinin, kısaca tüm yapıların giriş, çıkış ve kullanılabilirliğini ifade eder. Erişilebilirlik; çevreyi, insanların sosyal ve ekonomik aktivitelere katılımına izin verecek şekilde düzenlemedir (ENAT, 2007a).

Erişilebilir turizm, kullanıcı farkı gözetmeden kişinin, her türlü ihtiyaçlarını karşılayabileceği yani ulaşım, konaklama, seyahat gibi faaliyetleri kolaylıkla yapabileceği bir turizm organizasyonudur. Bu organizasyonu hayata geçirebilmek için, işletme düzenlemeleri ve yasal yaptırımlar paralel ilerlemelidir. Engelli kullanıcının yaşam kalitesinin artırılmasının yanında, engellilerin sosyalleştirilmesi sürecinde de önemli bir adımdır.

Erişilebilir turizm, sosyal sorumluluk nitelendirilirken, diğer yandan sektör için büyük bir gelir kaynağıdır. Turizm endüstrisinin, pazardan yararlanması için fiziki, sosyal alanlarda düzenlemeler ve belirli yatırımlar yapması zorunlu hale getirilmelidir.

## **1.2. DÜNYA'DA ERİŞİLEBİLİR TURİZM İÇİN OTELLERE YÖNELİK DÜZENLEMELER**

ENAT'ın (Avrupa Erişilebilir Turizm Ağı) 2007 yılında yayınladığı “Avrupa’da Ulaşılabilir Turizm İçin İmkân ve Hizmetler” konulu raporunda bina ve çevre ile ilgili yapılması gereken düzenlemeler belirtilmiş ve erişilebilir tesisler için bir kontrol listesi sunulmuştur.

“Fiziksel Erişilebilirlik Kontrol Listesi” engelli insanlar için tesislerin erişilebilirliğini sağlamaya yöneliktir. Kontrol listesinde bulunan dış alan, iç ulaşım yolları, yeme-içme üniteleri, tuvalet ve banyo, yatak odaları, genel alan düzenlemeleri, tasarım özellikleri gibi fiziksel erişim ile ilgili bazı genel noktalar aşağıda verilmiştir:

### **Dış Alanların Düzenlemesi**

- Park alanları engelliler için açıkça belirlenmelidir.
- Motorlu araç, yolcu indirme-bindirme noktaları ön girişte ya da yakınında olmalıdır.

- Giriş yolları düz ve basamaksız bir yüzeye sahip olmalıdır.
- Gerekli yerlerde basamaklara alternatif olarak rampa ve korkuluk bulunmalıdır.
- Giriş kapıları ve basamak erişimleri yağmurdan korunmalı ve iyi aydınlatılmış olmalıdır.
- Dokunsal ve yüksek kontrastlı yön işaretleri bulunmalıdır.

### **İç Ulaşım Yollarının Düzenlemesi**

- Kapı kollarına ulaşım ve kapıların açılması-kapanması kolay veya otomatik olmalıdır.
- Gerekli yerlerde basamaklara alternatif olarak rampa ve korkuluk bulunmalıdır.
- Kapılar geniş olmalı ve geçit, koridor, yemek masaları arasında geçmeye elverişli boşluklar bulunmalıdır.
- Odalar, toplantı salonları, giriş holleri, vb. alanlarda dönüş yerleri bulunmalıdır.
- Yeterli genişlikte asansörler, dokunmatik düğmeler ile görsel ve sesli kat uyarıları olmalıdır.
- Net, anlaşılır, genel, uyarıcı, erişilebilir alanları ve bunların özelliklerini gösteren tabelalar bulunmalıdır.
- Dokunsal ve yüksek kontrastlı yön işaretleri bulunmalıdır.

### **Yeme-İçme Ünitelerinin Düzenlemesi**

- Büfe yüksekliği 85-90 cm olmalıdır.
- Fincan ve bardaklar tekerlekli sandalye erişimine uygun olmalıdır.

### **Tuvalet ve Banyoların Düzenlemesi**

- Tuvalet, banyo ve duş yanında destek korkuluklar bulunmalıdır.
- Tuvalet yanında hareket için yeterli alan bulunmalıdır.
- Basamaksız, tekerlekli sandalye girişine uygun duş ve kaymaz zemin yüzeyli banyo bulunmalıdır.



### **Yatak Odalarının Düzenlemesi**

- Yatak yanında sehpa üzerinde telefon ve TV kumandası bulunmalıdır.
- Sırt ve bacaklar için yüksekliği ayarlanabilir yatak bulunmalıdır.
- Yatak etrafında geçiş ve rahat hareket için yeterli boş alan bulunmalıdır.
- Kapısız veya sürgülü gardırop bulunmalıdır.
- Askı yüksekliği 120 cm olmalıdır.
- Gardırop rafları tekerlekli sandalyeden ulaşılabilir yükseklikte olmalıdır.
- Elektrik prizleri tekerlekli sandalyeden ulaşılabilir yükseklikte olmalıdır.
- Tekerlekli sandalye erişimine uygun masa bulunmalıdır.

### **Genel Alanların Düzenlemesi**

- Parlama ve yansıtma olmadan yeterli aydınlatma olmalıdır.
- Cam kapılar ve geniş pencereler kontrast uyarı işareti veya desenleri ile işaretlenmiş olmalıdır.
  - Kolay kullanılabilir pencere sabitleme, sıcaklık kontrol mekanizması, vb. teçhizat mevcut olmalıdır.
  - Sigara içilmez kuralı olmalı ya da sigara içilmeyen alanlar bulunmalıdır. (Resepsiyon, lobi, toplantı salonu, bar, restoran, vb.)
  - Müşteri odalarında antialerjik yataklar ve temizlik malzemeleri bulunmalıdır.

### **Tasarım Özellikleri**

- Görme bozukluğu olan kişiler için dokunsal/kontrast tabelalar bulunmalıdır.
- Çocuklar, konuşamayanlar, duyma problemi, öğrenme güçlüğü olan kişiler için yönlerini kolayca bulmalarını sağlayacak renkli ve simgeler içeren tabelalar bulunmalıdır.
  - Asansör ve yakınında temizlik, ulaştırma personeli veya teknik personel bulunmalıdır.

### 1.3. ÜLKEMİZ’ DE ERİŞİLEBİLİR TURİZM İÇİN OTELLERE YÖNELİK DÜZENLEMELER

Engellilere ilişkin olarak “1982 T.C. Anayasası”ndan başlamak üzere çeşitli kanunlarda özel düzenlemeler yer almaktadır. Engelliler ile ilgili Türkiye’deki yasal düzenlemelerden en önemlisi ise; 1/7/2005 tarihinde 5378 numaralı “Engelliler Hakkında Kanun”un çıkarılmasıdır. Bu kanunun Birinci Bölüm Genel Esaslar 4. maddesi (D) bendine göre; “Engellilerin bağımsız yaşayabilmeleri, topluma tam ve etkin katılımları için erişilebilirliğin sağlanması esastır.” Aynı kanunun 9464-2 7. maddesi Erişilebilirlik başlığında; “Yapılı çevrede engellilerin erişilebilirliğinin sağlanması için planlama, tasarım, inşaat, imalat, ruhsatlandırma ve denetleme süreçlerinde erişilebilirlik standartlarına uygunluk sağlanır.” denmektedir.

12.03.1982 tarih 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununun 37. maddesinin (A) bendinin (2) numaralı alt bendi hükmü uyarınca hazırlanmış, “Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik”, 21.06.2005 tarih ve 25852 sayı ile Resmi Gazete’ de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin Dördüncü Kısım Tesis Türlerinin Birinci Bölümü Asli Konaklama Tesisleri başlığının, 18. maddesinde Asli Konaklama Tesislerinin Genel Niteliklerinin (C) bendinde bedensel özürülüler için düzenlemelere yer verilmiştir. Bu bentteki düzenlemelere göre; “Toplam kapasitesi seksen oda ve üzerinde olan oteller ile tatil köylerinde en az bir oda olmak üzere toplam oda kapasitesinin yüzde biri oranında odada, ayrıca tesis girişi, genel tuvaletler ile en az bir adet yeme- içme ünitesinde, mola noktaları, temalı parklar ile eğlence merkezlerinde ise kendi türlerinin asgari niteliklerinde belirtilen şekilde bedensel özürülülerin kullanımına uygun düzenlemeler yapılır. Bu düzenlemeler, özel işaretlerle belirtilir.”

Aynı yönetmeliğin 55. maddesinin (D) bendine dayanılarak “Konaklama İşletmeleri Sınıflandırma Çalışmalarına İlişkin Değerlendirme Formlarının Hazırlanmasına ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ” 07/08/2009 tarihli ve 27312 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu tebliğde konaklama işletmelerinin taşınması gereken niteliklerin yanında engellilere yönelik yapılması gereken düzenlemeler yer almaktadır. Bu sınıflandırma formunda yer alan kriterlerin her birinin bir puan karşılığı bulunmaktadır. Tesislerin tür ve sınıflarının belirlenmesinde, bu formdan elde ettikleri puanlar dikkate alınmaktadır. Bu formun uygulama esaslarında;

bedensel engelliler için tesis girişinin, asansörün, yatak odasının ve banyonun düzenlemesi kriterleri yerine getirildiği takdirde diğer bedensel engelli kriterlerinin değerlendirmeye alınacağı belirtilmiştir. Formda bedensel engelli düzenlemesi için yedi temel ve bir alt madde oluşturulmuş, tüm maddeler 2 puan üzerinden değerlendirilmiştir.

Bu maddeler şunlardır:

- Tesis girişinde bedensel engelliler için düzenleme
- Müşteri kullanımına açık bahçede bedensel engelliler için yapılan düzenleme
- Asansörde bedensel engelliler için düzenleme
- Kapılar üzerinde bedensel engellilere ait olduğu belirtilen lavabo ve tuvalet düzenlemesi (Genel tuvaletlerin dışında ayrı bir mahalde bay-bayan ortak kullanım olarak düzenlenmesi halinde 2 puan ilave edilir.)
- Bedensel engelliler için yatak odası düzenlemesi
- Bedensel engelliler için düzenlenen oda banyoları
- Giriş ünitesi, oturma salonu, lokanta, yüzme havuzu, gece kulübü v.b. ünitelerden en az 3 adedinin bedensel engellilerin ulaşımına ve kullanımına uygun düzenlenmesi 26.06.2011 tarih ve 27976 sayılı tebliğ no ile yayınlanan “Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair 2011/1 Nolu Tebliğ” Yedinci Bölüm bedensel engelliler düzenlemelerine ilişkin esasların 20. maddesinde; bedensel engelliler için tesis bahçe ve girişi, resepsiyon, genel tuvaletler, yatak odaları, asansör, yeme-içme ünitelerinde yapılacak düzenlemeler detaylı olarak belirtilmiştir. Bu tebliğe göre yukarıda adı geçen yönetmeliğin 18. maddesinin 1. Fıkrasının (C) bendi hükmü uyarınca bedensel engelliler için yapılacak düzenlemeler aşağıdaki şekildedir:

#### **Dış Alanların Düzenlenmesi**

- Tesis bahçe ve girişinde farklı seviyedeki yerler bedensel engelli dolaşımına uygun olarak düzenlenir.
- Tesis giriş kapısı temiz genişliği en az 90 cm olmalıdır.
- Resepsiyonda tekerlekli sandalye erişimine izin verecek şekilde tasarlanmış en fazla 90 cm yüksekliğinde banko düzenlemesi yapılmalıdır.

### **İç Ulaşım Yollarının Düzenlemesi**

- Asansör kapısı fotoselli olmalıdır. Kapı açılıp kapanma aralığı 5 saniyeden kısa olmamalıdır.
- Asansör kumanda düğmeleri zemin döşemesinden 90-120 cm yükseklikte ve tekerlekli sandalye yaklaşmasına izin verecek konumda yer almalıdır.
- Asansör kabini içinde zemin döşemesinden yaklaşık 85 cm yüksekliğinde yerleştirilmiş kesintisiz tutunma barları sağlanmalıdır.
- Kabin içi, halı kaplı olmamalıdır.

### **Yeme-İçme Ünitelerinin Düzenlemesi**

- Giriş kısmından yeme-içme ünitelerine engelsiz erişim sağlanmalıdır.
- Masaların ve tezgâhların altında 70 cm yüksekliğinde ve en az 50 cm genişliğinde diz boşluğu bırakılmalıdır. Masaların arasında bırakılacak geçişler en az 90 cm olmalıdır.
- Zemin kaygan olmamalı, kalın, yumuşak ve tutan halı kullanılmamalıdır.

### **Tuvalet ve Banyoların Düzenlemesi**

- Kapı genişliği en az 85 cm olmalıdır. Eşik yapılmaması tavsiye edilmekle birlikte yapılması halinde en fazla 1,5 cm yükseklikte ve pahlı olarak yapılmalıdır.
- Klozet, lavabo, sifon, batarya gibi donatılar bedensel engellinin kullanabileceği şekilde düzenlenmelidir. Klozet etrafına, bitmiş döşemeden 85-95 cm yükseklikte olacak şekilde tutunma barları yerleştirilmelidir.
- Aynalar göz hizasında veya inip çıkan ayarlı veya öne doğru 10-15 derece eğik olmalıdır. Aynaların alt kenarı, bitmiş döşemeden en fazla 100 cm yükseklikte olmalıdır.
- Tekerlekli sandalyenin tam bir dönüş yapmasına imkân sağlayacak 150 cm çapında bir daire kadar alan sağlanmalı ve zemini kaygan olmayan malzeme ile kaplanmalıdır.
- Sabunluk, havluluk ve kağıtlık gibi aksesuarlar bitmiş döşemeden 50-120 cm yüksekliğe monte edilmelidir.
- Oda banyolarında; genel tuvaletlerde yapılan düzenlemelere ilave olarak bedensel engelli kullanımına uygun şekilde küvet veya duş düzenlemesi yapılır. Bu bölümlerde oturma yeri ile uygun yerlerde tutunma bantları sağlanır. Banyo kapısı açılımı rahat hareket imkânı verecek şekilde düzenlenir. Eşik yapılmaması tavsiye

edilmekle birlikte yapılması halinde en fazla 1,5 cm yükseklikte ve pahlı olarak yapılır. Resepsiyonla bağlantılı alarm sistemi veya telefon bulunur.

### **Yatak Odalarının Düzenlenmesi**

• Odalar, bedensel engellilerin rahatça hareket edip odayı kullanabileceği şekilde, uygun büyüklük ve konumdaki eşyalarla tefriş ve dekore edilmeli, dengesiz duran, sivri köşeli eşyalar bulundurulmamalıdır.

• Oda giriş kapısı genişliği en az 85 cm olmalıdır.

• Zemini kaygan olmamalı, kalın, yumuşak, tutan halı kullanılmamalıdır.

• Dolap kapıları sürgülü olmalı ve askı yüksekliği en fazla 140 cm olacak şekilde düzenlenmelidir.

• Elektrik düğme ve prizleri zemin döşemesinden en fazla 120 cm, en az 40 cm yükseklikte olacak şekilde düzenlenmelidir.

• Yatak başucunda merkezi aydınlatma düğmesi bulunmalıdır.

• Oda düzenlemeleri için öngörülen %1 oranının değerlendirilmesinde kusurlar dikkate alınmaz.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğünün 27.06.2011 tarih, 34999 sayılı, “Engelsiz Turizm Konulu 2011/8 Genelge” sinde; “Bütün dünyada, engellilerin toplumsal hayatın tüm alanlarına eşit şartlarda katılabilmesi fikri hızla yaygınlaşırken, farklı insanlık durumları için evrensel boyutlarda tasarlanmış, ulaşılabilir yapılı bir çevre, herkes için seyahati ve turizmi mümkün kılacak çağdaş bir yaklaşım olacaktır. Yapılı çevrenin düzenlenmesinde birinci derecede görevli olan merkezi yönetim kurumları ile yerel yönetimlerin yanında özel sektöre de önemli sorumluluklar düşmektedir.” şeklinde bağlayıcı yasal düzenlemelere yer verilmiştir.

## **2. ERİŞİLEBİLİR TASARIM**

### **2.1. ERİŞİLEBİLİRLİK KAVRAMI**

Gelişen Dünya’da, erişilebilirlik kavramı bir çok alanda önem kazanmaktadır. Geniş ölçüğe yayılmış bu kavram, kültür, bilişim, ulaşım, spor, mimari gibi bir çok alanda araştırılmaya devam etmektedir. Erişilebilirlik kavramı, herhangi bir ürünün, hizmetin, teknolojinin ve mekanın herkes tarafından ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasını tanımlanmaktadır. Herhangi bir yetersizliği olan kişi, erişilebilirliği olan mekânda sakat değildir. Sağlam bir kişi, erişilebilirliği olmayan bir mekânda engellidir. (Scherrer, 2001)

### **2.2. ERİŞİLEBİLİR TASARIM VE PRENSİPLERİ**

Erişilebilir tasarımı evrensel tasarım olarak da ifade edebiliriz. “Evrensel tasarım” ürünlerin, çevrenin, programların ve hizmetlerin özel bir ek tasarıma veya düzenlemeye gerek duyulmaksızın, mümkün olduğunca herkes tarafından kullanılabilir şekilde tasarlanmasıdır. (The Center for Universal Design, 1997) Aynı mekan içerisinde hareket eden insanların hareketlerinin değişikliği temelde kişiye ait özelliklerin farklılaşmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum engelli yada engelsiz kullanıcı olmayı gerektirmez. Her insan mekan içinde kendine ait davranışlar sergilemektedir. Evrensel tasarım” kavramı, taşıdığı sosyal eşitlik ögesi temel edinmiştir. O yüzden evrensel tasarım kullanıcı farkı gözetmeden mekânsal tasarımlar yapmayı önerir.

Herkes tarafından kullanılabilen, geniş kapsamda uygulanabilen, hem ürünlerin hem de yapı özellikleri ve elemanlarının tasarım yaklaşımıdır. İnsan merkezli herkes için tasarım düşüncesidir. Bu sebeple evrensel tasarım aynı zamanda “herkes için tasarım - design for all” ve “yaşam boyu süren tasarım - lifetime design” şeklinde de adlandırılabilir. Evrensel tasarım yaygınlaştığı oranda kullanıcılarına faydalı olacaktır. Gelişen her yeni düşüncenin, pratik açıklıkta tespit edilmiş ve hızlı bir şekilde yayılmasına yardım eden prensiplere ihtiyacı vardır. Evrensel tasarım prensiplerinin ve onunla ilişkili rehberlerin amacı evrensel tasarım kavramını kapsamlı bir biçimde ifade etmektir.(Boduroğlu, 2011)

## Eşit Kullanım Prensibi

Tasarım, farklı yetkinlik düzeyleri olan bireyler için kullanılabilir olmalıdır. Farklı kullanıcılar için tasarımda eşit şartlar sağlanmalıdır. Kullanıcılar arasında ayırım olmamalı, kullanıcı damgalanmamalıdır. Güvenlik ve mahremiyet ile ilgili kurallar tüm kullanıcıları kapsamalıdır. Tasarım tüm kullanıcıların hoşuna gidecek nitelikte olmalıdır. (Dostoğlu ve Şahin, 2009)



Şekil 2.2.1. Eşit kullanım prensibi (Boduroğlu,2009)

## Kullanımda Esneklik Prensibi

Tasarım, farklı bireysel tercih ve yetkinlikleri kapsamalıdır. Farklı kullanım biçimleri olanağı sağlanmalıdır. Ürün, sağ ve sol elini kullananlar için aynı derecede kullanılabilir ve kullanılabilir olmalıdır. Kullanıcının hata yapmasına veya hassas motor becerileri olmamasına olanak sağlamalıdır. Ürün, kullanıcının farklı hızda algılamasına olanak sağlamalıdır. (Dostoğlu ve Şahin, 2009)



Şekil 2.2.2. Kullanımda esneklik prensibi (URL-1,2016)

### Basit ve Sezgisel Kullanım Prensibi

Tasarım, kullanıcının tecrübe, bilgi, dil becerisi ve anlık odaklanma düzeyinden bağımsız olarak kolay anlaşılabilir olmalıdır. Gereksiz karmaşıklıktan kaçınılmalıdır. Kullanıcının beklentilerine ve sezgisel kullanıma aykırı olmamalıdır. Tasarım, geniş bir yelpazedeki okuma düzeyi ve dil becerisini kapsamalıdır. Bilgi, önem dercesine göre sıralanmış olmalıdır. Kullanım sırasında ve sonrasında doğru zamanda kullanım bilgisi ve geribildirim sağlanmalıdır. (Dostoğlu ve Şahin, 2009)



Şekil 2.2.3. Basit ve sezgisel kullanım prensibi (Boduroğlu,2009)

### Algılanabilir Bilgilendirme Prensibi

Tasarım, kullanıcı için gerekli bilgiyi, ortam koşullarından, ya da kullanıcının duyuşsal algılama becerisinden bağımsız olarak, etkin bir biçimde sunmalıdır. Temel bilgilerin “okunabilirliği” en üst düzeyde olmalıdır. Ürüne özgü unsurlar kullanıcıya kolay açıklanabilir nitelikte farklılaştırılmış olmalıdır. Ürün, duyuşsal kısıtlılıkları olan kullanıcıları kapsayacak biçimde, uyumluluğu sağlayacak teknikleri ya da arayüzleri içermelidir. (Dostoğlu ve Şahin, 2009)



Şekil 2.2.4. Algılanabilir bilgilendirme prensibi (Boduroğlu,2009)



## Tasarımda Hata Payı Prensibi

Tasarım, kaza veya istenmeyen davranışlar sonucu ortaya çıkabilecek tehlikeli ve kötü sonuçları en aza indirmelidir. Tasarım unsurlarının en kullanılanları en ulaşılabilir biçimde, tehlikeye sebep olabilecekler ise yok edilmiş, izole edilmiş veya korunaklı biçimde düzenlenmiş olmalıdır. Kaza ve hatalara sebep olabilecek davranış biçimleri ve tasarım unsurları açık olarak ifade edilmiş olmalıdır. Hatalara olanak tanımayan özellikler sağlanmalıdır. (Dostoğlu ve Şahin, 2009)



Şekil 2.2.5. Tasarımda hata payı prensibi (URL-2,2016)

## Düşük Güç Kullanım Prensibi

Tasarım, etkinlik ve rahatlıkla kullanılabilir olmalı, yorgunluğa en az derecede olanak vermelidir. Kullanıcı, vücudunu doğal olmayan konumlarda bulundurmamak zorunda kalmamalıdır. Ürün, kabul edilebilir derecede güç kullanarak çalıştırılabilir. Ürün, üst üste tekrar eden davranışları gerektirmemelidir. Uzun süreli güç kullanımı gerekliliği en aza indirilmelidir. (Dostoğlu ve Şahin, 2009)



Şekil 2.2.6. Düşük güç kullanım prensibi (URL-3,2016)

#### Yaklaşım ve Kullanım İçin Boyut ve Mekan Sağlanması Prensipleri

Kullanıcının vücut ölçüleri, duruş pozisyonu ve hareketliliğinden bağımsız olarak, yaklaşma, uzanabilme, elle kullanım ve genel kullanım için uygun boyut ve alan sağlanmış olmalıdır. Hem oturan, hem de ayaktaki kullanıcılar için önemli kullanım öğelerine engelsiz bakış açısı temin edilmelidir. Tüm kullanım öğelerine otururken ya da ayakta aynı derecede kolaylıkla ulaşılabilmelidir. Farklı el büyüklüğü ve el ile kavrama özelliği düşünülmüş olmalıdır. Yardımcı gereçler (tekerlekli sandalye, yürüme gereçleri, vb.) veya yardımcı olacak kişiler için yeterli alan sağlanmalıdır. (Dostoğlu ve Şahin, 2009)



Şekil 2.2.7. Yaklaşım ve kullanım için boyut ve mekan sağlanması prensibi

(URL-3,2016)

### 2.3. DÜNYA'DA ERİŞİLEBİLİRLİK KAVRAMI İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

1960'lı yıllardaki Civil Rights Movement 1970-80-90 mevzuatını etkiledi ve Engelli Hakları Hareketine ilham verdi.1950'lerde engelsiz hareketi (the barrier-free movement) kamu politikaları ve tasarım uygulamalarında bir değişim süreci başlattı.Asıl adları Gaziler İdaresi, Özürlü İstihdamı Başkan Komitesi ve Ulusal Easter Seals Derneği çabaları sonucunda "engelsiz" binalar için ulusal standartlar geliştirilmesi sağlandı. 1961 yılında, Amerikan Standartlar Birliği (daha sonra Amerikan Ulusal Standartlar Enstitüsü; ANSI olarak da bilinir), ilk erişilebilirlik standardı olan A 117.1 sayılı "Bedensel Engelliler Tarafından Erişilebilir ve Kullanılabilir Binalar Yapma" maddesini yayınladı. 1973 yılında 49 eyalet erişilebilirlik mevzuatına sahip oldu. 1973'te Rehabilitasyon Yasası engelli insanlar için ilk sivil haklar yasası oldu.1975'te Engelli Çocuklar için Eğitim Yasası çıkarıldı.1990'da The Americans with Disabilities Act (ADA) - Engelli Amerikalılar Yasası, engelli insanların haklarına ilişkin yaygın kamu bilincini yarattı.2010'da ADA standartları güncellendi.( Aydın, 2011)

1995 yılında Özürlülük Ayrımcılıkla Mücadele Yasası kabul edilmiştir. Özürlülük Ayrımcılıkla Mücadele Yasası, istihdam, mal, tesis ve hizmet kullanımı, mülk ve emlak satın alınması veya kiralanması ve eğitim konularında haklar ve görevler içermektedir. Yasa, işverenlere, hizmet sağlayıcılarına, ev sahiplerine, okul, yüksekokul ve üniversitelere çeşitli yükümlülükler getirmiş, fiziksel düzenlemeler yapılarak özürlü bireylerin toplumsal yaşama katılımlarının artırılmasını amaçlamıştır. Yasanın izlenmesi ve değerlendirilmesi için Özürlülük Çalışma Grubu 1997 yılında kurulmuştur. İki yıl süren çalışmasının ardından bu grup, yerini Özürlülük Hakları Komisyonu'na bırakmıştır. Bu komisyonun özürlüleri sahip oldukları haklardan yararlanmaları konusunda bilgilendirmek, sorunlara pratik çözümler bulmak, yaşanan sorunlarda uzlaştırıcı araçları kullanmak ve yasanın güçlendirilmesi için kampanyalar yürütmek gibi görevleri bulunmaktadır. 2005 yılında, Özürlülük Ayrımcılıkla Mücadele Yasası'nda yeni düzenlemeler yapılarak mevcut yasa da yer almayan bazı alanların genişletilmesi öngörülmüştür. (Aslan,2016)

Yasada, işverenin gerekli fiziksel düzenlemeyi yapmaması ve hizmet sunucularının özürhüleri hizmete ulaşmaları için gerekli önlemleri almamaları yasaklanmaktadır. 2004 yılından bu yana yasanın kapsamı genişletilerek, kamuya hizmet veren firmalar ve diğler hizmet sunucularına, özürhüleri için engel niteliğinde olan unsurları kaldırmaları veya iyileştirmeleri yükümlülüğü verilmiştir. Eğitim alanındaysa yetişkin eğitimi ve gençlik hizmetleri de dâhil tüm eğitim kurumlarında binanın girişinde rampa yapılması, acil durumlarda her özür grubu için önlem alınması, bina içi dolaşım, aydınlatma, zıt renklerin kullanılması gibi önlemler 2002 yılından beri mevzuatta yer bulmuştur. Taksiler, toplu taşıma taşıtları ve raylı sistem taşıtlarını içeren toplu taşımanın özürhülerce kullanılabilcek şekilde tasarlanması da yine yasa kapsamında amaçlanmıştır. (Aslan,2016)

İngiltere’de, erişilebilirlik konusunda bir dizi yasal düzenleme bulunmaktadır. Bunlardan yerel yönetimler için en önemlisi, yeni binaların ve bazı eklemelerin erişilebilir olmasını öngören 1991 Yapı Yönetmeliği’nin M bölümüdür. Yönetmelikte 1992 ve 1999 yılında değişiklikler yapılmış olsa da mevcut binaların dönüşümüne dair zorunluluk bulunmaması en önemli eksikliği olarak değerlendirilmektedir. Özürhürlük Hakları Komisyonu 2004 yılında bireylerin ve toplumun tutumları, hizmet, ulaşım, iletişim, binalar ve açık alanlarda planlama, tasarım ve yönetimi içeren “kapsayıcı çevreler” terimini kamuoyuna tanıtmış ve bu tarihten itibaren yapılacak uygulamaların bu doğrultuda gerçekleştirilmesini hedeflemiştir. Bu bağlamda, ülkedeki planlama sistemindeki temel iki stratejik hedeften biri toplumsal entegrasyondur (Diğeri sürdürülebilir ekonomik gelişmedir).

#### **2.4. ÜLKEMİZDE ERİŞİLEBİLİRLİK KAVRAMI İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER**

Erişilebilirlik kavramı başlığında tasarımı etkileyen girdilerden ikincisi sosyal kısıtlamalara izin vermeyen tasarım yaklaşımıdır. Toplumda herkes sosyalleşme ve kültürel yaşamını özgürce yaşayabilme hakkına sahiptir. Bu nedenle sağlıklı ve engelli tüm bireylerin birlikte olabileceği sosyal yalnızlığı önleyici tasarım önerileri geliştirmek gerekmektedir. Erişilebilir tasarım adına sadece bina girişlerinin, ortak mahallerin, tuvaletlerin, rampa, asansör ve merdiven gibi düşey sirkülasyon elemanlarının engellilere uygun standartlarda yapmanın ötesinde, sağlıklı bireyler

gibi engellilerinde sosyal yaşamdan kopmadan bir arada olabileceği bina içi çözümleri, yatay ve düşey ulaşım şemaları oluşturulması gerekmektedir.

Son yıllarda, dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de mimarların hiç mevcut olmayan ortalama kişi için değil, herkesin gereksinimlerini karşılamak için tasarım yapmaları gerektiğinin bilincine varılmıştır. Bu süreçte, 1991 yılında Türk Standartlar Enstitüsü “Özürü İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları” ismini taşıyan TS 9111 sayılı standardı kabul etmiştir. Ancak, bu kuralların uygulamaya girmesi için bir süre daha beklemek gerekmiştir. Ülkemizde 1997 yılında, görev ve sorumlulukları, engelliler için gerekli hizmetlerin karşılanmasını sağlamak, ulusal ve uluslararası kurumlarla koordinasyon ve işbirliği oluşturmak, bu alanda ulusal politika oluşumunu desteklemek, engellilerin sorunlarını belirlemek ve çözüm yolunu araştırmak olan Başbakanlık Özürü İdaresi Başkanlığı kurulmuş ve aynı yıl İmar Yasası’nda bu çerçevede yeni düzenlemeler yapılmıştır. Çalışma alanına katkıda bulunacak bilgilerin paylaşımı için Öz-Veri isimli hakemli bir derginin yayımlanması, eğitim, bilgilendirme faaliyetleri, çeşitli projeler ve etkinliklerin gerçekleştirilmesi, Türkiye Özürü Araştırması’nın 2009-10 yılları arasında ikinci kez yapılması için (bu araştırma en son 2002’de yapılmıştır) hazırlıkların yürütülmesi, başkanlığın çalışmalarına örnek olarak verilebilir.(Dostoğlu ve Şahin, 2009)

1997 yılında, binaların engellilere uygun hale getirilmesi kapsamında İmar Yasası’nda yapılan yeni bir düzenlemeyle, imar yönetmelikleri içerisindeki koşullara ek olarak, Türk Standartları Enstitüsü’nün ilgili standartlarına uyulmasının gerekliliği ifade edilmiştir. 2005 tarihli Özürü Kanunu uyarınca ise, mevcut yapıların engelli kullanımını sağlar hale getirilmesi kararı alınmış, bunun için yerel yönetimlere 7 yıllık bir süre tanınmıştır. (Dostoğlu ve Şahin, 2009)

## Erişilebilirlik İzleme Ve Denetleme Yönetmeliği

### Birinci Bölüm

#### Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

##### Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarında erişilebilirliğin izleme ve denetimini yapacak olan komisyonların teşkili, çalışma usul ve esasları, Kanun ile belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için ek süre verilmesine, idari para cezalarının uygulanmasına ve genel bütçeye gelir kaydedilen idari para cezası tutarlarının kullanımına ilişkin hususları belirlemektir.

#### Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun geçici 2 nci ve 3 üncü maddelerinde yer alan umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarını kapsar.

#### Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 5378 sayılı Kanunun geçici 2 nci ve 3 üncü maddeleri hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

#### Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,
- b) Erişilebilirlik: Binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasını,
- c) Erişilebilirlik belgesi: Komisyon tarafından denetlenen umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarının denetim tarihi itibari ile erişilebilirlik mevzuatına uygun olduğunu içeren komisyonca düzenlenecek belgeyi,
- ç) Erişilebilirlik standartları: Türk Standartları Enstitüsü'nün erişilebilirlikle ilgili yayımladığı TS 9111, TS 12576, TS 12460, TS ISO 23599, TS 13536, TS 23600 ve diğer standartlarını,
- d) Erişilebilirlik tespiti: Umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarının Yönetmeliğin EK-1, EK-2 ve EK-3'ündeki erişilebilirlik izleme ve denetleme formlarında yer alan hususların yerinde ve/veya konu ile ilgili

dokümanlar aracılığıyla yapılan incelemeler sonucu standartlara uygunluk durumunun belirlenmesini,

e) Genel Müdürlük: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,

f) İl müdürlüğü: Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünü,

g) İl müdürü: Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürünü,

ğ) İzleme ve denetleme formu: Erişilebilirlik standartlarına göre oluşturulan ve izleme veya denetlemede kullanılacak olan formu,

h) İzleme ve denetleme planı: Komisyonun izleme ve denetleme önceliklerini ve hedeflerini belirleyen ve Genel Müdürlük tarafından hazırlanan belgeyi,

ı) İzleme ve denetleme programı: Komisyon tarafından izleme ve denetleme planı çerçevesinde yıl içinde gerçekleştirilmesi amaçlanan faaliyetleri içeren belgeyi,

i) Kanun: 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunu,

j) Komisyon: Erişilebilirlik standartlarının uygulanmasını izleyen ve denetleyen komisyonu,

k) TSE: Türk Standardları Enstitüsünü,

l) Ulusal erişilebilirlik izleme sistemi: Kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmî yapılar, mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapılarda erişilebilirlik standartlarının uygulanmasının takip edilmesini,

m) Umuma açık hizmet veren yapı: Kamu hizmeti için kullanılan resmi binalar ile ibadet yerleri, özel eğitim, özel sağlık tesisleri, sinema, tiyatro, opera, müze, kütüphane, konferans salonu gibi kültürel binalar ile gazino, düğün salonu gibi eğlence yapıları, otel, özel yurt, iş hani, büro, pasaj, çarşı, alışveriş merkezi gibi ticari yapılar, spor tesisleri, yüzme havuzu, genel otopark ve buna benzer umuma ait binaları, ifade eder.

## İKİNCİ BÖLÜM

Komisyonların Teşkili, Görev ve Yetkileri,

Çalışma Usul ve Esasları

İllerde kurulacak komisyonların teşkili

MADDE 5 – (1) Komisyon, vali veya görevlendireceği vali yardımcısı başkanlığında il müdürü, Kanunun geçici 3 üncü maddesinde belirtilen Bakanlıkların taşra teşkilatında görevli tercihen mimar, mühendis, şehir plancısı, peyzaj mimarı veya inşaat teknikerlerinden birer asil ve birer yedek üye ile toplam dört kişiyi geçmeyecek şekilde, engellilerle ilgili konfederasyonların farklı engel gruplarını temsil eden, o ilde mukim tercihen engelli bireylerden ikişer asil ve ikişer yedek üyeden teşekkül eder.

(2) Bakanlık temsilcisi olarak görev yapacak komisyon üyeleri valilik tarafından görevlendirilir.

(3) Komisyonda, açık alanlar ile ilgili konuların görüşülmesi esnasında en az bir şehir plancısı veya peyzaj mimarı, binalar ile ilgili konuların görüşülmesi esnasında en az bir inşaat mühendisi, taşıtlar ile ilgili konuların görüşülmesi esnasında en az bir makine mühendisi bulunur.

(4) Komisyon üyelikleri 3 yılda bir yenilenir. Yeni üyeler görevlendirilene kadar mevcut üyeler görevine devam eder.

(5) Herhangi bir nedenle bir yıl içinde yıllık izin, hastalık ve mazeret izinleri hariç dört veya üst üste üç toplantıya katılmayan komisyon üyelerinin üyelikleri sona erer.

(6) Komisyon gerekli gördüğü durumlarda ön değerlendirme yapmak ve rapor hazırlayarak komisyona sunmak üzere komisyon üyelerinden oluşan en az ikisi birinci fıkrada belirtilen meslek gruplarından olmak üzere üç kişilik teknik değerlendirme ekipleri kurabilir. Ekipler yerinde inceleme yaparak uygulamanın standartlara uygunluğunu değerlendirerek rapor hazırlar ve komisyona sunar.

(7) Komisyon üyelerine ilişkin bilgiler Genel Müdürlüğe bildirilir.



(8) Komisyon üyelerinin çalışma ortamı ve yerinin hazırlanması, üyelerin toplantıya gidiş ve gelişleri, izleme ve denetleme amacıyla gidecekleri yerlere ulaşımını ile izleme ve denetleme için kullanacakları araç ve gereçler il müdürlüğüne sağlanır.

Komisyonun görev ve yetkileri

MADDE 6 – (1) Komisyonun görev ve yetkileri şunlardır:

- a) İzleme ve denetleme programını hazırlamak.
- b) Kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmî yapı, yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ile büyükşehir belediyeleri ve belediyeler, şehir içinde kendilerince sunulan ya da denetimlerinde olan toplu taşıma hizmetlerini EK-1, EK-2 ve EK-3'teki formlara göre izlemek, denetlemek ve rapor hazırlamak.
- c) Gerekli görülen hallerde teknik değerlendirme ekibi kurmak ve ön değerlendirme yapmak üzere görevlendirmek.
- ç) Bu maddenin (b) bendi kapsamında yapılan izleme ve denetleme sonucu görülen erişilebilirlik eksikliklerinin giderilmesi için ek süre vermek, eksiklik bulunmaması halinde erişilebilirlik belgesi düzenlemek.

Komisyon başkanının görev ve sorumlulukları

MADDE 7 – (1) Komisyon başkanının görev ve sorumlulukları şunlardır:

- a) Komisyona başkanlık etmek.
- b) İzleme ve denetleme yapılacak umuma açık hizmet veren her türlü yapı, açık alan ve toplu taşıma araçları ile ilgili varsa daha önce yapılan izleme ve denetleme bulgularını toplatmak.
- c) Komisyonu toplantıya çağırarak.
- ç) Komisyon tarafından düzenlenen raporların bir nüshasını sekreteryaya iletmek.

Komisyon üyelerinin görev ve sorumlulukları

MADDE 8 – (1) Komisyon üyelerinin görev ve sorumlulukları şunlardır:

- a) İzleme ve denetleme yapılacak umuma açık hizmet veren her türlü yapı, açık alan ve toplu taşıma araçları ile ilgili izleme ve denetleme formlarını varsa diğer bilgi ve belgeler ile birlikte incelemek ve değerlendirmek.
- b) İzleme ve denetleme yapılacak umuma açık hizmet veren her türlü yapı, açık alan ve toplu taşıma araçlarını incelemek, varsa daha önce yapılan izleme ve denetleme bulgularını değerlendirmek.
- c) İzleme ve denetleme esnasında yapılan işbölümü kapsamında kendisine verilen görevi mevzuata uygun olarak bağımsız, tarafsız, etkin ve verimli bir şekilde yürütmek.
- ç) İzleme ve denetleme sonunda denetim bulgularını komisyon başkanına sunmak.

Komisyonun toplanma usulü ve kararların içeriği

MADDE 9 – (1) Komisyon başkanı, izleme ve denetleme programı çerçevesinde görüşülecek dosya sayısı ve başvuruları göz önüne alarak aylık toplantı sayısını belirler.

(2) Toplantı günleri ve gündemleri il müdürlüğünce belirlenir. Komisyon başkanı tarafından üyeler toplantıya çağırılır. Görüşülecek dosyalar çağrıda üyelere bildirilir. Üyeler görüşülmesini talep ettikleri diğer dosyaları toplantı gününden önce sekreteryaya bildirir. Üyelere en az beş gün önceden toplantı günü, saati, yeri ve gündemi bildirilir.

(3) Üyelerin üçte birinin isteği üzerine komisyon başkanı tarafından üyeler olağanüstü olarak toplantıya çağırılır.

(4) Komisyon karar verme sürecinde gündemde yer alan konulara ilişkin uygulama imar planı, çevre düzeni projesi, mimari proje ve diğer projeler ile izleme ve denetleme planı kapsamında hazırlanmış belgeleri inceler; fotoğraflar, videolar, uydu görüntüleri, uygulamaya ilişkin numunelerin analiz sonuçları gibi ilgili bilgi ve belgelerden yararlanır.

(5) Komisyon en az altı üyenin katılımıyla toplanır. Komisyon toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile karar verir. Oyların eşitliği halinde başkanın oyu iki oy sayılır.

(6) Komisyon kararları gerekçeli olarak yazılır, üyeler tarafından imzalanır. Karara muhalif olanlar muhalefet şerhini gerekçeli olarak belirtir.

(7) Komisyon kararlarında verilecek ek süre açıkça belirtilir.

(8) Komisyon üyesi, kendisinin, eşinin veya üçüncü dereceye kadar kan ve sıhrî hısımlarının ilişkili veya menfaati olduğu konularda, incelemede yer alamaz ve karar alma sürecinde oy kullanamaz.

(9) Komisyon üyesi, görev yaptığı veya bağlı olduğu kurumu ile ilgili umuma açık hizmet veren yapıların, açık alanların ve toplu taşıma araçlarının incelenmesinde yer alamaz ve karar sürecinde oy kullanamaz.

(10) Gerek görülen durumlarda görüşüne başvurulmak üzere teknik uzmanlar komisyon başkanı tarafından toplantıya davet edilebilir.

Birden fazla komisyon kurulması

MADDE 10 – (1) İllerde birden fazla komisyon kurulması ihtiyacı bulunması halinde il müdürlüğünün teklifi ve valilik onayı ile birden fazla komisyon kurulabilir.

Kararların bildirim

MADDE 11 – (1) Komisyon tarafından alınan kararlar izleme ve denetleme talebinde bulunanlara veya izleme ve denetleme yapılan umuma açık hizmet veren yapı, açık alan ve toplu taşıma araçları sahipleri ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına il müdürlüğü tarafından kararın alındığı tarihten itibaren on gün içinde yazılı olarak bildirilir.

(2) Komisyon tarafından alınan kararlar Bakanlığın belirleyeceği yöntem ile elektronik ortamda Genel Müdürlüğe bildirilir.

Sekretarya hizmetleri

MADDE 12 – (1) Komisyonun sekretarya hizmetleri il müdürlüğü tarafından yerine getirilir.

(2) Komisyon sekretaryası tarafından aşağıdaki hizmetler yürütülür:

- a) Komisyon tarafından alınan kararların ve hazırlanan raporların kaydını almak, numaralandırmak, korumak ve arşivlemek.
- b) Komisyon toplantılarından önce görüşülecek konularla ilgili tüm bilgi ve materyalleri komisyona sunmak üzere hazırlamak.
- c) Komisyon ve il müdürü tarafından alınan kararları ilgililere bildirmek.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### İzleme ve Denetleme Usul ve Esasları

#### İzleme ve denetleme planı ve programı

MADDE 13 – (1) Erişilebilirlik politikası ve stratejisi çerçevesinde izleme ve denetleme konusundaki öncelikler ile genel amaç ve hedefleri belirlemek üzere Bakanlık tarafından ulusal düzeyde yıllık plan hazırlanır ve gerekli hallerde değiştirilebilir.

(2) İzleme ve denetleme planında yer alan öncelikler çerçevesinde gerçekleştirilecek faaliyetleri belirlemek üzere komisyon tarafından il düzeyinde yıllık izleme ve denetleme programı hazırlanır.

#### İzleme sistemi

MADDE 14 – (1) Ulusal erişilebilirlik izleme sistemi ile yıllık izleme ve denetleme programı kapsamında umuma açık hizmet veren yapı, açık alan ve toplu taşıma araçlarının erişilebilirlik tespitlerinin yapılması takvime bağlanır.

(2) İllerde kamu kurum ve kuruluşlarına ait her bir bina, açık alan ve her bir toplu taşıma türü için ayrı ayrı olmak üzere yeterli sayıda asil ve yedek erişilebilirlik izleme sorumlusu ilgili kamu kurum ve kuruluşu personeli arasından valilik onayı ile belirlenir. Sorumlular, sorumlu oldukları bina, açık alan veya taşıtlarla ilgili tespitlerini erişilebilirlik izleme ve denetleme formunu düzenleyerek ulusal erişilebilirlik izleme sistemine kaydeder.

(3) Ulusal erişilebilirlik izleme sisteminde kayıtlı olmayan veya kayıtlarında hata tespit edilen bina, açık alan ve toplu taşıma araçlarına ait bilgiler, sisteme girilmek üzere il müdürlüğüne bildirilir. Bilgi güncellemesi il müdürlüğüne yapılır.

(4) TSE tarafından izleme formları kullanılmak suretiyle, izleme tarihi itibari ile erişilebilir olduğu tespit edilen umuma açık hizmet veren her türlü yapı, açık alan ve toplu taşıma araçları için düzenlenecek belge izlemeye esas kabul edilir. Komisyon tarafından başvuru üzerine veya resen denetleme yapılabilir.

İzleme ve denetleme usul ve esasları

MADDE 15 – (1) İzleme ve denetleme aşağıda belirtilen usul ve esaslar doğrultusunda yapılır:

- a) Umuma açık hizmet veren yapı, açık alan ve toplu taşıma araçları için erişilebilirlik tespitleri ulusal erişilebilirlik izleme sistemi kullanılarak yapılır.
- b) Yeniden tespit yapılması gereken umuma açık hizmet veren her türlü yapı, açık alan ve toplu taşıma araçları komisyon tarafından belirlenir ve yerinde tespit yapılır.
- c) Erişilebilirlik kararı verilebilmesi için yerinde inceleme yapılır. İnceleme sonucu uygunluğu belirlenen umuma açık hizmet veren her türlü yapı, açık alan ve toplu taşıma araçları için erişilebilirlik kararı verilir ve komisyon tarafından uygunluk belgesi düzenlenir.
- ç) Denetim kapsamında istenilen belgelerin denetleme yapanlara verilmesi zorunludur.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Diğer Mevzuatın Uygulanması

Diğer mevzuatın uygulanması

MADDE 16 – (1) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı veya yetkilendirdiği kurum ve kuruluşlardan alınmış 28/11/2008 tarihli ve 27068 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Araçların İmal, Tadil ve Montajı Hakkında Yönetmelik kapsamında tadil edilerek seri tadilat tip onayı veya münferit araç uygunluk belgesi almış olduğu ve 2/7/2004 tarihli ve 25510 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sürücü Koltuğuna İlave Olarak Sekizden Fazla Koltuğu Bulunan ve Yolcu Taşımak Amacıyla Kullanılan Araçların Özel Hükümleri İle İlgili Tip Onayı Yönetmeliği (2001/85/AT)’ne uygun imal edilmiş olduğu izleme sonucu anlaşılan toplu taşıma araçları hakkında komisyonca ayrıca denetim yapılmaz. Ancak başvuru üzerine veya

gerekli görülen hallerde komisyon tarafından bu araçlara ilişkin ayrıca denetleme yapılır.

## BEŞİNCİ BÖLÜM

### Ek Süre Verilmesi, İdari Para Cezasının

#### Uygulanması ve Kullanılması

##### Ek süre verilmesi

MADDE 17 – (1) Komisyon yaptığı izleme ve denetleme sonucunda, talep üzerine veya resen ilgili belediye ve kamu kurum ve kuruluşları ile umuma açık hizmet veren her türlü yapı ve açık alan malikleri ile toplu taşıma araçlarının sahiplerine eksikleri tamamlaması için 7/7/2015 tarihine kadar uygun ek süre verebilir.

##### İdari para cezası uygulanması

MADDE 18 – (1) Umuma açık hizmet veren her türlü yapı ve açık alan ile toplu taşıma araçlarının sahibi olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine her bir tespit için bin Türk Lirasından beş bin Türk Lirasına kadar idari para cezası uygulanır. Bu şekilde bir yıl içinde uygulanacak idari para cezasının tutarı ellibin lirayı geçemez. Büyükşehir belediyeleri, belediyeler ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına her bir tespit için beşbin Türk Lirasından yirmibeş bin Türk Lirasına kadar idari para cezası uygulanır. Bu şekilde bir yıl içinde uygulanacak idari para cezasının tutarı beşyüz bin lirayı geçemez.

(2) Yönetmeliğin EK-1, EK-2, EK-3 cetvelleri dikkate alınarak komisyon tarafından hazırlanan rapor gereği için il müdürlüğüne gönderilir. Gelen rapor doğrultusunda il müdürünce ceza miktarı belirlenir ve idari yaptırım kararı, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgiliye tebliğ edilir. Tebligat metninde idari yaptırım kararına karşı başvurulabilecek kanun yolu, mercii ve süresi açık bir şekilde belirtilir.

(3) İdari para cezası, idari yaptırım kararının tebliğinden itibaren bir ay içinde muhasebe yetkilisi mutemetleri ve muhasebe birimlerine ödenir.

(4) İdari para cezasının dava açma süresi içinde ödenmesi halinde, idari para cezası tutarının dörtte üçü tahsil edilir.

(5) İdari para cezasına muhatap olanın ekonomik durumunun müsait olmaması halinde idari para cezasının ilk taksitinin peşin ödenmesi koşuluyla, bir yıl içinde ve dört eşit taksit halinde ödenmesine il müdürlüğü tarafından karar verilebilir.

(6) Tahsil edilen idari para cezaları genel bütçeye gelir kaydedilir.

(7) Kesinleşen idari para cezalarının ödeme süresi içinde ödenmemesi veya taksitlendirilmesi halinde taksitlerin tam ve zamanında ödenmemesi halinde, ödenmeyen idari para cezası tutarları bildirim üzerine 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre vergi dairelerince takip ve tahsil edilir.

(8) İdari para cezalarına karşı, tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde sulh ceza mahkemesine başvurulabilir. Bu süre içerisinde başvurunun yapılmamış olması halinde idari para cezaları kesinleşir.

(9) İdari para cezasını tahsil eden mercii, ilde tahsil edilen toplam idari para cezası tutarını her yılın Haziran ve Aralık aylarının ilk haftasında il müdürlüğüne bildirir.

İdari para cezası tutarlarının kullanılması

MADDE 19 – (1) Bir önceki yıl gelir kaydedilen idari para cezası tutarları dikkate alınarak erişilebilirlik konusundaki projelerde kullanılmak üzere Bakanlık bütçesinde ödenek öngörülür.

## ALTINCI BÖLÜM

### Çeşitli ve Son Hükümler

#### Olağanüstü şartlarda yapılacak düzenlemeler

MADDE 20 – (1) Komisyon, doğal afet ve mücbir sebeplerin varlığı halinde bu Yönetmelikte belirlenen izleme ve denetim faaliyetlerini belirli bir süre için erteleyebilir.

İzleme ve denetleme programları ve faaliyet raporları

MADDE 21 – (1) İllerin izleme ve denetleme programları, ilki komisyonun kurulduğu tarihten itibaren bir ay içinde, sonraki yıllarda ise Ocak ayı sonuna kadar Genel Müdürlüğe gönderilir.

(2) Komisyonun izleme ve denetleme faaliyetlerine ilişkin altı aylık dönemi içeren raporlar, il müdürlüğünce Ocak ve Temmuz aylarının 15'ine kadar Genel Müdürlüğe gönderilir.

Formlar ve tutanaklar

MADDE 22 – (1) İzleme ve denetlemeye ilişkin formlar, tutanaklar ve belgelerin şekli ve içeriği Bakanlıkça belirlenir.

Komisyonların oluşumu

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Komisyon, vali tarafından bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde oluşturulur.

Yürürlük

MADDE 23 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 24 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yürütür.

Yönetmeliğin Ekleri



### **3. KULLANICI KAVRAMI, İHTİYAÇLARI VE MEKANSAL DÜZENLEMELER**

#### **3.1. KULLANICI KAVRAMI**

Mekan kullanıcı ihtiyaçlarına göre kurgulanır. Mekan içinde en önemli hedef kullanıcının memnuniyetidir. Kullanıcının ihtiyaçlarını belirlemek tasarımcının başlıca görevlerindedir.

“Evrensel tasarım” ürünlerin, çevrenin, programların ve hizmetlerin özel bir ek tasarıma veya düzenlemeye gerek duyulmaksızın, mümkün olduğunca herkes tarafından kullanılabilir şekilde tasarlanmasıdır. (The Center for Universal Design, 1997) Aynı mekan içerisinde hareket eden insanların hareketlerinin değişikliği temelde kişiye ait özelliklerin farklılaşmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum engelli yada engelsiz kullanıcı olmayı gerektirmez. Her insan mekan içinde kendine ait davranışlar sergilemektedir. Evrensel tasarım” kavramı, taşıdığı sosyal eşitlik ögesi temel edinmiştir. O yüzden evrensel tasarım kullanıcı farkı gözetmeden mekânsal tasarımlar yapmayı önerir.

Mekan düzenlemelerimizde, onu kullanacak olan insanın gereksinmelerini karşılamak amacıyla gerekli çevresel koşullara uygun mekanlar yaratmak durumundayız. Kullanıcı gereksinmeleri bir mekanda olması gereken en az nitelikleri belirler. Bu niteliklerde olabilecek her bir eksiklik kullanıcı için rahatsızlık nedeni olacak ve tasarlanan mekanın kullanımı aksayacaktır.(Arcan ve Evcı 1992)

#### **3.2. KULLANICI İHTİYAÇLARI**

İnsan, hayatını devam ettirebilmek, çalışmak ve sosyo-kültürel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yaptığı tüm eylemlerde bedenini rahatlık içinde kullanabilmelidir. Bu şart sadece kullanılan dekorasyonun, çeşitli çalışma hacimlerinin ve araç-gerecin insan bedeni boyutları ile uyum içinde olmasıyla mümkün olabilir. Eğer mekan içinde tefrişler, geçiş boşlukları, insanlarla uyumlu değilse bir çok problem meydana gelir.

Maslow teorisi veya ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisi, ABD'li psikolog Abraham Maslow tarafından 1943 yılında yayınlanmış bir çalışmada ortaya atılmış ve sonrasında geliştirilmiş bir insan psikolojisi teorisidir.

Maslow teorisi, insanların belirli kategorilerdeki ihtiyaçlarını karşılamalarıyla, kendi ilerinde bir hiyerarşı oluşturan daha 'üst ihtiyaçları tatmin etme arayışına girdiklerini ve bireyin kişilik gelişiminin, o an için baskın olan ihtiyaç kategorisinin niteliği tarafından belirlendiğini söz konusu etmektedir. Maslow'un kişilik kategorileri kendi aralarında bir dizilim oluştururlar ve her ihtiyaç kategorisine bir kişilik gelişme düzeyi karşılık gelir. Birey, bir kategorideki ihtiyaçları tam olarak gidermeden bir üst düzeydeki ihtiyaç kategorisine, dolayısıyla kişilik gelişme düzeyine geçemez.

Maslow, gereksinimleri şu şekilde kategorize etmektedir.

1. Fizyolojik gereksinimler
2. Güvenlik gereksinimi
3. Ait olma, sevgi, sevecenlik gereksinimi
4. Saygınlık gereksinimi
5. Kendini gerçekleştirme gereksinimi

Her tür mimari tasarım, insan ve onun gereksinmelerini göz önünde bulundurarak, insan için gerekli mekansal ve sosyal çevre koşullarını yaratma probleminin çözüdür. İnsan gereksinmeleri genelinden “tasarlanacak mekanların kullanıcıları” aşamasına geçildiğinde, kullanıcıların özel gereksinmeleri ile karşılaşılır.

Kullanıcı gereksinmeleri birey veya toplulukların eylemlerini en etkin biçimde yerine getirebilmeleri için gerekli olan çevresel koşullardır. Kullanıcı veya kullanıcıların belli bir veya birden fazla eylemi yerine getirebilmeleri için çevrenin sahip olması gereken ortamsal koşullardır. Kullanıcı gereksinmeleri, bir mekanda bulunması gereken en az koşulları ve nitelikleri belirler. Bu niteliklerdeki herhangi bir eksiklik, kullanıcıda rahatsızlık yaratacaktır.

Her mekanın kullanıcılarının kendine özgü gereksinmeleri bulunur.

Bu gereksinmeler,

- Kullanıcı Sayısına,
  - Mekan İçerisinde Yer Alacak Eylemlerin Özelliklerine,
  - Kullanılan Donatım Elemanlarına,
  - Görsel Ve İşitsel Mahremiyete,
  - Toplumsal Çevrenin Özelliklerine,
  - Mekanın Biçim, Renk, Doku Gibi Estetik Özelliklerine
- bağlı olarak da değişir.

### **3.3. ENGEL TANIMI VE İHTİYAÇLARI**

Engellilik, insan olmanın bir parçasıdır. Herkes yaşamının bir döneminde geçici veya kalıcı biçimde engelli olabilir ve ilerleyen yaşlarda işlev kaybı yaşayabilecektir. Pek çok geniş ailede engelli bir birey bulunur ve engelli olmayan aile bireyleri genellikle engelli akrabalarının ve arkadaşları

nın bakımıyla ve desteklenmesi sorumluluğunu taşır . Engellilerin toplum yaşamına nasıl katılacakları ve en iyi nasıl desteklenecekleri hususu insanlığın karşısında her çağda ahlaki ve siyasi bir mesele olarak çıkmıştır. Toplumların nüfus yapısının değişmesi ve yaşlı nüfusun artmasıyla birlikte bu sorun daha da ciddileşecektir.(WHO,2016)

Engelli, yaralanma ya da fiziksel veya zihinsel bir rahatsızlık nedeniyle bazı hareketleri, duyuları veya işlevleri kısıtlanan (kişi). Engeller doğuştan gelebilir veya sonradan geçirilen hastalıklar veya kazalar sonucu ortaya çıkabilir. Dünya Sağlık Örgütü'nün İşlevsellik, yeti yitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırmasına göre engelli olma hâli için yeti yitimi terimi kullanılır. Engelliler; vücudun duyuşal, işlevsel, zihinsel ve ruhsal farklılıkları öne sürülerek; toplumsal veya yönetimsel tutum ve tercihler sonucu, yaşamın birçok alanında kısıtlama ve engellerle karşılaşabilirler.

Özürllülük, doğuştan ya da sonradan olma herhangi bir hastalık veya kaza nedeniyle kişinin bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal fonksiyonlarında belirli bir oranda sürekli azalma ve kayıplara neden olan, organ yokluğu veya bozukluğu sonucu normal yaşam gereklerine uyum sağlama ve günlük ihtiyaçlarını karşılamada güçlük olarak tanımlanmaktadır. Bu düzeyde özürllü olan kişiye “özürllü-sakat-engelli” adı verilmektedir (Özida 2007). Engellik, vücut fonksiyonlarında veya yapısındaki herhangi bir kayıptır (Şahin 2004).

Dünya Sağlık Örgütünün tıbbi açıdan yapmış olduğu özürllü tanımı da şu şekildedir. “Sağlık yalnız hastalık ve özürllülüğün olmaması değil, aynı zamanda bedensel, ruhsal ve toplumsal yönden tam bir iyilik durumudur. Özürllülük ise bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerinden belirli bir oranda ve sürekli olarak fonksiyon ve görüntü kaybına neden olan organ yokluğu veya bozukluğu sonucu kişinin normal yaşam gereklerine uyamama durumudur. Bu durumdaki kişiye özürllü denilmektedir”(Mutluer 1997). Özür, doğuştan olabileceği gibi sonradan meydana gelmiş olabilir. Özürllülük, bedensel yani fiziksel olabileceği gibi, düşünsel yani zihinsel de olabilir. Doğuştan gelen özürllülük nedenleri arasında bir takım genetik nedenler, akraba evliliği, gebelik sırasında annenin karşılaştığı travmalar, hastalıklar, ilaç kullanımı, ışına maruz kalma, annenin alkol ve madde bağımlısı olması, kötü beslenmesi gibi nedenler görülmektedir. Doğum sırasında özürllülük nedenlerine gelince, kötü ve yetersiz koşullarda gerçekleştirilen doğumlar, travmalar, yanlış uygulamalar vb. akla gelmektedir (Bacıoğlu, Özdemir, Şahin, Uzun 2006).

Dünya Sağlık Örgütü'nün ölçütlerine göre gelişmiş ülkelerde nüfusun %10'u, gelişmekte olan ülkelerde nüfusun %12'si özürllülerden oluşmaktadır.(Bilgin, Demiral, Ergör, Uçku 2004, 38) Dünyada yaklaşık 600 milyon özürllü birey yaşadığı ve bu sayının zamanla artacağı tahmin edilmektedir.(Özida 2006.) Türkiye İstatistik Kurumu ve Özürllüler İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan 2002 Özürllüler Araştırması sonuçlarına göre, ülkemizdeki toplam nüfusun %12,29'unu özürllü vatandaşlar oluşturmaktadır. Yaklaşık 8,4 milyon özürllüyü ifade eden toplam özürllü vatandaşların %9,7'si süregen hastalığı olanlar; %1,25'i ortopedik, %0,48'i zihinsel, %0,38'i dil ve konuşma, %0,37'si işitme, %0,6'sı görme özürllü bireylerden oluşmakta. (Özida 2006).

Sağlık durumlarının, kişisel faktörlerin ve çevresel faktörlerin etkileşiminden kaynaklanan engellilik deneyimi büyük farklılıklar göstermektedir. Her ne kadar basmakalıp engelli anlayışında tekerlekli sandalye kullanıcıları ve ayrıca işitme veya görme engelliler gibi diğer birkaç “klasik” gruptan öteye gidilirse de, aslında engelliler çok çeşitli ve heterojendir . Serebral palsi gibi bir doğumsal durumla dünyaya gelmiş bir çocuk ya da mayına basıp bacağını yitiren bir asker de engellidir, şiddetli artrit hastası orta yaşlı bir kadın veya demans hastası yaşlı bir kadın da. Engelliliğe yol açan sağlık durumları görünür veya görünmez, geçici veya uzun süreli, durağan, süreli, ağrılı veya önemsiz olabilir ya da kötüye gidebilir. Pek çok engelli bireyin kendini sağlıksız addetmediğini unutmamak gerekir . Sözelimi, 2007-2008 Avustralya Ulusal Sağlık Araştırmasına katılanlar arasında ağır veya derin engelliliği bulunan bireylerden %40’ı sağlık durumlarıyla ilgili soruya “iyi”, “çok iyi” veya “harika” yanıtını vermiştir.(WHO,2016)

“Engellilik” veya “engelli bireyler” hakkında yapılan genellemeler yanlış yönlendirici olabilir. Engelli bireylerin kişisel faktörleri çok çeşitlilik arz ettiği gibi bu bireyler arasında cinsiyet, yaş, sosyoekonomik durum, cinsellik, etnik köken veya kültürel bağlam bakımından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Her bireyin engellilikle ilgili tercihleri ve tepkileri farklıdır .Bunun yanı sıra, her ne kadar engellilik dezavantajla ilintilendirilse de her engelli birey aynı düzeyde dezavantajlı değildir. Engelli kadınlar engellilikten ve toplumsal cinsiyetten kaynaklanan sorunları bir arada yaşamaktadır ve engelsiz erkeklerle evlenme olasılıkları daha düşük olabilmektedir .Ruh sağlığı sorunları olan veya zihinsel engelli bireyler yalnızca fiziksel veya duyuşsal yetersizlikleri bulunanlara oranla pek çok ortamda daha dezavantajlı görünmektedirler .Guatemala’nın kırsal kesimleriyle ilgili verilerden ve Avrupa’daki istihdam verilerinden açıkça görüldüğü üzere, daha ciddi yetersizlikleri bulunan bireyler daha büyük bir dezavantaj yaşamaktadırlar. Bu tablonun aksine, zenginlik ve statü aktivite sınırlılıklarının veya katılımın önündeki kısıtlamaların üstesinden gelmekte yardımcı olabilir . (WHO,2016)

Turizm faaliyetlerine katılan engelli grupları yüksek oranda, görme engelli işitme engelli ve ortopedik engelli kişilerdir

Çizelge 3.3.1. Duyusal Engelliler

| BEDENSEL ENGELLİLER       |                               |                         |                                      |
|---------------------------|-------------------------------|-------------------------|--------------------------------------|
| KAS VE İSKELET ENGELLİLER | BEYİN VE OMURİLİK ENGELLİLERİ | İÇ ORGAN ENGELLİLERİ    | BELİRLİ BİR MADDEYE KARŞI DUYARLILIK |
| BEDENSEL KUSURLAR         | ÇOCUK FELCİ                   | KALP GÖĞÜS HASTALIKLARI | ŞEKER HASTALIĞI                      |
| KALÇA MAFSALI ÇIKIKLARI   | SPASTİK ENGELLİLER            | VEREM                   | ETKENLERE KARŞI ALERJİ               |
| BEL KEMİĞİ ARIZALARI      | OMURİLİK ENGELLİLERİ          | ASTİM                   |                                      |
| MAFSAL İLTİHAPLARI        | HİDROSEFAL                    | KARACİĞER HASTALIKLARI  |                                      |
| MAFSAL KİREÇLENMELERİ     | SİNİRSEL ENGELLİLER           |                         |                                      |
| KAS ZAYIFLAMALARI         | EPİLEPSİ                      |                         |                                      |

Çizelge 3.3.2. Duyusal Engelliler

| DUYUSAL ENGELLİLER |                   |                    |
|--------------------|-------------------|--------------------|
| GÖRME ENGELLİLER   | İŞİTME ENGELLİLER | KONUŞMA ENGELLİLER |
| ŞAŞILIK            | İŞİTME GÜÇLÜĞÜ    | KEKEMELİK          |
| GÖZ KUSURLARI      | SAĞIRLIK          | DİLSİZLİK          |
| KÖRLÜK             |                   | LARENKS KAYIPLARI  |

### 3.3.1. Görme Engelli Tanımı ve İhtiyaçları

Görme fonksiyonunu tamamen ya da kısmen yitirmiş çocuk, görme güçlüğü yaşamaktadır. Görme engelli kişi görme yetersizliğinden çok ağır derecede etkilenen görsel duyu ile alması gereken uyarıcılardan yoksun kalan kişidir.

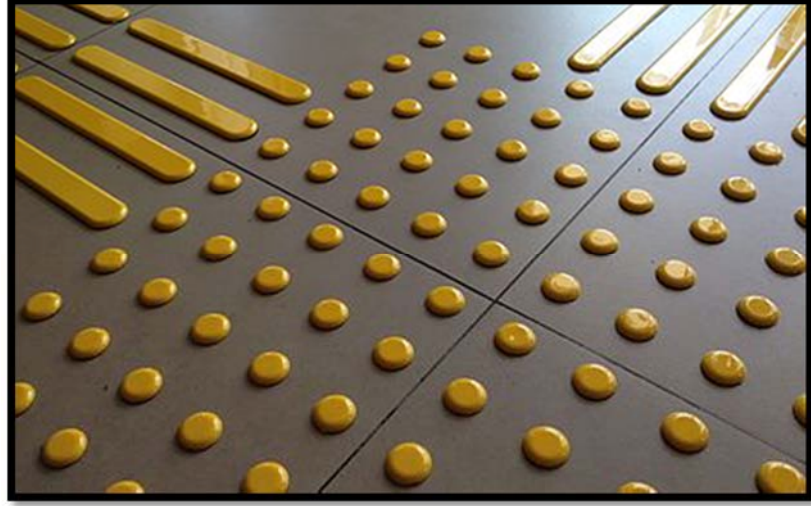
Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde görme engelliğinin tanımı şöyledir: Görme engelli, bütün düzeltmelere rağmen iki gözle görmesi 1/10 dan aşağı olan, eğitim öğretim çalışmalarında görme gücünden yararlanması mümkün olmayandır şeklinde tanımlanmaktadır. Az gören; bütün düzeltmelere rağmen iki gözle görmesi 1/10 ile 3/10 arasında olan ve özel bir takım araç ve yöntemler kullanmadan eğitim öğretim çalışmalarında görme gücünden yararlanması mümkün olmayanlardır şeklinde tanımlanmaktadır.

Dünyada yaşayan genel nüfus içinde Birleşmiş Milletlerce tahmin edilen görme engelli oranı % 0,2 dir. Dünya standartlarının Türkiye nüfusuna oranlanması sonucu görme engellilere ilişkin olarak şu sayılar elde edilmiştir.  $56\ 569\ 109 \times \% 0,2 = 113\ 138$  görme engelli kişi vardır. 0-18 yaş arasındaki çağ nüfusu 26 371 001 dir.

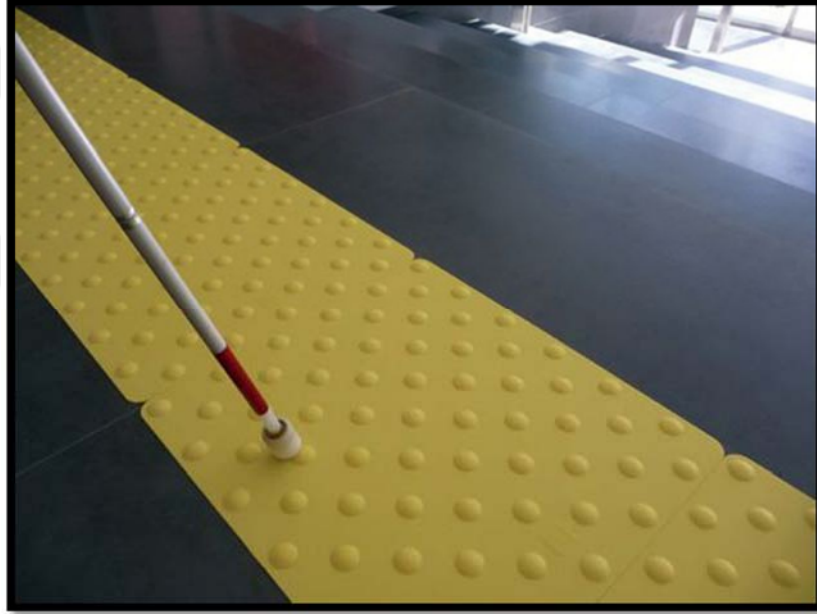
Görme özürlü kişilerin, koklama, işitme ve dokunma gibi diğer duyarınının, görebilen kişilerden daha güçlü olduğu bilinmektedir. Dikkatli bir kulak, mekân içindeki yankılardan o mekânın yaklaşık ölçüsü ve duvarın yeri konusunda kişiyi bilgilendirebilir.

Görme engelli birinin en önemli gereksinimlerinden biri fiziksel güvenliğidir. Bu bağlamda mekan tasarımı yapılırken, yaralanma yanma gibi kaza risklerini azaltıcı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Görme engelli kullanıcı için döşeme kaplaması hissedilebilir yüzeyler olması gerekmektedir. Yer döşeme malzemelerinin dokulu ve ses çıkaran özellikte olmaları, görme kaybı yaşayanlar için istenen bir özelliktir. Bununla birlikte, bu dokulu malzeme, diğer birçok kullanıcı için tehlikeli olabileceğinden, malzemenin yeri ve özellikleri dikkatle tasarlanmalıdır.



Şekil 3.3.1. 1. : Hissedilebilir yüzey (URL-4, 2016)



Şekil 3.3.1.2. Hissedilebilir yüzey (URL-4, 2016)

Braille alfabesi ile dokunularak mekanların görme engelliler tarafından algılanması sağlanır. Kabartma harflerle örneğin duvar ve mekan yazıları bu sayede görme engelli olup yaşlı veya şeker hastası olan yani dokunma hissi azalmış olan görme engellilerinde dokunarak mekanları algılaması sağlanır.





Şekil 3.3.1.3. Braille alfabesi kullanarak oluşturulmuş yönlendirme tabelası

(URL-5, 2016)

Aydınlatma ise görme zorluğu çekenler için diğer önemli unsurdur. İyi, düzenli ve göz kamaştıran bir aydınlatma nesnelerin ayırt edilmesini kolaylaştırır ve dolayısı ile güvenliği artırır. İyi bir aydınlatma için tavan lambalarının yönlendirici bir çizgi oluşturduğu tavan düzenlemeleri tercih edilmelidir.



Şekil 3.3.1.4. Görme uzaklığına göre istenen harf büyüklüğü (TS 9111,2016)

### 3.3.2. İşitme Engelliler ve İhtiyaçları

İnsan kulağının belirli sesleri, iletişimdeki sesleri(konuşmaları) algılama özelliği vardır. Kulağın duyma görevini yeterince yerine getirememesi haline "İşitme kaybı" denir.

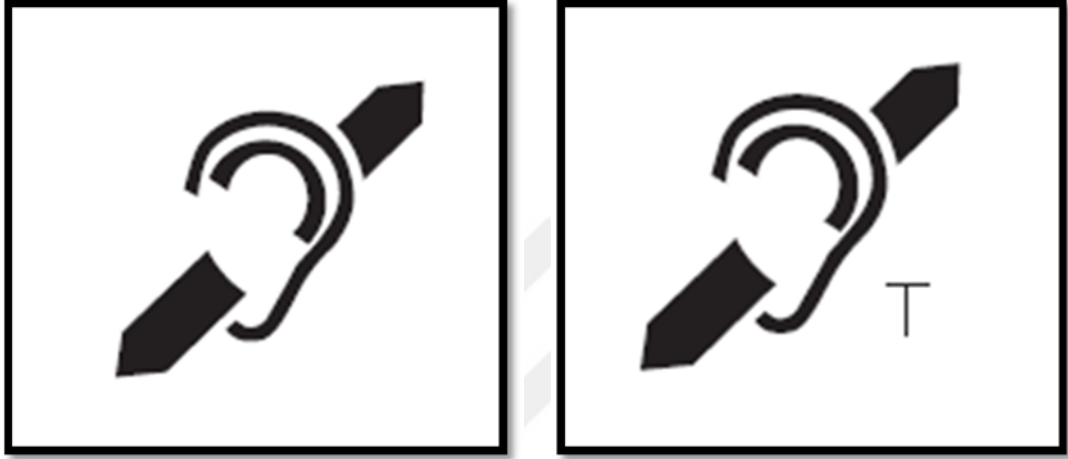
Odyogram kişinin işitebildiği ses miktarını ve iki kulaktaki işitme kaybını gösteren bir grafikdir. Grafiğin başında 125'ten 8000'e kadar sayılar yer alır. Bunlar frekans, yani farklı ses perdeleridir. Bireyin herhangi bir frekansta verilen sesi işitmemesi durumunda "işitme engeli" var demektir. İşitme engeli ve tiplerinin farklı dereceleri bulunmaktadır. Duyma yetisini tamamen yada kısmen kaybetmiş kişilere "İşitme engelli" denir.(URL-13,2016)

Duyma özürü kişiler, görme özürü kişilere oranla, yapı ve çerçevesindeki engellerden daha çok etkilenmektedirler. Bunun nedeni, gerek iç gerekse dış mekânlarda bu gibi kişilerin gereksinimlerini karşılayacak görsel ve yer bildirici işaretlerin eksikliğidir. Tasarımcıların, duyma özürü kişilerle ilgili olarak yapabilecekleri; onları bu gibi işaretlerle, kimseden yardım alma zorunluluğu kalmadan yönlendirebilmektir. Duyma özürü kişiler, sıklıkla bilgi ve uyarı ile ilgili iletişim sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Sorunlar ses alarmları ile ilgili olarak ortaya çıkmaktadır (otomobil kornaları, yangın alarmları gibi). Bu durumda bilgi edindirme konusunda görme duyusunu uyaran araçlara öncelik verilmelidir. Tehlikeye karşı en büyük önlem, alarmlara ek olarak yanıp sönen ışıklı uyarı lambaları kullanılmasıdır. Anlaşılır ve kolay algılanabilir işaret levhaları ve diğer görsel ipuçları, yönlendirici bilgiler olarak duyma özürü kişiler için çok önemlidir.

İşitme engelliler için mekan içinde ses yalıtımı yapılmalı gerekmektedir. Ses dalgalarının sert zeminlere çarparak yansması veya dağılması sonucu seslerin yankı yapması veya dağılarak az duyulması olayı ortaya çıkar. Bunu önlemek için yalıtım yapılmış duvarlara yumuşak kaplama malzemesi uygulanabilmektedir.

İnsanları etkileyen seslerin oluşumunu iki ana gruba ayırmak mümkündür. Bunlardan birinci katı cisimlerin birbirine çarpması sonucu oluşan ve katı cisimlerde yayılan sestir ki buna darbe sesi denir. Diğerisi ise havanın titreştirilmesi suretiyle ve hava yardımıyla yayılan seslerdir ki buna da hava sesi veya ortam sesi denir. Oluşum şekilleri birbirinden farklı olan bu ses türlerinin yalıtımları da birbirinden farklıdır.

Hava sesinin bir ortamdan diğer bir ortama geçmesini önlemenin temel yolu, o iki ortam arasında bulunan bölücü elemanların birim alanının titreşim yapamayacak şekilde ağırlaştırılmasıdır. Darbe sesinin önlenmesi ise darbenin oluşacağı yerde darbe sesinin yutacak ve oluşmasına olanak vermeyecek esnek yada yumuşak malzemenin kullanılmasıyla sağlanır.(Toydemir, 2000)



Şekil 3.3.2.1. İşitme engelli için donanımlar (TS 9111,2016)

Şekil 3.3.2.2. Ses yükseltici loop sistemi (TS 9111,2016)



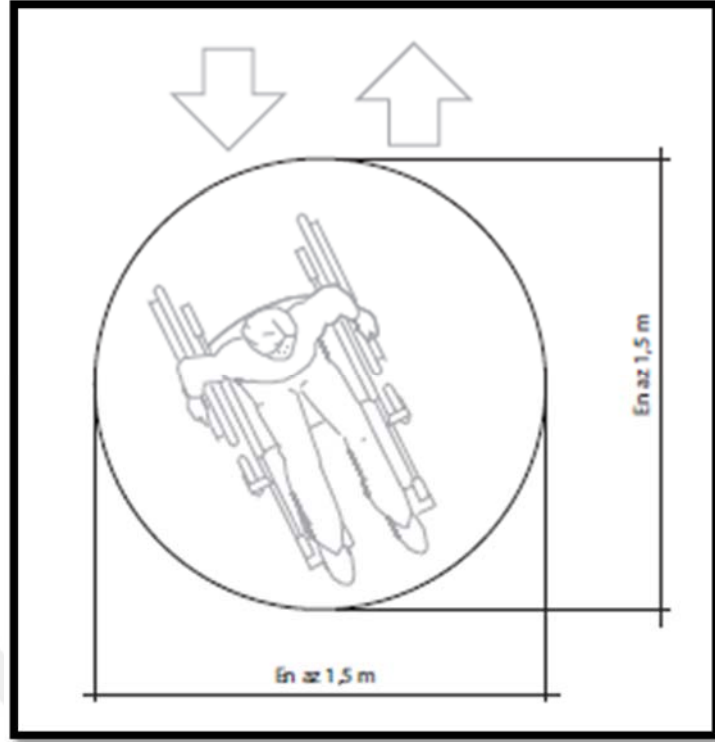
Şekil 3.3.2.3. İşitme engelli için donanımlar (TS 9111,2016)

Şekil 3.3.2.3. Ses yükseltici loop sistemi (TS 9111,2016)

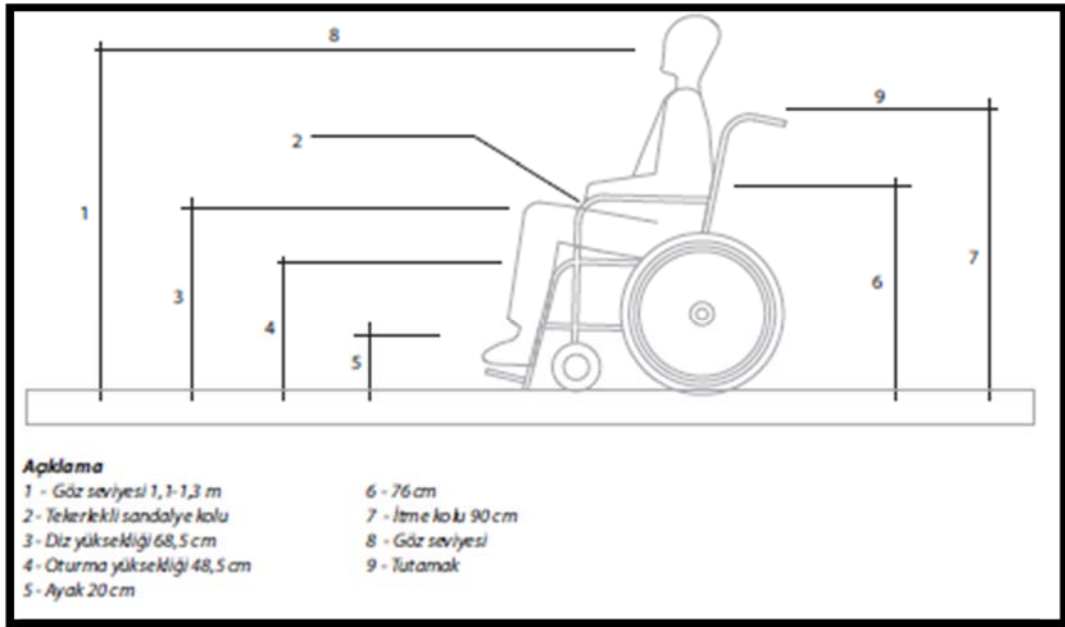
### 3.3.3. Ortopedik Engelliler ve İhtiyaçları

Ortopedik engel bedenine harekete ilişkim işlevlerini yerine getirmesini engellemektedir. Bedensel yetersizliği olan kişilerin birincil ayırıcı özelliğini bedensel ve fiziksel bakımdan ayrıcalıklar ve sağlık problemleri oluşturmaktadır. Tıbbi açıdan bedensel yetersizlik ve süreğen hastalığı olma ise, hastalıklar ve kazalar sonucu sinir sisteminin zedelenmesi, kas iskelet ve eklemlerde ortaya çıkan yetersizlikleri ve kronik sağlık problemlerini kapsamaktadır. Bedensel yetersizliği kas, iskelet ve eklemlerini yerine getirmemesi belirlemektedir.

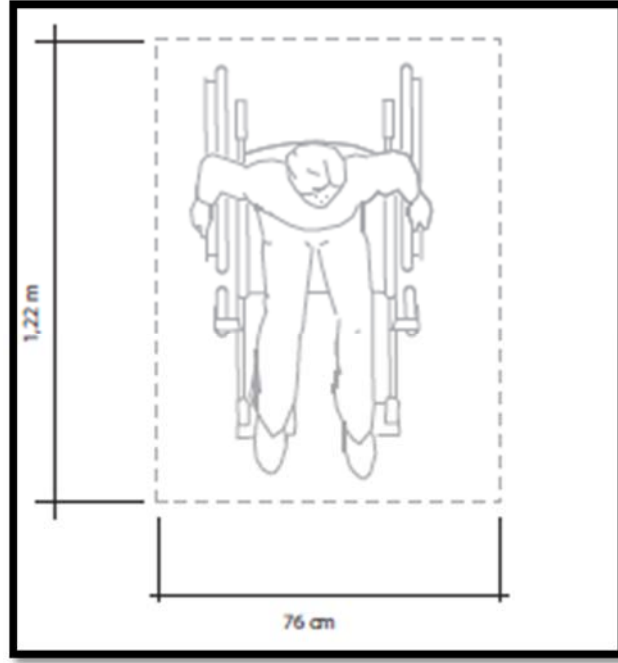
Hareket özürüllüğü; geçici yaralanma, yaşlanmanın doğal etkileri, ciddi biçimde hareketin kısıtlandığı durumlar ve bir tekerlekli sandalye kullanıyor olma gibi geniş bir dizi durum içermektedir. Hareketi etkileyen birçok ortopedik, sinire ve kaslara ait rahatsızlık bulunmaktadır. Bunlar; felç, serebral palsi, multipl skleroz, artrit, omurilik yaralanmaları, beyin tümörü gibi rahatsızlıklardır. Hareket özürü; baston, yürüteç veya tekerlekli sandalye kullanımını gerektiren alt vücut özürleri olduğu gibi, kollar ve ellerin kullanılmadığı üst vücutla ilgili özürler de olabilir. Bazı durumlarda ise kişi, başka bir hastalık sebebiyle yatak istirahatinde olabilir. Bu özür grubundaki kişilerin gereksinimlerini, yapabildiklerini ve sınırlarını genelleştirmek, bu geniş rahatsızlık yelpazesinden ötürü, oldukça zordur. Bununla birlikte, elinizdeki kitapta, bu özür grubuna ait kişiler için genel gereksinimleri, sınırları ve ergonomi bilgisini bulacaksınız. Hareket özürüllüğü genelde ayakların işlevi ile ilgili bir özürüllük biçiminde anlaşılmaktadır. Ancak bu tür özürüllük kuvvetsizlik, dengesizlik, kalple ilgili bir rahatsızlık ve benzerleri gibi pek çok değişik nedene de bağlı olabilmektedir. Ayaklarını sınırlı olarak kullanabilenler merdiven ve rampaları kullanmada ( özellikle korkuluk yoksa) zorluk çekmektedirler. Rampaların, sahanlıkların, merdivenlerin, basamak profillerinin, rıht oranlarının iyi tasarlanması ve kullanılacak kaplama malzemelerinin seçimi çok önemlidir.(Ergenoğlu, 2013)



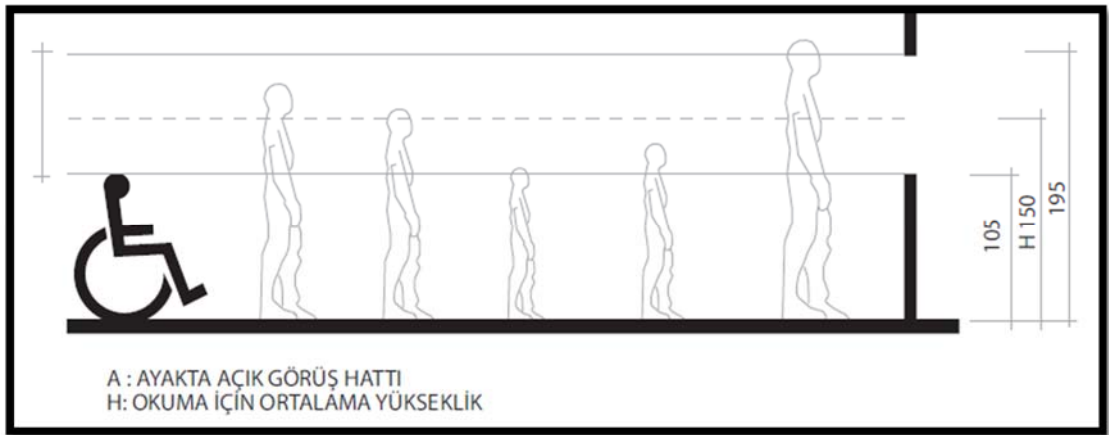
Şekil: 3.3.3.1. Tekerlekli Sandalye Alanı (TS 9111,2016)



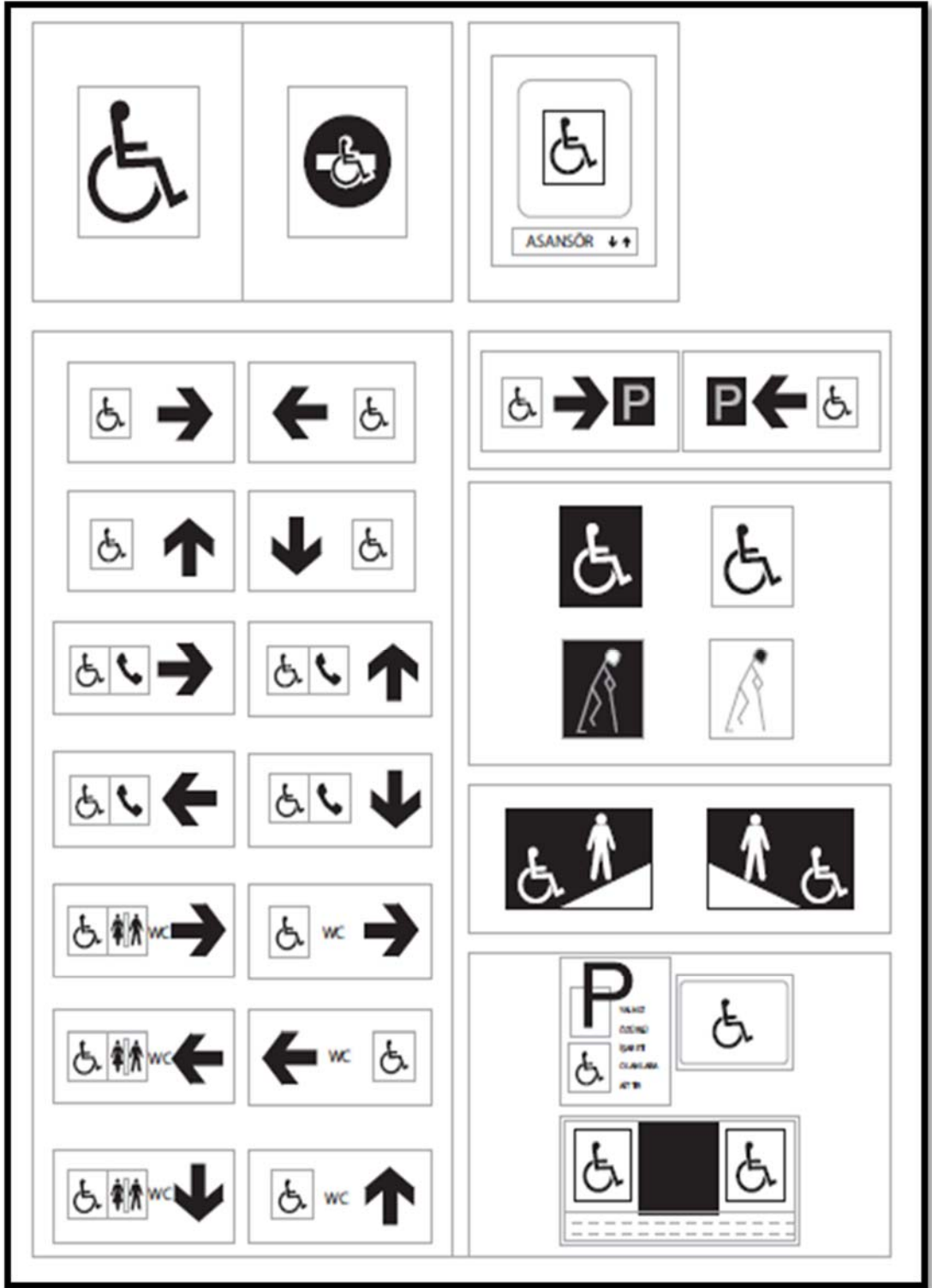
Şekil: 3.3.3.2. Tekerlekli sandalyenin .U. ve 90 derece dönüş yapabilmesi için gerekli alan (TS 9111,2016)



Şekil: 3.3.3.3. Tekerlekli sandalyenin net zemin veya döşeme alanı (TS 9111,2016)



Şekil: 3.3.3.4. Engellilere ait işaretler (TS 9111,2016)



Şekil: 3.3.3.5. Engellilere ait işaretler (TS 9111,2016)

## 4. BEŞ YILDIZLI OTELLERDE ODA TASARIMI VE KULLANICI KAVRAMI

### 4.1. OTEL ODASI TANIMI VE ENGELLİ KULLANICI

Otel odası; içinde farklı mekanları barındıran (yatma bölümü, çalışma bölümü, ıslak hacim bölümü, depolama bölümü gibi), konaklama hizmeti veren, kiralanabilir mekanlardır. Otel içinde müşterinin en çok kullandığı birimdir.

Otellerin ana amacı olan geceleme ihtiyacına cevap veren ‘‘oda’’ mekanı; planlama, programlama ve tasarlama eylemlerine yön veren birimdir. Otel yatak odalarının müşteri algısı üzerindeki etkisi, otelin diğer iç mekanlarına göre daha güçlü olduğundan oda tasarımı bir otel için ilk ve en önemli tasarım kararı oluşturmaktadır (Tunalı, 2009).

Otel yatak odaları, birinci derecede bir boş zaman değerlendirme eyleminin temel ihtiyaçlarından biridir. Bu nedenle, insanların boş zaman değerlendirme alışkanlıkları ve boş zaman değerlendirmeyi etkileyen etkenlerin, otel yatak odalarının tasarlanmasında rolün olmaktadır ( Pınar, 2009).

Müşterilerin konaklama yapmak için kullandıkları tesislerde öncelikle yatma eylemi gerçekleştirilir. Bu nedenle başarılı bir otel odası tasarımı misafiri en iyi şekilde ağırlayan ve tekrar gelme hissi uyandıran mekanı yaratma becerisine dayanmaktadır(Tunalı,2009).

Otel odası nitelikleri; iç mimari tasarımın çeşitli aşamalarında tasarımcıyla beraber farklı kişi ve kuruluşların bir araya gelerek ortak kararlar sonucu tasarlanmış mekanlardır. Bu kişi ve kuruluşlar; tasarımcılar, kullanıcılar, finansman sağlayanlar, işletmeciler ve devlet olarak sıralanabilir. Mekanlar kullanıcı ihtiyaçlarına göre belirlenmelidir. Fakat kullanıcı engelli engelsiz olarak ayırt edilmemelidir. Mekan kullanımında herkese eşit haklar sağlanmalıdır. Bu sorumluluğu; en başta devlet yönetimi, tasarımcılar, finansman sağlayanlar, işletmeciler paylaşmalıdır.



Aynı mekan içerisinde hareket eden insanların hareketlerinin değişikliği temelde kişiye ait özelliklerin farklılaşmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum engelli yada engelsiz kullanıcı olmayı gerektirmez. Her insan mekan içinde kendine ait davranışlar sergilemektedir. Evrensel tasarım” kavramı, taşıdığı sosyal eşitlik ögesi temel edinmiştir. Bu yüzden evrensel tasarım kullanıcı farkı gözetmeden mekânsal tasarımlar yapmayı önerir.

Otel tasarımında, başlangıç noktası otel odasıdır. Otel kimliği, oda tasarımında belirlenir. Oda tasarımının da kullanıcı özelliklerinden dolayı odalar sınıflandırılmamalıdır. Otel odası sayısının %1 lik kısmı engelli müşteri kullanımı için ayırt edilmiş olması sosyal eşitlik felsefesine aykırı bir durumdur. Örneğin deniz manzaralı bir otel de kalmak isteyen, tekerlekli sandalye kullanan bir turist, tasarımcının ve işletmecinin belirlediği yönde konumlanmış bir oda da kalma zorunluluğu olmamalıdır. Azami şartlarda da olsa, mekan her tip kullanıcıya hizmet verebilmelidir.

Engelsiz tasarım ile, mekanın engelsiz düzenlemesinin temelinde antropometrik ve ergonomik anlamda bir genel kurallar bütünü yer almaktadır. Bu kurallar tasarım girdilerine bağlı olarak aşağıdaki gibi belirlenebilir: (Ankara, 2011)

- Alan: engelsiz ve yeterli hareket alanı
- Yüzey: engelsiz ve uygun döşeme yüzeyi
- Genişlik: engelsiz ve yeterli genişlik
- Yükseklik: engelsiz ve yeterli yükseklik
- Bildirişim: gerekli yönlendirme uyarma işaretlemeleri
- Donatı: yeterli ve gerekli mekansal kullanma donatıları

Her mekan için geçerli olan bu kurallar otel odası tasarlanırken de mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.



Şekil 4.1.1 Sandic hotel, oda görünüşü (URL-1,2016)

#### 4.2.1.Odanın Kattaki Yeri

Otellerde, konaklama hizmeti yatak katlarında verilmektedir. Yatak katındaki mimari tasarım; oda sayısı, oda tipi ve yatak sayısını belirlemektedir. Bu sebeple, yatak katı planlamasında amaç çok sayıda fonksiyonel oda ve kullanışlı koridorlar elde etmektir.

Otel tasarımında, yatak katı planı bazı zorluklar ortaya çıkarır. Çünkü, bu alan otelin %65 ile % 85' ini kapladığı için tek katta yapılan tasarım diğerinde de tekrarlayacaktır. Bu nedenle planlama hedefi, yatak odası sayısının en yüksek sayıda tutularak, diğer alanların ise minimum düzeyde tutulmasıdır (Rutes,1985).

Bu faktör, odanın tipini büyüklüğünü belirler. Yatak katı formunda köşe odaların kimi zaman da blok ortası odaların boyutsal açıdan farklılaşması bu faktörü ifade etmektedir. Kat plan şemasının düz ve birleşik olması durumlarında özellikle iç köşe odaların boyutsal açıdan farklılaştığı görülmektedir. Bu gibi niteliklerde yatak odası formunu, büyüklüğünü çeşitli şekillerde etkileyebilmektedir (Gerez, 1994).

Kütle formu, otellerde konaklama eyleminin yer aldığı yatak katları ve katların plan şeması biçimlenişinde çok etkilidir. Otel tasarımdaki temel amaç mümkün olduğu kadar çok odanın cepheden ve eğer varsa manzaradan yararlanabilecek şekilde konumlandırılmasıdır. Modern otel tasarımında, kütlelen dolaylı ortaya çıkan pahalı

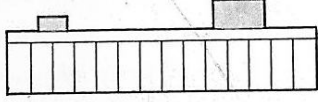
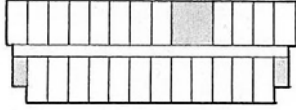
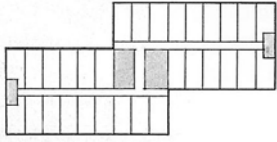
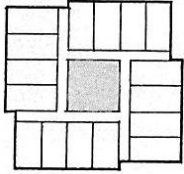
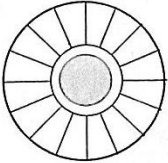
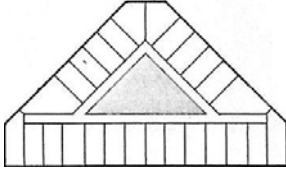
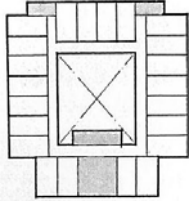
manzaralı oda ve ucuz arka oda ayrımı yerine farklı kütle biçimlenişleri ile mümkün olduğu kadar çok odanın manzaradan yararlandırılmasına çalışılmaktadır. Otellerde kullanılan temel kütle formları aşağıdaki gibidir: Dikdörtgenel prizmalar, karesel kuleler, dairesel kuleler, üçgenel kuleler, atriumlu kulelerdir (Tunalı, 2009).

Bina kütleleri tasarlanırken geçiş alanlarının genişliklerine önemli oranda dikkat edilmelidir. Çünkü geçiş alanları insanların sıklıkla kullandığı alanlardır. Japonya da engelli bireyleri içinde yapılan düzenleme de, sıklıkla kullandıkları bina içi koridorların 180 cm genişliğinde olmasını ön görmektedir. Fakat sadece bu koridorlar engelliler için değil diğer kullanıcılar için avantaj sağlayacak ölçüdür.



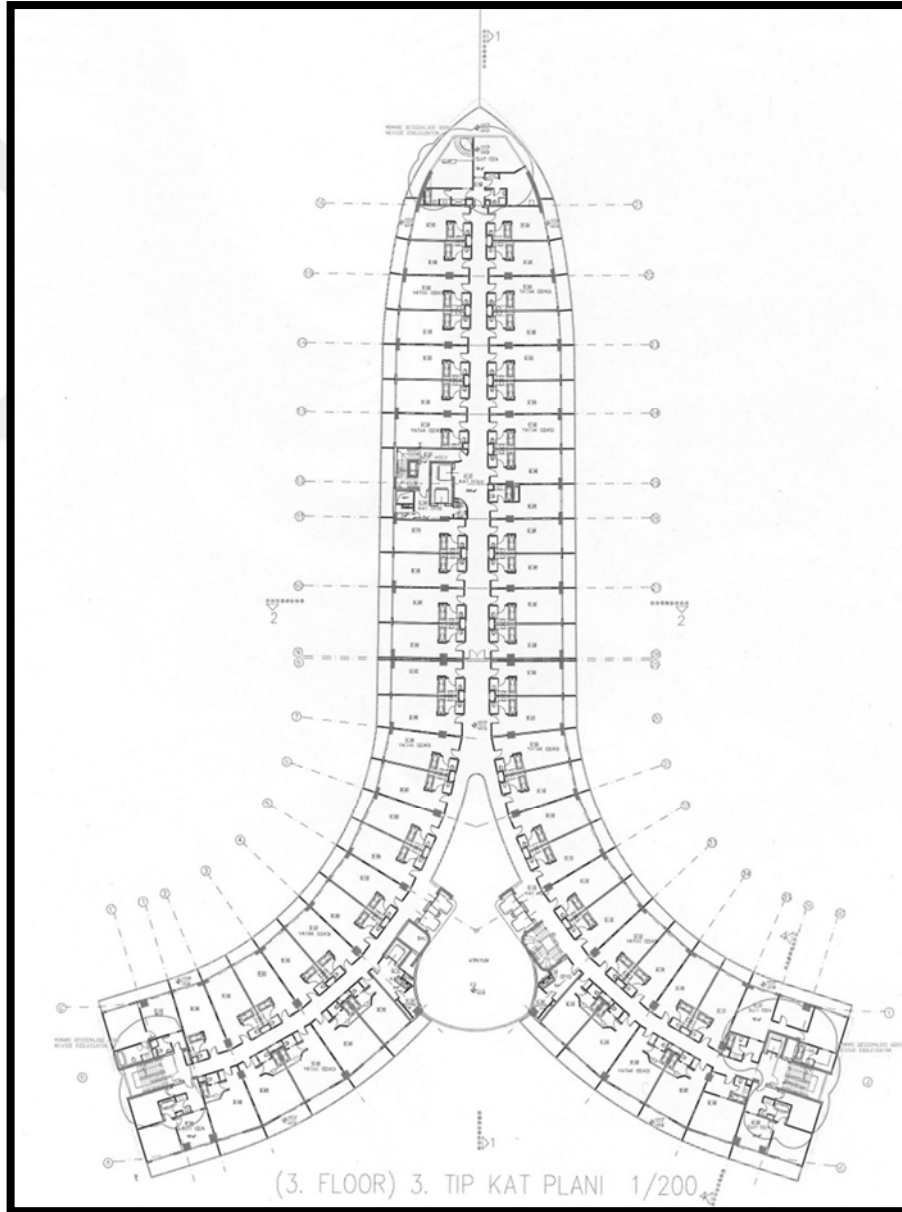
Şekil 4.2.1.1 Sandic hotel, koridor görünüşü (URL-1,2016)

Çizelge 4.2.1.1. Yatak Katlarında Temel Kütle Analizi

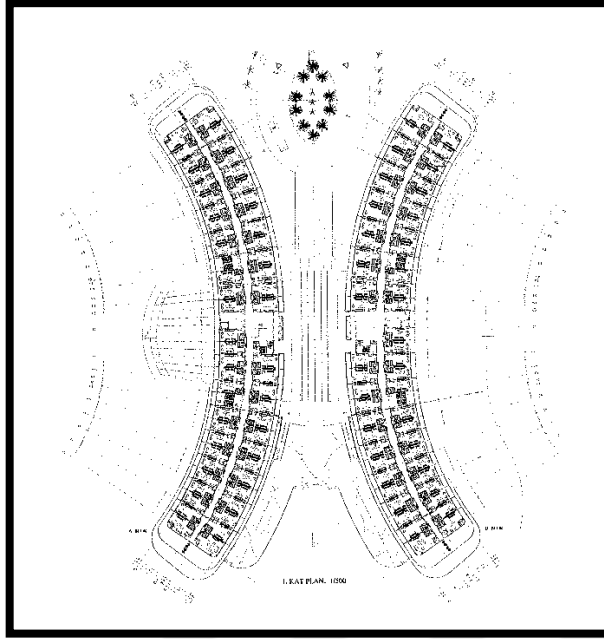
| Yatak Katları Formu  | Yatak Odası | Koridor<br>(Odalar Arası) | Oda Çevresi |
|--|-------------|---------------------------|-------------|
|  <p>Tek Taraflı Kullanım</p>  | % 65        | 7.5 m <sup>2</sup>        | 2.2 – 2.4 m |
|  <p>Çift Taraflı Kullanım</p> | %70         | 4.2 m <sup>2</sup>        | 1.6 – 1.8 m |
|  <p>Kaydırılmış Kullanım</p>  | % 72        | 4.6 m <sup>2</sup>        | 1.4 – 1.6 m |
|  <p><b>Karesel Kule</b></p> | % 65        | 5.6 m <sup>2</sup>        | 1.5 – 1.7 m |
|  <p>Dairesel Kule</p>       | % 67        | 4.2 - 6 m <sup>2</sup>    | 1.05 m      |
|  <p><b>Üçgen Kule</b></p>   | % 64        | 6 – 7.9 m <sup>2</sup>    | 1.4 – 1.8 m |
|  <p>Atriumlu Kule</p>       | % 62        | 8.8 m <sup>2</sup>        | 1.6 – 1.8 m |

#### 4.2.2. Odanın Formu

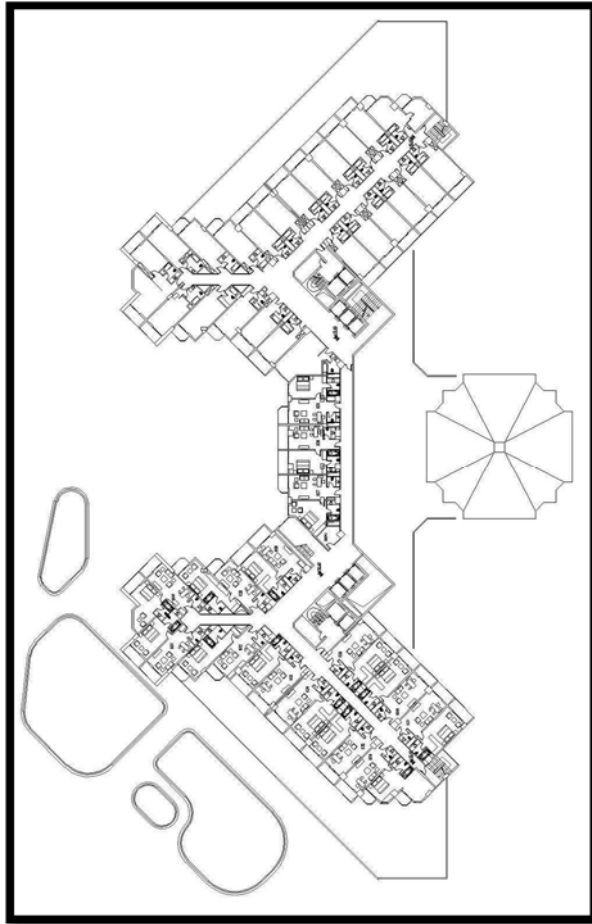
İşlevsel ve kullanışlı otel odası tasarımına doğrudan etki eden unsur yatak katı mimarisi ve odanın formudur. Aynı metrekareye sahip fakat farklı formlara sahip odalar için; tasarımcı tarafından, mekana göre çözümler üretilmelidir. Farklı formlarda ki odalar için tasarım çözümleri aranırken öncelikli olarak kullanıcı tipi ayırt edilmeden tasarımlar düşünülmelidir.



Şekil 4.2.2.1: Concorde de luxe resort yatak katı planı, Antalya (Concept Plus,2009)

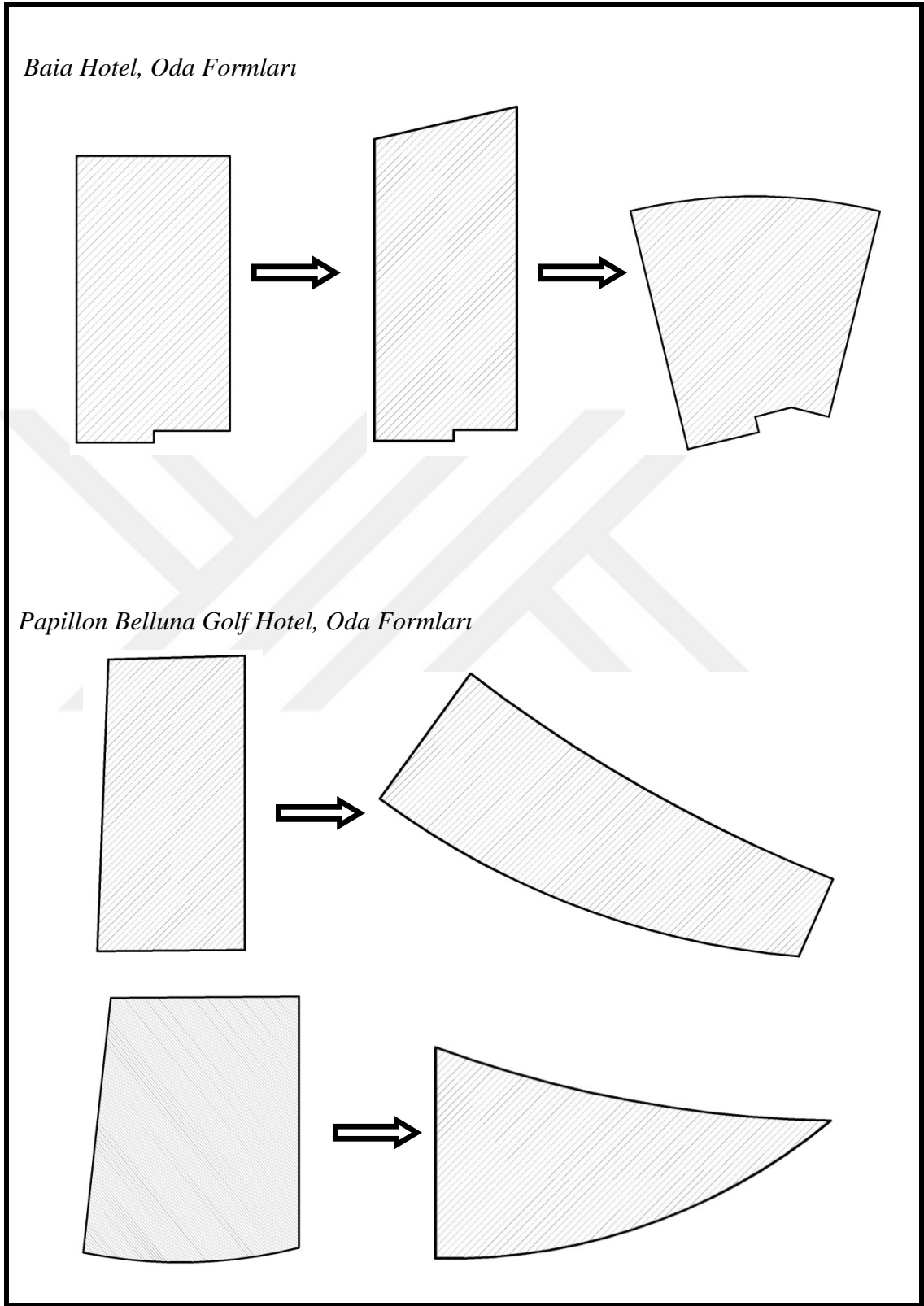


Şekil 4.2.2.2. Miracle hotel yatak katı planı, Antalya (Concept Plus,2009)



Şekil 4.2.2.2.Dedeman hotel yatak katı planı, Antalya (Concept Plus,2009)

Çizelge 4.2.2.1. Yatak katı formuna göre çözümlenmiş, oda formları



### 4.2.3. Odanın Alan Standartları

Odanın alan standartları farklı alt mekanlara bağılı olarak değişmektedir. Farklı alt mekanlar eklendikçe alan büyümektedir. Zaman içinde kullanıcının da otel odasından beklentileri, odayı kullanacak kişi sayısı ve konaklama süresi artmıştır. Bu da yatak odası metrekarelerine yansımıştır.

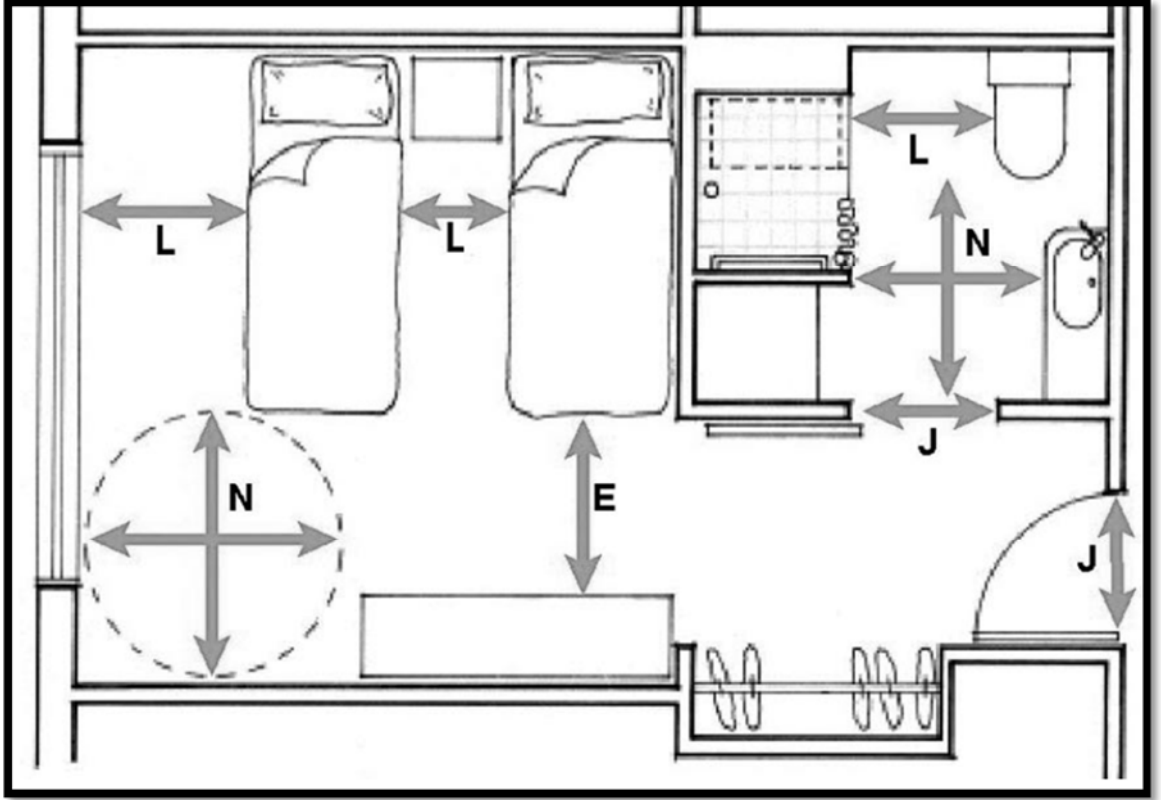
Otellerde oda büyüklüğüne ilişkin sınırlayıcı kurallar olmamakla birlikte tesisin hedef müşteri kitlesi, talep ve gereksinimleri, arazi verileri ve konaklama amacı boyutun belirlenmesinde etkili olmaktadır. Bu değişkenlere rağmen ortalama oda boyutları pek çok araştırmaya konu olmuştur. Optimum oda genişliği Lawson'a göre 350 cm, Rutes'a göre 370 cm, Lapidus'a göre ise 381 cm olarak belirtirken, ortalama oda derinliğinin yatak ve donatıya göre değişkenlik gösterdiği belirtilmiştir (Aytuğ, 2002).

Oda genişliği, mekanın tasarım sınırlarını etkiler. Standart odayı bir her tip kullanıcıya uygun olarak tasarlamak istiyorsak, genişlikler tekerlekli sandalyenin geçişine izin verebilecek şekilde düzenlenmelidir. Kapı geçişleri en az 90 veya 100 cm (net boşluk) olarak bırakılmalıdır. Kapı geçişleri yangın yönetmeliklerinde olduğu gibi çıkış yönüne doğru açılmalıdır.

Özürü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü yayınına göre, Vücutça sağlam kişilere kışlık giysileri içinde yürürken 815 mm'lik bir genişlik gereklidir. 815 mm'ye hem her iki taraftan kolun sallanma açıklığı olan 51 mm hem de objelerle(engel ve/veya çıkıntı) veya diğer yürüyenlerle uygun açıklık mesafesi olan 25 mm (her iki taraftan) dahildir. Tekerlekli sandalye kullananlarla yürütme cihazı kullananlar için kısa mesafelerde 815 mm'lik genişlik yeterlidir. Eğer iki yönlü geçiş varsa rahat bir trafik için 1625 mm gereklidir. Böyle yerlerde genişlik en az 1525 mm olmalıdır. 1525 mm'den daha dar olan yerlerde iki tekerlekli sandalye yan yana geçemeyebilir 1220 mm'lik bir genişlik, normal yürüyebilen bir kişinin yürüyemeyen veya kısmen yürüyebilen bir kişi ile yan yana geçebilmesi için gerekli en az genişliktir (Yerel yönetmelikler, 2011)

Oda alanları belirlenirken ticari kaygıları bir yana bırakıp kullanıcı konforunu ön planda tutmak gerekmektedir. Standart odayı tasarlarken, kullanıcı farkı gözetmeden bir tasarım yapmayı planlıyorsak, alanları ideal ölçüde bırakmak gerekmektedir. Özellikle, oda içindeki geçiş alanları için gereken ölçü belirlenmelidir.





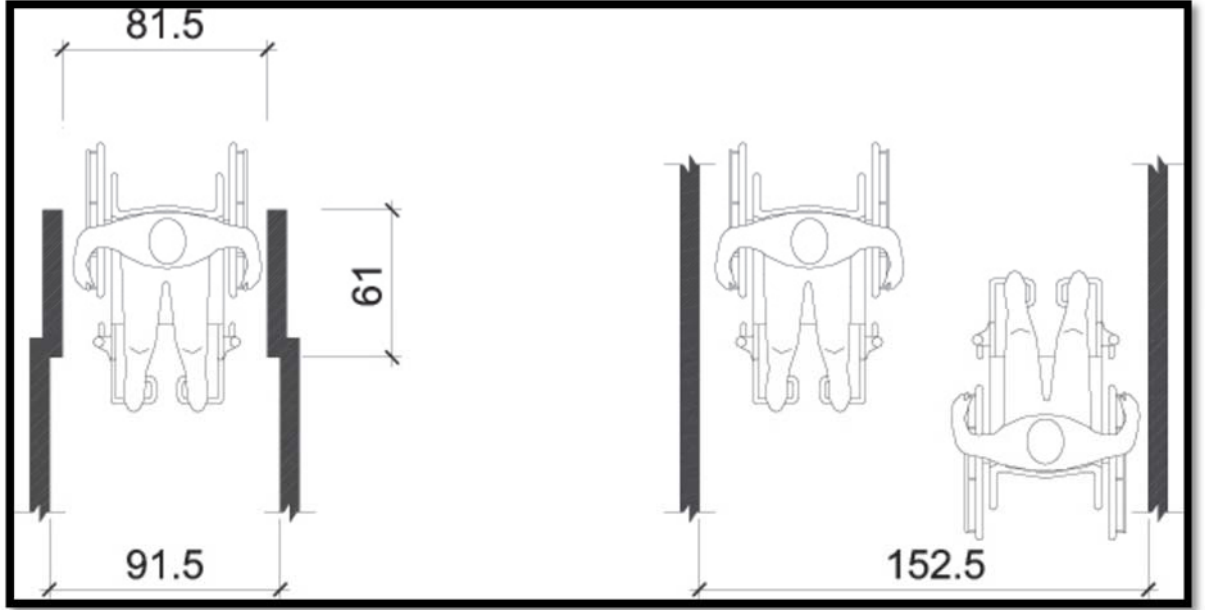
Şekil 4.2.3.1. Tekerlekli sandalye dönüş alanı. Ölçüler cm'dir. (TS 9111, 2016 )

L: Geçiş alanları (tuvalet yatak ve oturma alanları geçiş mesafeleri için), Minimum geçiş alanı 75 cm'dir. En iyi geçiş alanı ölçüsü de 95 cm veya üzeridir.

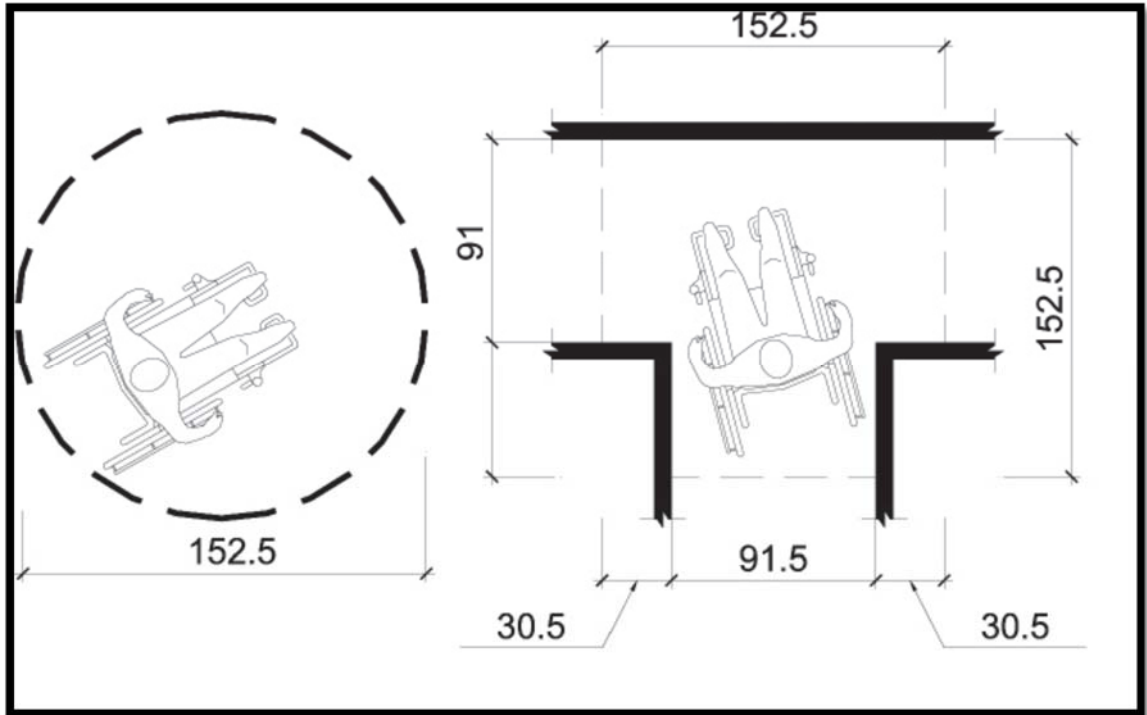
N: Sirkülasyon alanı(oda, tuvalet ve banyo vs): Minimum alan : 12000 mm x 12000 mm'dir. En iyi sirkülasyon alanı ise 18000 mm x 18000 mm'dir

J: Kapı geçişleri: Minimum ölçü iç ölçü 750 mm'dir. En iyi geçiş ölçüsü ise, 950 mm'dir.

E: Geçiş alanları veya koridorlar: Minimum geçiş alanı 9000 mm'dir. En iyi geçiş alanı ölçüsü de 1200 mm veya üzeridir.



Şekil 4.2.3.2.Tekerlekli sandalye kullananların geçişi için gerekli genişlikler. Ölçüler cm'dir. (TS 9111,2016)



Şekil 4.2.3.3.Tekerlekli sandalye dönüş alanı. Ölçüler cm'dir. (TS 9111,2016)

Çizelge 4.2.3.1. Yatak odası alan ölçüleri

|                      | Kullanım Alanı |                        | Islak Hacim |                        | Toplam Oda  |                        |
|----------------------|----------------|------------------------|-------------|------------------------|-------------|------------------------|
|                      | Ölçüler (m)    | Alan (m <sup>2</sup> ) | Ölçüler (m) | Alan (m <sup>2</sup> ) | Ölçüler (m) | Alan (m <sup>2</sup> ) |
| <b>Budget</b>        | 3.5 x 4.5      | 16                     | 1.5 x 1.5   | 2.3                    | 3.5 x 6.2   | 21.9                   |
| <b>Ekonomik</b>      | 3.6 x 5.5      | 20.1                   | 1.5 x 2.3   | 3.4                    | 3.6 x 6.6   | 29                     |
| <b>Birinci Sınıf</b> | 4.1 x 5.8      | 23.8                   | 1.7 x 2.6   | 4.4                    | 4.1 x 8.6   | 35.2                   |
| <b>Lüks</b>          | 4.5 x 6.1      | 27.9                   | 2.3 x 2.7   | 6.6                    | 4.5 x 9.1   | 41.8                   |

(Kaynak: Rutes, 1985:171)

#### 4.2.4. Oda Tipi

Oda tiplerinin oluşmasında temel etkenler, kullanıcı istekleri ve yatak katlarının mimari tasarımıdır. Yatak katlarında; oda tiplerinin nerelere yerleştirileceği önemli bir karardır. Bu karar işletme ve tasarım ekibinin ortak olarak verdiği bir karardır. Yatak katının mimarisi ve otel işletmesin ihtiyaç programına göre tahmini olarak belirlendiği, yatak odası sayısı göz önünde bulundurularak, standart oda ve yine otel konseptine göre belirlenen suit oda sayıları belirlenmektedir.

Oda tipleri, otelin genel konseptine ve kullanıcın ihtiyaçlarına göre belirlenmektedir. Örneğin; çocuklu bir ailenin kullanacağı bir oda ile, iki kişilik bir ailenin kullanacağı oda tipleri birbirinden farklıdır. Oda tipleri genel olarak suit ve standart oda olmak üzere ikiye ayrılır. Ancak suit odalar; her otelin genel konseptine göre farklılıklar

gösterir. Bu farklıklar; kullanım alanlarına alternatiflerin eklenmesi, alanların büyümesi gibi örneklendirilebilir.

Yatak katı tiplerinin belirlenmesinde en çok önem taşıyan başka bir olgu ise otel yapısının kütleli formudur. Yapının formu ve yatak kat tiplerine göre odaların formu, sayısı ve bitişik odaların yerleri ortaya çıkmaktadır. Yatak kat plan tiplerinin oluşması ile odaların mekan sınırları da belirlenmiş olmaktadır. Bu mekan sınırları içerisinde odada bulunan işlevleri mekana yerleştirmek artık standartlaşmış olup, farklı çözümler az sayıda üretilmektedir. Farklı çözüm arayışları genellikle oda formunun farklılığından kaynaklanan değişiklikler olarak ifade edilebilir (Aydıncı,2009).

Yatak odası, kiralanabilir, kişiye özel en küçük mekan olarak göz önüne alındığında, kullanıcının istek ve ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte, diğer mekan tasarımlarından daha da merkezidir. Kullanıcının beğeni seviyesinin yükselmiş olması, böylesi özel mekanlarda detayların daha da önemli olmasını gerekli kılmaktadır. Yatak odalarının kullanıcıya hitap eder düzeyde olması yanında, maliyet açısından da tüm otelde kullanıcıya sunulacak yatak odası tip sayısının sınırlanması gerekir. Bu aşamada tasarımcıların, hedef kitleyi iyi tanımlayarak spesifik ihtiyaçlarını belirlemeleri, kullanıcının umduğunu bulabilmesi için yararlıdır. Her otel tipinin değişik nitelikte kullanıcıları cezp etme amacı, kendi yapılanmalarından da farklılıkları ortaya çıkmaktadır (Gerez, 1994).

Farklı oda tipi, tasarlanmanın amaçlarından biri pazarlama yöntemidir.

Çizelge 4.2.4.1. Farklı otellerde yatak odası tiplerinin yüzde olarak değerlendirilmesi

| Oda Tipleri                    | İki Kişilik Oda | Kral Dairesi | Stüdyolu Kral Dairesi | İlave Yatak İçin Oturma Odası |
|--------------------------------|-----------------|--------------|-----------------------|-------------------------------|
| Budget Inn                     | % 100           | -            | -                     | -                             |
| Motor Inn                      | % 60            | % 28         | % 10                  | % 2                           |
| Kongre Otelleri                | % 40            | % 40         | % 15                  | % 5                           |
| Suit Oteller                   | % 10            | % 90         | -                     | % 100                         |
| Süper Lüks Oteller             | % 20            | % 60         | % 10                  | % 10                          |
| Commercial                     | % 20            | % 60         | % 10                  | % 10                          |
| Resort Otelleri (Aileler için) | % 80            | % 8          | % 10                  | % 2                           |
| Resort Otelleri                | % 20            | % 70         | % 5                   | % 5                           |
| Kongre Otelleri                | % 55            | % 35         | % 5                   | % 5                           |
| Mega Oteller                   | % 55            | % 35         | % 5                   | % 5                           |
| Casino Oteller                 | % 40            | % 50         | -                     | % 10                          |

(Kaynak: Rutes, 1985:17.)

Çizelge 4.2.4.2. Kullanıcılarının niteliklerine göre oda tiplerinin değişiminin değerlendirilmesi

|                    | Kullanıcı Karakteri   | Seyahat Amacı  | Oda Tip ve Donanımları   |
|--------------------|---|--|--|
| İş Seyahati        |   |  |  |
| Grup Kullanıcılar  | Yüksek gelir grubu,<br>Tek veya iki kişi kalış<br>%75 erkek,%25 kadın<br>2-4 gece konaklama   | Kongre,Toplantı<br>Mesleki toplantılar                                       | King (2mx2m), Twin (1mx2m), Double (1,35mx2m) yataklı oda, çalışma bölümlü oturma alanı,internet   |
| Birey Kullanıcılar | Yüksek gelir grubu<br>Tek veya iki kişi kalış<br>%85 erkek,%15 kadın<br>1-2 gecelik konaklama | Şirket ilişkileri, satışlar, kongre ve toplantılar                           | King (2mx2m) yataklı oda, duşlu standart banyo, çalışma bölümlü oturma alanı,internet  |
| Tatil              |   |  |  |
| Aileler            | Orta Gelir grubu<br>iki veya fazla kişi kalış<br>1-4 gecelik konaklama                        | Aile seyahatleri,spor, dinlenme  | Double (1,35mx2m) yataklı oda,acılan kanepeler, ilave yatak, veya geçmeli odalar, televizyonlu oturma alanı, büyük banyo, arttırılmış depolama alanı, balkon |
| Çiftler            | Orta gelir grubu<br>iki kişi kalış<br>1-7 gecelik konaklama                                   | Hafta Sonu seyahati,tur, kulüp gezileri, alışveriş, spor, sosyal faaliyetler | King (2mx2m) yataklı oda, ayrılmış banyo, yemek yeme-çalışma bölümü  |
| Tek Kişi           | Orta gelir grubu<br>Tek kişi kalış<br>genç profesyoneller                                     | Turlar, kulüpler, sosyal faaliyetler, kültür gezileri, alışveriş             | Queen (1,5mx2m) yataklı oda, standart banyo, yeme içme ve çalışma bölümü   |

#### 4.2.5. Odanın Mekan Bileşenleri

Yatak odaları tasarlanırken düşünülmesi gerekli olan kullanıcıların bütün isteklerini en küçük alan içinde ve en ekonomik şartlarla karşılamaktır. Yatak odasında kullanıcı kendini evinde olduğu gibi huzur içinde hissedebilmelidir. Bu nedenle bir çok fonksiyonun bir arada bulunması gerekmektedir (Sever, 2008). Yatak odası içinde bir çok eyleme karşılık veren mekanlar bulunmaktadır. Alt mekanlar çoğu zaman iç içe geçmiş, ya da sınırları belirlenmiş haldedir. Örneğin: standart odalarda; yatma bölümü ile oturma ve çalışma bölümü ilişki içindedir. Suit odalarda ise bu bölümler birbirinden ayrı alanlarda tasarlanmaktadır.

Otel odası alt mekan birleşenlerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

- Yatma Bölümü
- Oturma – Çalışma Bölümü
- Islak Hacim Bölümü
- Giriş - Depolama Bölümü

##### 4.2.5.1. Yatma Bölümü

Otel odasının en önemli ana mekanıdır. Oda içinde yapılan konaklama eylemine karşılık veren mekandır. Konaklama işlevi, uzun süreli yapılan bir eylem olduğu için bu mekan, diğer bölümlere göre en büyük alana sahip mekandır.

Yatma bölümü; oturma ve çalışma bölümleri ilişki içindedir. Bu durum genellikle standart oda için geçerlidir. Suit odalarda; alanın büyük tutulması sebebiyle, oturma ve çalışma bölümü farklı bir alanda tasarlanmaktadır.

Odanın en merkezi bölümü olan yatma alt mekanı, alan standardının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Diğer alt mekanlarla olan ilişkisi ve fonksiyonu sebebiyle yatma bölümü, içerdiği ekipman sayısı ve tipi yönüyle de temel ifade etmektedir (Gerez, 1994).

Yatma bölümünde donatı elemanlarını sıralayacak olursak; kullanıcı profiline göre değişen sayı ve boyutu değişen yatak, komodin oluşmaktadır.

Yatma bölümünde, yatak çift kişilik yada tek kişilik ayrı ayrı tasarlanmaktadır. Yatak tercihi yapılırken ayarlanabilir yatak tercih edilirse her tip kullanıcı için avantajlı bir kullanım olacaktır. Eğer mekanda, yeterli alan varsa yatak ebatları maximum ölçüde kullanılmalıdır.



Şekil 4.2.5.1. Scandic hotel oda görünüşü (URL-1,2016)



Şekil 4.2.5.1.2. Rixos premium hotel oda görünüşü (URL-6, 2016)



#### 4.2.5.2. Oturma - Çalışma Bölümü

Oturma ve çalışma bölümü; kısa süreli kullanılan ve biriyle ilişki bölümlerdir. Standart odalarda; bu bölümler mobilya farklılıklarıyla ifade edilir. Fakat, bu durum suit odalarda; sınırları belli, ayrı bölümler olarak tasarlanmaktadır.

Oturma ve çalışma bölümünün donatı elemanları genellikle; tek kişilik koltuk, sehpa, çalışma masası, sandalye, televizyon ve mini bardan oluşmaktadır. Oda ekipmanlarının sayıları kullanıcı sayısına göre tasarlanmaktadır.

Oturma çalışma bölümleri tasarlanırken engelli ve diğer kullanıcı için farklı bir uygulamaya gidilmemiştir. Her kullanıcı için aynı tasarım düşünülmüştür. Yani standart oda içinde ki bu alan, engelli kullanımı için uygun olabilecek mobilyalarla dizayn edilmiştir. Oda içindeki diğer alanlar gibi dönüştürülmeye ihtiyaç duyulmayacak alandır.



Şekil 4.2.5.2.2. Rixos premium hotel oda görünüşü (URL-6, 2016)

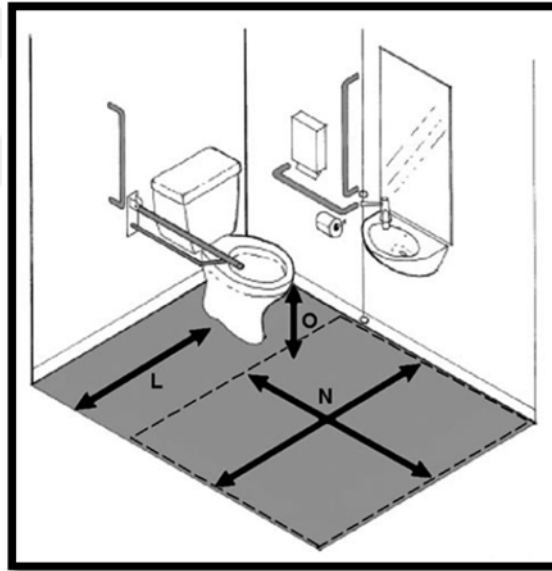
#### 4.2.5.3. Islak Hacim Bölümü

Islak hacim bölümü, bir diğer önemli alt mekan birleşenidir. Bu alan, genellikle kesin sınırlarla birbirinden ayrılmıştır. Mekanik projelendirilmeden dolayı, giriş bölümün yakınında yer almaktadır.

Bu bölümün diğer oda alt mekanlarından çok daha farklı bir kullanım amacına hizmet etmesi, hem teknik hem de fonksiyonel açıdan yerinin girişin yanında oluşuyla sınırlı kılmaktadır. Teknik açıdan bu yer seçimi, ıslak hacim mekanın koridora yakınlığını da sağlamaktadır (Gerez,1994).

Banyolar tasarlanırken, ulaşılabilir bir güzergâhta yer almalı, tekerlekli sandalye ile girilebilecek ve hareket edilebilecek biçimde tasarlanmalıdır. Küvet yerine duş teknesi tercih edilmelidir.

Duş bölmesinin banyo dolaşım alanından kesintisiz bir yüzeyle ayrılması ve kaydırmaz bir kaplamaya sahip olması gereklidir.

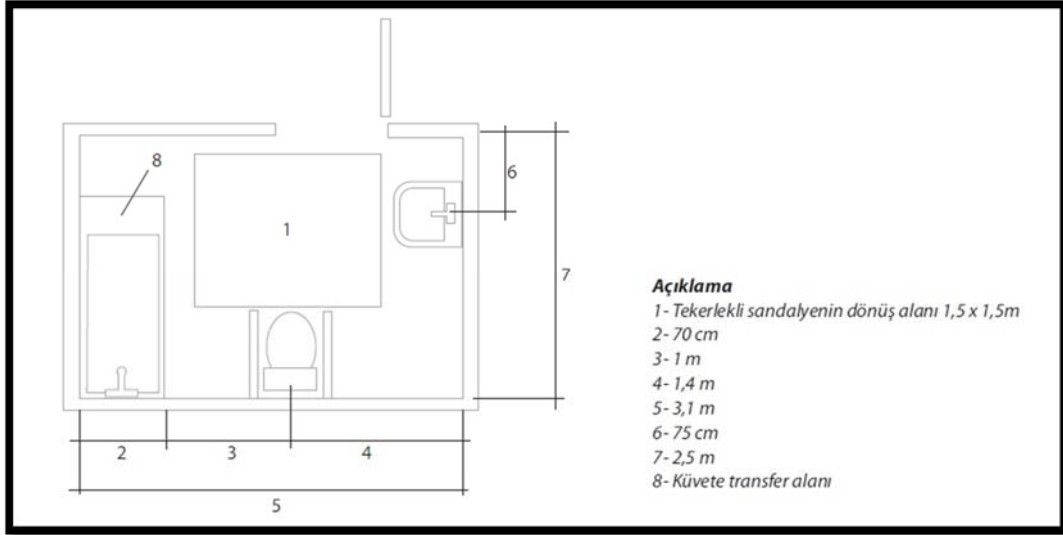


Şekil 4.2.5.3.1. Tuvalet Örneği (TS 9111, 2016)

L: Geçiş alanları (tuvalet yatak ve oturma alanları geçiş mesafeleri için), Minimum geçiş alanı 75 cm'dir. En iyi geçiş alanı ölçüsü de 95 cm veya üzeridir.

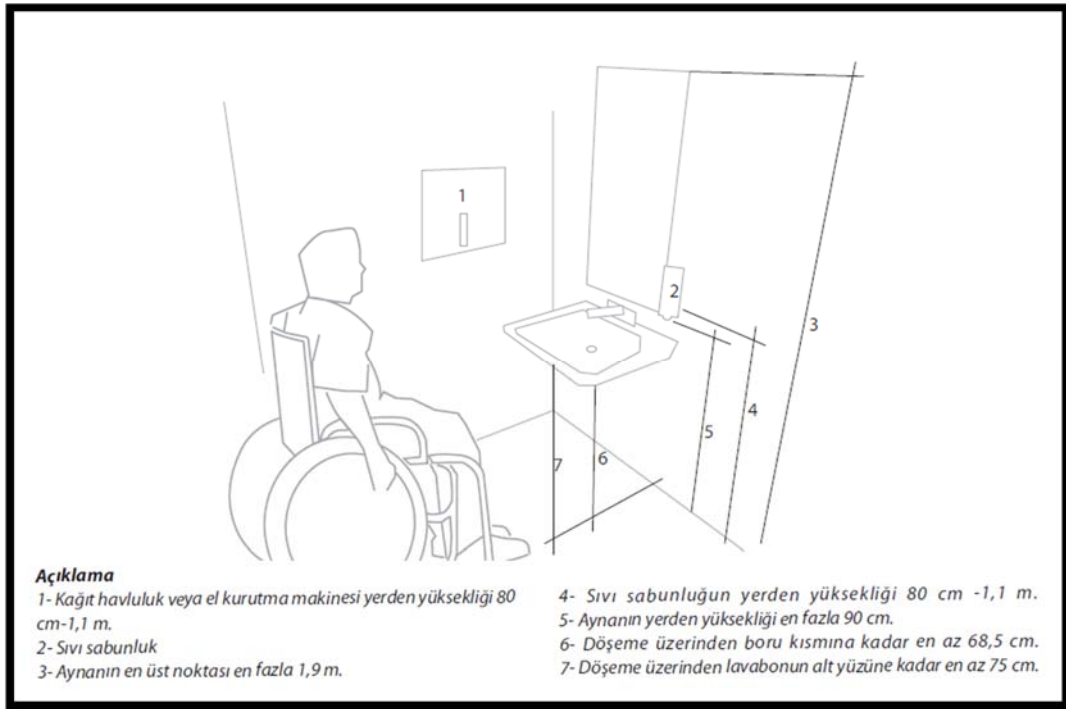
N: Sirkülasyon alanı(oda, tuvalet ve banyo vs): Minimum alan : 12000 mm x 12000 mm'dir. En iyi sirkülasyon alanı ise 18000 mm x 18000 mm'dir

Banyo planlanırken, tekerlekli sandalye kullanıcılarını düşünerek düzenleme yapılmalıdır, ve alan sandalyenin dönebileceği şekilde bırakılmalıdır.

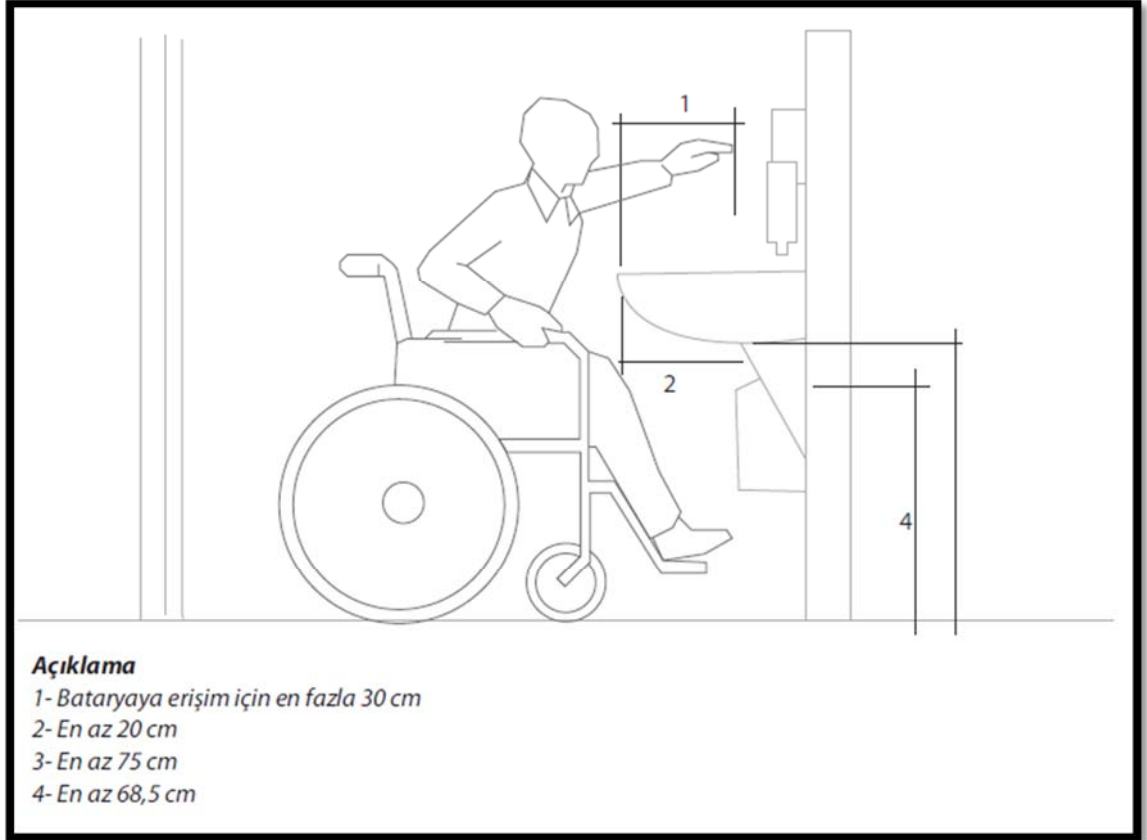


Şekil 4.2.5.3.2. Banyo Örneği (TS 9111, 2016)

Lavabo tezgahı tasarlanırken, altı boş olmasına dikkat edilmelidir. Lavabonun altında diz boşluğu bırakılmalıdır. Lavabo ön yüzünün arka duvara olan mesafesi en fazla 49 cm olmalıdır. Lavabonun yanında ayakta durmakta zorlanan kullanıcılar için tutunma barı monte edilebilecek alan bırakılmalıdır. Tezgah yerden yüksekliği 86 cm olarak düzenlenmelidir.



Şekil 4.2.5.3.3. Lavabo ölçüleri (TS 9111, 2016)

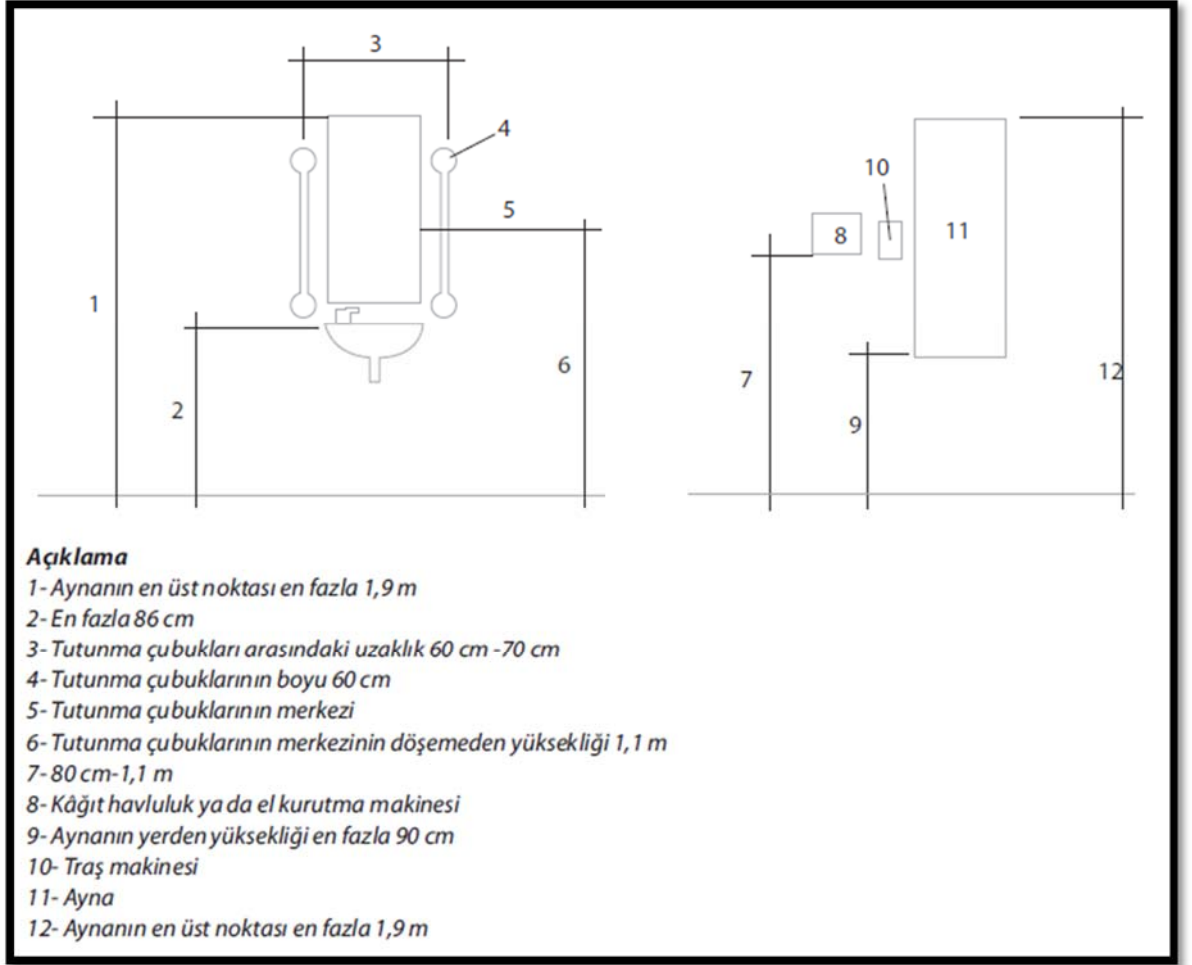


Şekil 4.2.5.3.4. Lavabo önü ölçüleri (TS 9111, 2016)

Armatürler ve diğer kontrol araçları tek elle ve kolayca kullanılabilir, çalıştırılması için fazla güç gerektirmeyen özelliklerde olmalıdır. Fotoselli tipte musluklar kullanılıyorsa en azından 10 saniye açık kalabilmelidir. Armatürler seçilirken, el yıkama sırasında el ile lavabo arasındaki mesafenin rahat kullanılabilir şekilde olmasına dikkat edilmelidir.

Aynaların alt kenarı döşeme üzerinden en fazla 90 cm üst kenarı en az 1,9 m yükseklikte olmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanan kişinin göz hizası yerden 1,1 m , 1,3 m yüksekliktedir. Tekerlekli sandalye kullananlar için alçalıp yükseltilen ayarlı aynalar, aynanın sabit olması durumunda ise öne doğru 10°-15° eğim verilmesi aynalar tercih edilmelidir.

Klozetlerin oturma yerinin yerden yüksekliği 43 cm ile 48 cm arasında olmalıdır. Oturma yüksekliğinin ayarlanabilmesi için klozetin adaptör takılabilir tipte olması tavsiye edilir.



Şekil 4.2.5.3.4. Lavabo tutunma barı ölçüleri (TS 9111, 2016)

Tutunma barıları engelli odalarında sabit olarak tasarlanır. Fakat evrensel tasarım kurallarına uygun şekilde; bir oda tasarımı yapıyorsak bu ürünler de-monte kullanılmalıdır. Tutunma barı için uygun alanlar bırakılıp istenildiği zaman monte edilebilecek ürünler kullanılmalıdır.

Eğer; banyo planı her kullanıcı için istenilen alan büyüklüğünde bırakılırsa, kullanıcı isteğine göre; otel teknik ekibi yardımıyla, oda kolaylıkla engelli kullanıcı için dönüştürülebilir.

Bu ürünler tercih edilirken aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır.

- Kolayca sökülüp-takılabilmesi
- Taşınabilir olması ve depolanabilir olması
- Montaj için bir araca gereksinim duyulmaması
- Duvarda veya yerde montaj için vida veya benzeri araç kullanılmadığı için zedelenme olmaması



Şekil 4.2.5.3.5. De- monte tutunma barı (URL-7,2016)

Şekil 4.2.5.3.6. De- monte tutunma barı (URL-7,2016)



Şekil 4.2.5.3.6. De- monte tutunma barı (URL-7,2016)



Şekil 4.2.5.3.8. De-monte ürünler kullanılarak tasarlanan oda banyo örneği  
(Terlemez,2016)



Şekil 4.2.5.3.9. Demonte ürünler kullanılarak tasarlanan oda banyo örneği  
(Terlemez,2016)



Şekil 4.2.5.3.10. Engelli oda banyo örneği (URL-1, 2016)



Şekil 4.2.5.3.11. Engelli oda banyo örneği (Terlemez,2016)



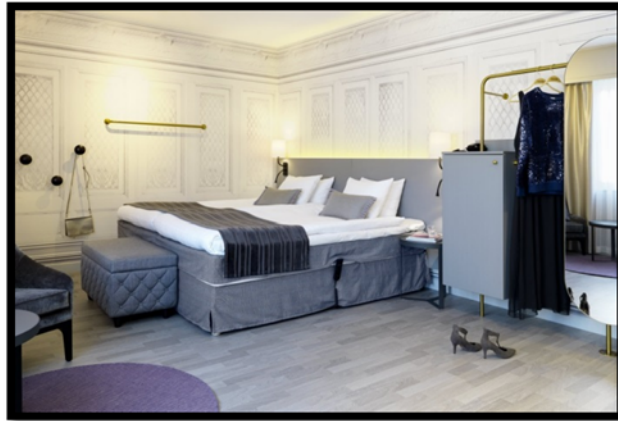
#### 4.2.5.4 Giriş – Depolama Bölümü

Giriş ve depolama bölümü bir çok tasarımda aynı alan içinde yer almaktadır. Bu durum, çoğu zaman bütün oda tiplerinde farklılıklar göstermektedir. Depolama bölümü sadece mobilya olarak değil, soyunma odası olarak da tasarlanmaktadır. Bu planlama kullanıcının taleplerine göre değişiklik göstermiştir. En büyük etken tatil sürelerinin uzaması ve bununla birlikte kullanıcının eşyasının artmasıyla ilişkilidir.

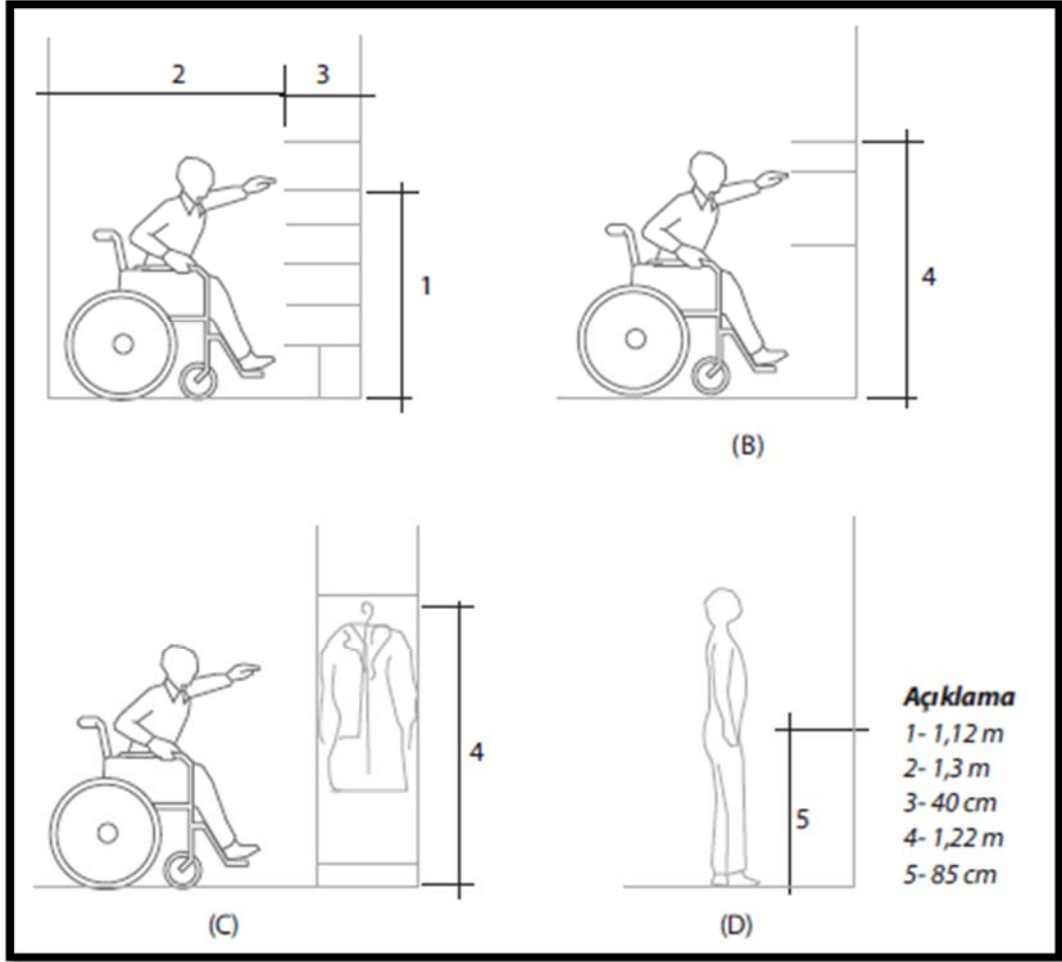
Geçiş mekanı olan giriş bölümü yatak katı koridoru ile oda arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır. Otelin yatak katı formuna bağlı olarak koridora uzatılmış ya da oda içerisine çekilmiş olarak konumlandırılan giriş bölümü, yatma bölümünün koridordan görülmesini engelleyecek biçimde tasarlanmalıdır. Mahremiyet kavramının öne çıktığı kimi tasarımlarda giriş bölümü ile yatma bölümü arasında da kontrollü bir geçişe ihtiyaç duyulmaktadır (Tunalı, 2009).

Giriş ve depolama bölümlerinin donatı elemanları; gömme dolap dan oluşmaktadır. Tasarıma bağlı olarak, donatı elemanlarına valizlik de dahil edilmektedir. Eğer depolama ayrı bir alan olarak tasarlanmışsa; donatı elemanları açık raf sistemi olarak düşünülmüştür.

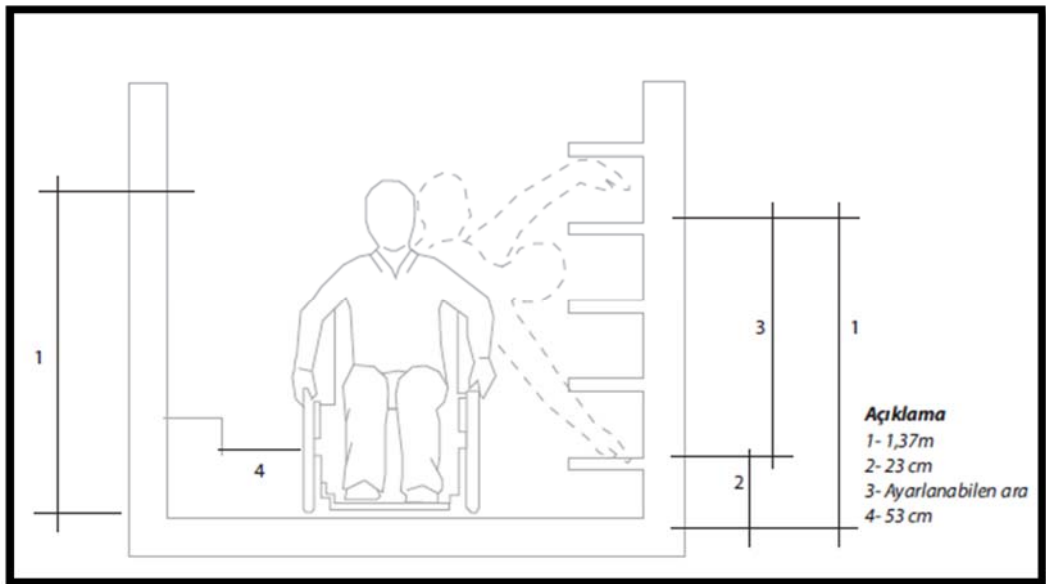
Depolama alanı ve giriş bölümü mekan içindeki büyükleri ideal oranda bırakılmalıdır. Geçiş alanı olduğu için evrensel tasarım kurallarına uygun şekilde tasarlanmalıdır. Depolama için kullanılan dolap, geçişi engelleyecek bir tasarımla çözümlenmelidir. Örneğin, dolap kapağı sürgülü sistemle çözülebilir veya açık raf sistemi düşünülebilir. Diğer bir alternatif de, dolap kapağı yerine perde kullanılabilir.



Şekil. 4.2.5.4. Scandic hotel oda görünüşü (URL-1,2016)




Şekil. 4.2.5.5. Dolap yaklaşım yükseklikleri (TS 9111,2016)



Şekil. 4.2.5.6. Dolap yaklaşım yükseklikleri (TS 9111,2016)

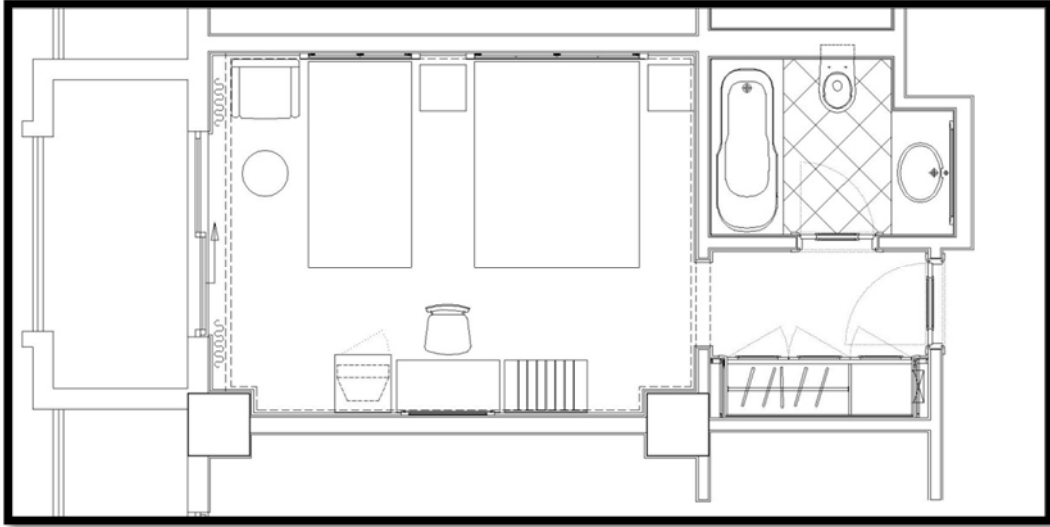
### 4.3. BEŞ YILDIZLI OTELLERDE YATAK ODASI VE ENGELLİ YATAK ODASI BİLEŞENLERİNİN İRDELENMESİ

| Crystal De Luxe Resort & Spa Hotel  |
|---|
|    |
| Şekil 4.3.1 Crystal de luxe resort & spa hotel, bina görünüşü (URL-8,2016)  |
| Açılış Yılı: 2008   |
| Konum: Antalya’da Kemer mevkiinde, Uluslararası Havalimanı’ na 56 km uzaklıkta yer almaktadır. 1150 m <sup>2</sup> ‘lik alana sahiptir. |
| Oda Tipleri: Otelde toplam dört farklı tip oda bulunmaktadır. Standart Oda, Aile Odası, Sultan Suit, Paşa Suit,                         |
| Oda Sayısı: 356   |
| Engelli Oda Sayısı: 4   |
| Yatak Sayısı: 1111  |

Cyrstal otel mimari planlaması; arazi şeklinden kaynaklı olarak “U” şeklinde bir forma sahiptir. Bu sebeple, 356 odaya sahip olan otelin 290 adet odası deniz manzaralıdır. Mimari planlama sonucu, bütün odalar dikdörtgen forma sahiptir.

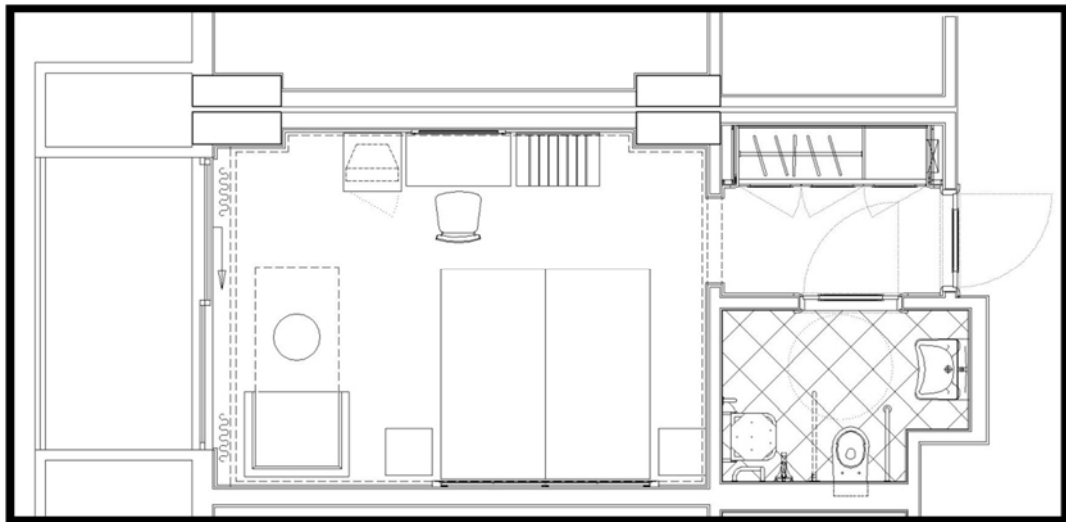
Standart odalar çoğu oteldeki gibi benzer şekilde tasarlanmıştır. Standart odalarda alt mekan birleşenleri; yatma – oturma – çalışma, ıslak hacim, giriş – depolama bölümüdür. Yatma bölümü, oturma ve çalışma bölümü ile aynı alanda tasarlanmıştır.

Giriş bölümü içinde, depolama da çözülmüştür. Bu odalar da balkonda mevcuttur.



Şekil 4.3.2. Crystal de luxe resort & spa hotel standart oda planı (Ada Proje, 2008)

Engelli oda, otelin diğer standart odalarında olduğu gibi, yatma – oturma – çalışma, ıslak hacim, giriş – depolama bölümünden oluşmaktadır. Bu oda da kapı ve koridor geçişleri 110 cm bırakılmıştır. Kapı açılış yönleri koridor tarafına açılmıştır. Mobilyalar, standart odada kullanılan şekilde kullanılmıştır. Banyoda ki planlama yine aynı şekilde çözülmüş fakat engelli kullanıcı için tasarlanmış vitriyfe elemanları kullanılmıştır.



Şekil 4.3.3. Crystal de luxe resort & spa hotel, engelli oda planı (Ada Proje, 2008)

## Rixos Premium Belek Hotel



Şekil 4.3.4 Rixos premium belek hotel, bina görünüşü (URL-6,2016)

Açılış Yılı: 2005

Konum: Antalya’da Belek İllerbaşı mevkiinde, Uluslararası Havalimanı’ na 30 dakika uzaklıkta yer almaktadır. 400.000 m<sup>2</sup> ‘lik alana sahiptir.

Oda Tipleri: Otel toplamda; onbir farklı tip odaya sahiptir. Standart oda, Suit oda, Aile Suitleri, Superior Suitler, Royal Premium Suit, King Suit, Villa, Superior Villa, Paris, Pryamus Residance, Truva Evi.

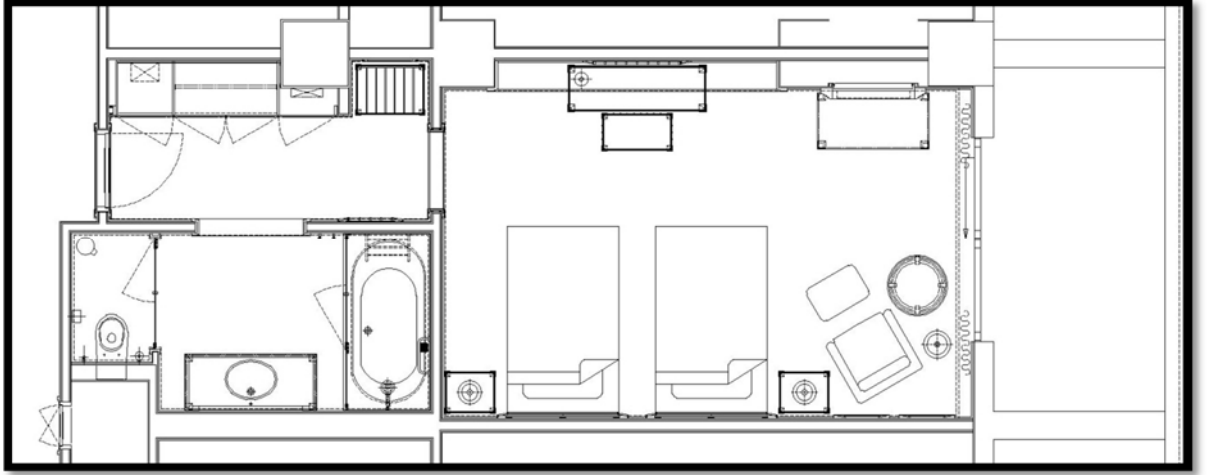
Oda Sayısı: 769

Engelli Oda Sayısı: 7

Yatak Sayısı: 1700

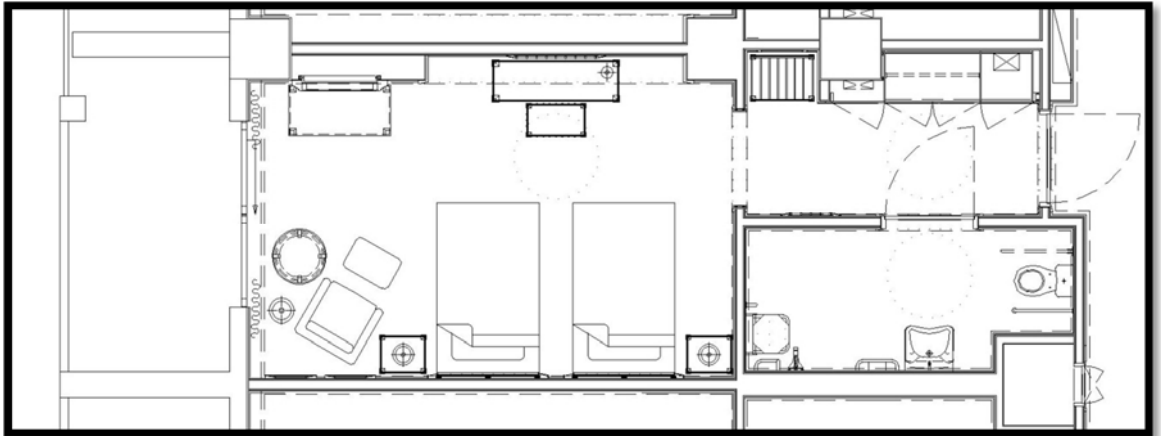
Rixos Premium Belek Otel; delüks resort otel konseptinin Türkiye’ deki ilk örneklerinden biridir. Otel, kullanıcıya farklı konseptlerde oda tipleri sunmaktadır. Odalar dikdörtgen forma sahip ve bir çok alt mekanı içinde bulundurmaktadır.

Standart odalarda alt mekan birleşenleri; yatma – oturma – çalışma, ıslak hacim, giriş – depolama bölümüdür. Yatma bölümü, oturma ve çalışma bölümü ile aynı alanda tasarlanmıştır. Giriş bölümü içinde, depolama da çözülmüştür. Islak hacim bölümünde; klozet ayrı bir alan olarak tasarlanmıştır. Böylelikle ıslak hacim bölümü; aynı anda iki kişinin kullanabileceği, bir mekan halini almıştır. Kıyı otellerinde dış mekanla ilişkiyi sağlayan balkonlar, standart odalarda dikdörtgen forma sahiptir.



Şekil 4.3.5. Rixos premium belek hotel, standart oda planı (Sembol, 2011)

Otelin diğer odalarında da olduğu gibi; engelli oda da, yatma – oturma – çalışma, ıslak hacim, giriş – depolama bölümünden oluşmaktadır. Engelli oda da kapı ve koridor geçişleri 110 cm bırakılmıştır. Kapı açılış yönleri koridor tarafına açılmıştır. Mobilyalarda herhangi bir form değişikliğine gidilmemiş, standart odadaki mobilya tasarımları kullanılmıştır. Islak hacim; standart oda dan farklı tasarlanmıştır. Klozet için sperasyon kullanılmamıştır. Engelli kullanıcı için daha rahat bir kullanım sağlanmıştır.



Şekil 4.3.6. Rixos premium belek hotel, engelli oda planı (Sembol, 2011)

## Wind Of Lara Hotel



Şekil 4.3.7. Wind of lara hotel, bina görünüşü (URL-9, 2016)

Açılış Yılı: 2016

Konum: Antalya Şehir merkezine 19 km, Antalya Havalimanına sadece 12 km mesafededir

Oda Tipleri: Otel toplamda; üç farklı tip odaya sahiptir. Standart oda, Suit oda, Aile odasıdır.

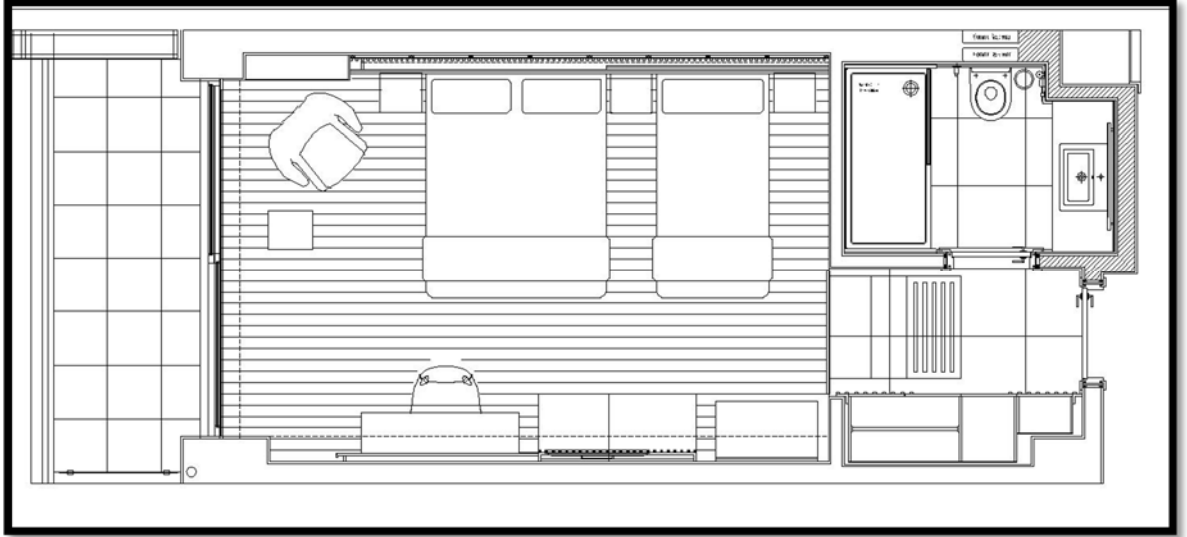
Oda Sayısı: 276

Engelli Oda Sayısı: 3 adet

Yatak Sayısı: 700 kişi

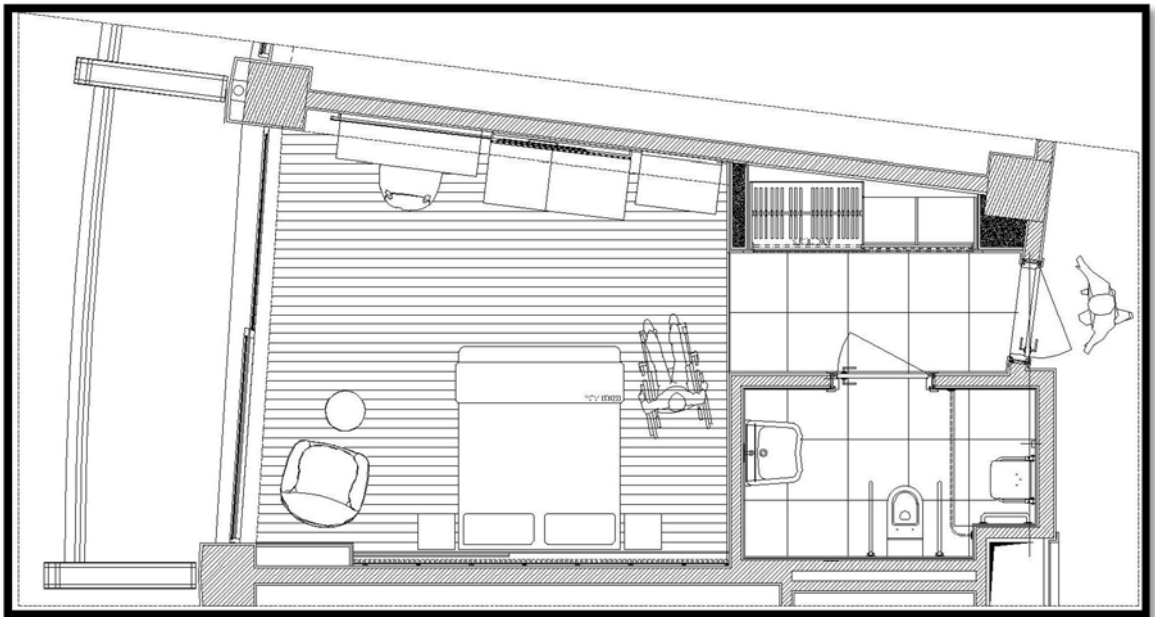
Baia Lara'nın minimalist farklılığı ile dekore edilmiş, odaların çoğu deniz manzaralıdır. Otelde üç farklı oda tipi bulunmaktadır.

Standart oda tasarımına kullanıcı profili ve sayısına göre kullanılabilmesi için mobilya grubuna kanepeler ilave edilmiştir. Standart odanın büyük bir kısmını oluşturan yatma bölümü alt mekân içinde, oturma ve çalışma bölümü de yer almaktadır. Depolama bölümü, giriş bölümü içinde çözülmüştür. Oda planlamasında balkon da mevcuttur.



Şekil 4.3.8. Wind of kundu hotel, engelli oda planı (Dual Mimarlık, 2016)

Engelli oda, otelin diğer standart odalarında olduğu gibi, yatma – oturma – çalışma, ıslak hacim, giriş – depolama bölümünden oluşmaktadır. Bu oda da kapı ve koridor geçişleri 110 cm bırakılmıştır. Kapı açılış yönleri koridor tarafına açılmıştır. Mobilyalar, standart odada kullanılan şekilde kullanılmıştır. Banyoda ki planlama yine aynı şekilde çözülmüş fakat engelli kullanıcı için tasarlanmış vitrifiye elemanları kullanılmıştır.



Şekil 4.3.9. Wind of kundu hotel, engelli oda planı (Dual Mimarlık, 2016)



## İmperial Hotel Bomonti İstanbul



Şekil 4.3.9. İmperial hotel bomonti bina görünüşü (URL-10,2016)

Açılış Yılı: 2015

Konum: İstanbul Şişli' dedir.

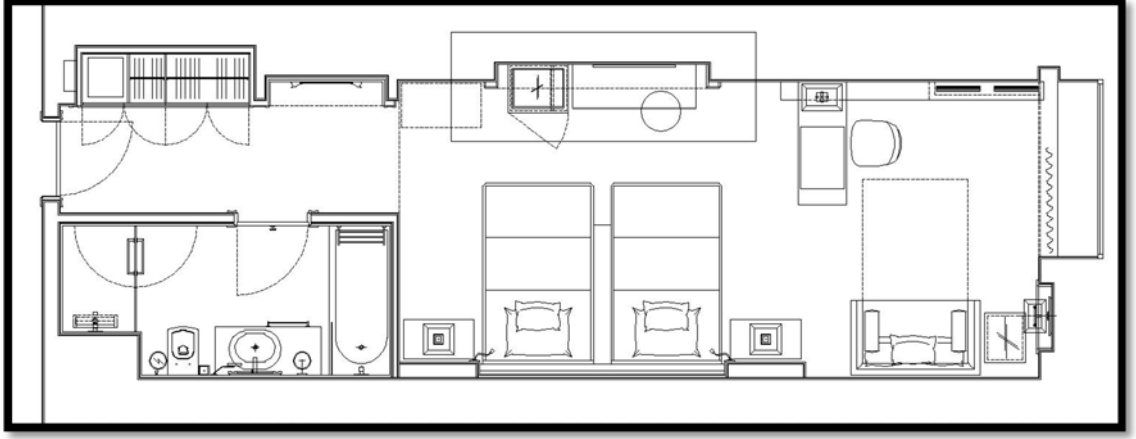
Oda Tipleri: Otel toplamda; beş farklı tip odaya sahiptir. Standart Oda, Superior Oda, Deluxe Oda, Family Suit Oda, Suit Oda dan oluşmaktadır.

Oda Sayısı: 203 Adet

Engelli Oda Sayısı: 3 Adet

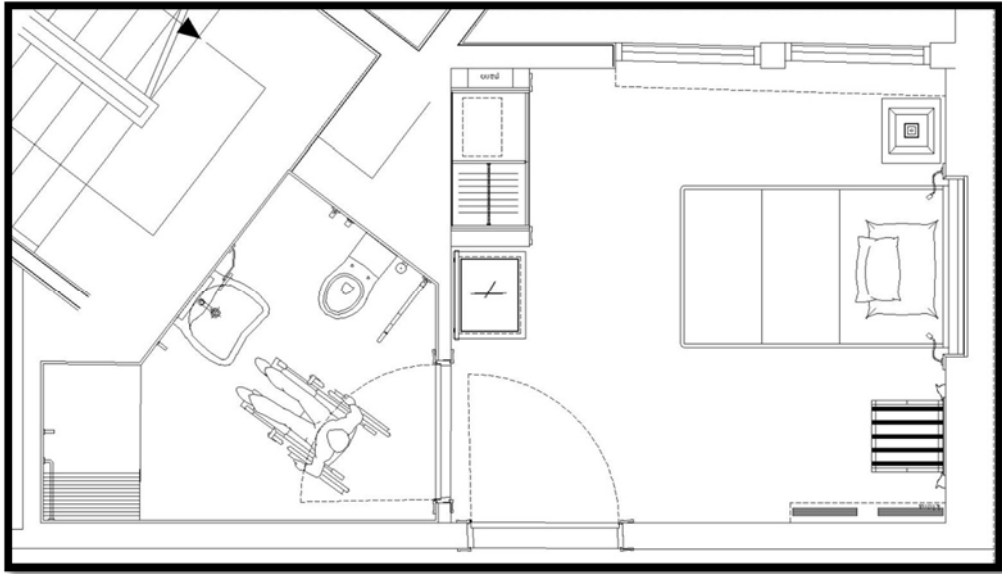
Yatak Sayısı: 400 kişi

İmperial hotel şehir oteli olarak tasarlanmıştır. Standart odalar çoğu oteldeki gibi benzer şekilde tasarlanmıştır. Standart odalarda alt mekan birleşenleri; yatma – oturma – çalışma, ıslak hacim, giriş – depolama bölümüdür. Yatma bölümü, oturma ve çalışma bölümü ile aynı alanda tasarlanmıştır. Giriş bölümü içinde, depolama da çözülmüştür.



Şekil 4.3.10. İmperial hotel bomonti , standart oda planı (Tre Tasarım, 2016)

Otelin diğer odalarında da farklı olarak ; engelli oda da, yatma – oturma – çalışma, ıslak hacim, giriş – depolama bölümünden oluşmaktadır. Fakat bu oda mimariden kaynaklı giriş koridorla ayrılmamıştır. Kapı direkt olarak yatma bölümüne açılmaktadır. Yatak tek kişilik 120 cm genişliğinde kullanılmıştır. Engelli oda da kapı 110 cm bırakılmıştır. Kapı açılış yönleri koridor tarafına açılmıştır. Mobilyalarda herhangi bir form değişikliğine gidilmemiş, standart odadaki mobilya tasarımları kullanılmıştır. Yalnız engelli oda ebatlarından kaynaklı standart odalarda kullanılan mobilya tümü kullanılmamıştır.



Şekil 4.3.11. İmperial hotel bomonti , engelli oda planı (Tre Tasarım, 2016)

## Radisson Blu Hotel & Spa Tuzla



Şekil 4.3.12. Radisson blu hotel & spa tuzla bina görünüşü (URL-11, 2016)

Açılış Yılı: 2015

Konum: İstanbul da Tuzla mevkiinde yer almaktadır.

Oda Tipleri: Otel toplamda; beş farklı tip odaya sahiptir. Standart Oda, Superior Oda, Business Class Oda, Junior Suit, One Bedroom Suit, Executive Suit den oluşmaktadır.

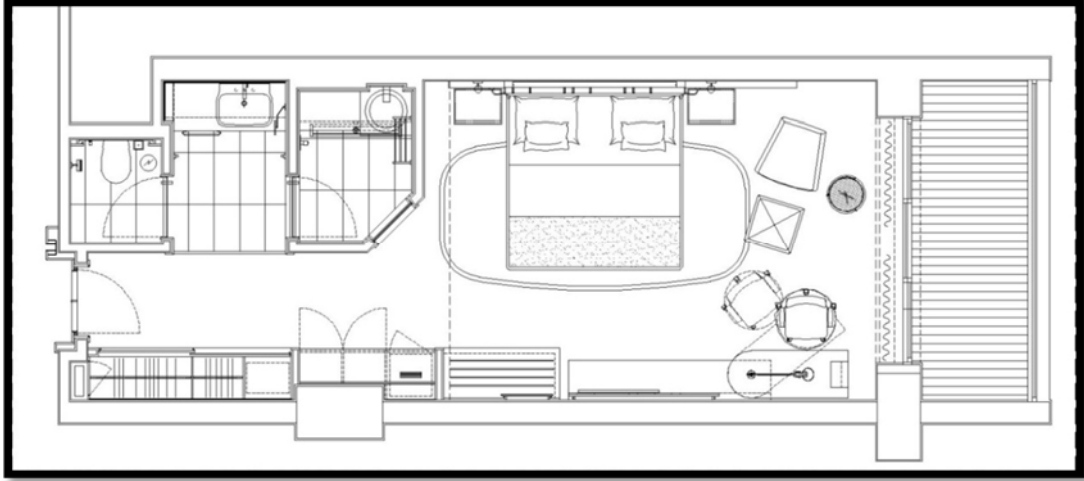
Oda Sayısı: 254 Adet

Engelli Oda Sayısı: 3 Adet

Yatak Sayısı: 400 kişi

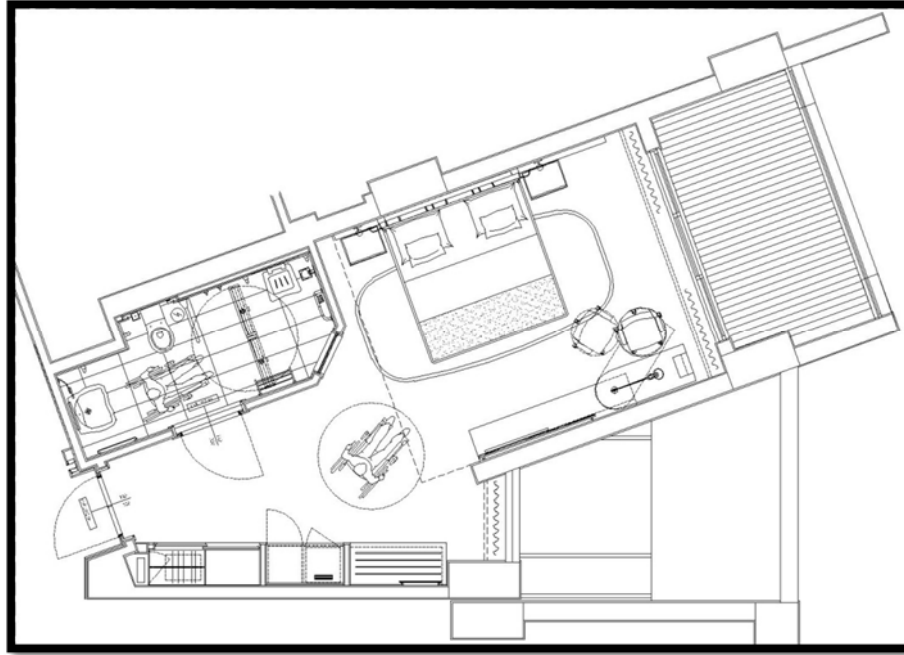
Radisson Blu Hotel , İstanbul da şehir oteli olarak kullanılmaktadır. Otel kullanıcıya farklı tip de odalar sunmaktadır.

Standart odalarda alt mekan birleşenleri; yatma – oturma – çalışma, ıslak hacim, giriş – depolama bölümüdür. Yatma bölümü, oturma ve çalışma bölümü ile aynı alanda tasarlanmıştır. Giriş bölümü içinde, depolama da çözülmüştür. Islak hacim bölümünde; klozet ve duş alanı ayrı bir alan olarak tasarlanmıştır. Böylelikle ıslak hacim bölümü; aynı anda iki kişinin kullanabileceği, bir mekan halini almıştır. Duş bölümünde kurna kullanılarak farklı bir tasarım uygulanmıştır.



Şekil 4.3.13. Radisson blu hotel & spa tuzla standart oda planı (Tre Tasarım, 2016)

Otelin diğer odalarında da olduğu gibi; engelli oda da, yatma – oturma – çalışma, ıslak hacim, giriş – depolama bölümünden oluşmaktadır. Engelli oda da kapı ve koridor geçişleri 110 cm bırakılmıştır. Kapı açılış yönleri koridor tarafına açılmıştır. Mobilyalarda herhangi bir form değişikliğine gidilmemiş, standart odadaki mobilya tasarımları kullanılmıştır. Islak hacim; standart oda dan farklı tasarlanmıştır. Klozet ve duş için sperasyon kullanılmamıştır. Engelli kullanıcı için daha rahat bir kullanım sağlanmıştır.



Şekil 4.3.14. Radisson blu hotel & spa tuzla engelli oda planı (Tre Tasarım, 2016)

## Holiday Inn Kayseri



Şekil 4.3.15. Holiday Inn Kayseri, bina görünüşü (URL12-2016)

Açılış Yılı: 2016

Konum: Dövenönü Kayseri

Oda Tipleri: Standart Oda, Suit Oda, Aile Odası, Kral Dairesi

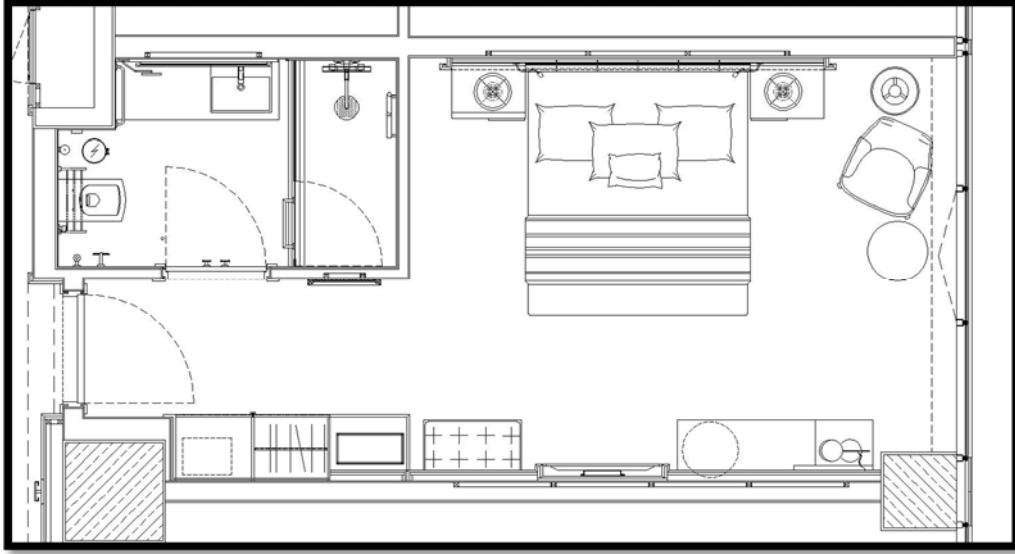
Oda Sayısı:

Engelli Oda Sayısı:

Yatak Sayısı:

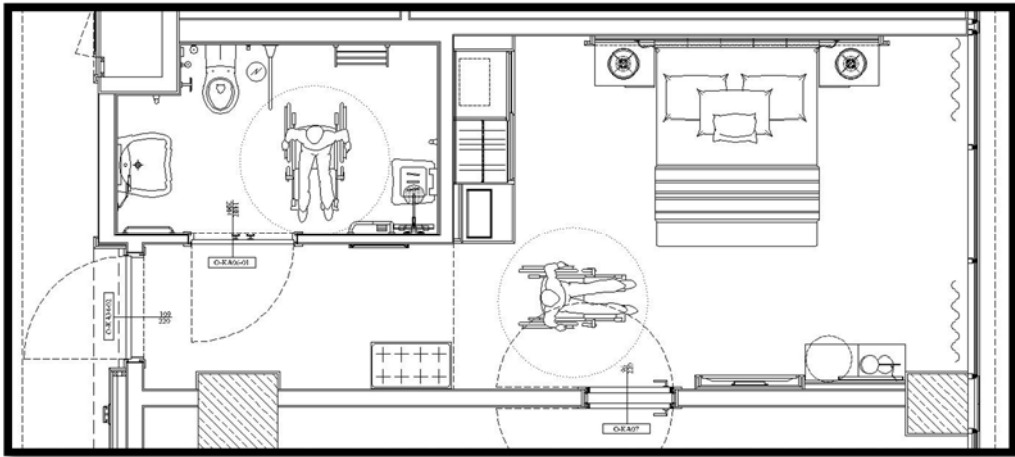
Holliday inn , Kayseri’de şehir oteli olarak kullanılmaktadır. Otel kullanıcıya farklı tip de odalar sunmaktadır.

Standart odalar çoğu oteldeki gibi benzer şekilde tasarlanmıştır. Standart odalarda alt mekan birleşenleri; yatma – oturma – çalışma, ıslak hacim, giriş – depolama bölümüdür. Yatma bölümü, oturma ve çalışma bölümü ile aynı alanda tasarlanmıştır. Giriş bölümü içinde, depolama da çözülmüştür.



Şekil 4.3.16. Holiday Inn Kayseri ,standart oda planı (Tre Tasarım, 2016)

Engelli oda, otelin diğer standart odalarında olduğu gibi, yatma – oturma – çalışma, ıslak hacim, giriş – depolama bölümünden oluşmaktadır. Bu oda da kapı ve koridor geçişleri 110 cm bırakılmıştır. Kapı açılış yönleri koridor tarafına açılmıştır. Engelli odası yanında ki oda ya bağlantılıdır. Yan odaya kapı açılarak engelli kullanıcının refaketchisi kolaylıkla ulaşılması sağlanmıştır. Mobilyalar, standart odada kullanılan şekilde kullanılmıştır. Banyoda ki planlama yine aynı şekilde çözülmüş fakat engelli kullanıcı için tasarlanmış vitrifiye elemanları kullanılmıştır.



Şekil 4.3.17. Holiday Inn Kayseri ,engelli oda planı (Tre Tasarım, 2016)

## 5. ERİŞİLEBİLİR TASARIMA YÖNELİK OTEL ODASI ÇÖZÜM ÖNERİSİ



(Terlemez,2016)



Şekil 5.2. Otel oda örneği (Terlemez,2016)



Şekil 5.3. Otel oda örneği (Terlemez,2016)



Şekil 5.4. De monte ürünler kullanılarak tasarlanan oda banyo örneği  
(Terlemez,2016)





Şekil 5.5. Oda banyo örneği (Terlemez,2016)



Şekil 5.6. Otel oda örneği (Terlemez,2016)



Şekil 5.7. Otel oda örneği (Terlemez,2016)



Şekil 5.8 Otel oda örneği (Terlemez,2016)



Şekil 5.9. De monte ürünler kullanılarak tasarlanan oda banyo örneği  
(Terlemez,2016)



Şekil 5.10. Oda banyo örneği (Terlemez,2016)

## 6. SONUÇ

Seyahat etme ve konaklama eylemlerinin başlaması ile birlikte ortaya çıktığı söylenebilecek turizm; özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra dünya genelinde hızla gelişen bir sektör haline gelmiştir. Bir çok ülke için sosyal, ekonomik ve kültürel faaliyetlerde önemli bir role sahiptir.

Turizmin faaliyetleri için ele alınması gereken konulardan biri ise, engelli bireylerin eğilimleri ve turizm faaliyetlerine katılmalarını engelleyen ya da zorlaştıran durumların belirlenmesidir. Seyahat edebilmelerini kolaylaştıran, gerekli alt yapı düzenlemeleri hayata geçirilmelidir.

Dünyada ve ülkemizde engelli kullanıcıya özel hizmet veren konaklama mekanları oldukça sınırlıdır. Konaklama mekanları, kullanıcı taleplerinin artmasıyla, birçok hizmeti bir arada sunan ve kitle turizmine uygun, büyük kapasiteli işletmeler haline alırken, engelli kullanıcı taleplerini ihmal etmektedir. Bu durum, mekanın engelli kullanıcı ile uyumu, kapasite oranları ile örneklendirilebilir.

Gelişmiş ülkelerde gerek eğitim seviyesi gerek kültür anlayışı bakımından en büyük değer insandır. Bu sebeple, o ülkelerde engelliler ile ilgili sorunlar ülkemize göre daha azdır. Ancak ülkemizde de eğitim seviyesinin yükselmesi ile birlikte engellilerin sorunlarına verilen önem artmaktadır. Bu konu ile ilgili gerekli yasal gereksinimler daha ayrıntılı olarak düzenlenmektedir. Ancak uygulamada yaşanan sorunlar bu gelişmeleri gölgelemektedir. Ülkemizde engelli turizmde de ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlar engellilerin, ikamet ettiği yerden çıkıp konaklama tesisinde ayrılan yere kadar devan etmektedir. Birçok tesis sahibi maalesef engelliler için gerekli olan mimari düzenlemeleri çeşitli gerekçelerle; özellikle ekonomik sebeplerle yapılmamaktadır.

Engelliler için, konaklama tesislerinde genelde hiçbir düzenleme yapılmamışken, bazı tesisler az sayıda oda ayırarak sorunu çözdüğünü düşünmektedir. Tesislerde belirli sayıda oda engelliler için kısmen uygundur, ancak engellilerin tesiste odalarından çıkıp yardımsız başka bir bölüme geçmeleri imkânsızdır.

Turizm faaliyetlerine katılan engelli grupları yüksek oranda, görme engelli, işitme engelli ve ortopedik engelli kişilerdir. Bu sebeple, araştırma üç tip engelli üzerinden yapılmıştır.

Araştırma hazırlanırken, ilgili yönetmelikler ve istatistikler ilgili yerlerden alınmıştır. Bu kavramalara bağlı kalınarak Türkiye genelinde 6 adet otel seçilerek, yerinde ve

proje üzerinde araştırmalar yapılarak, seçilen örnek oteller üzerinden, mekanın engelli kullanıcı ile uyumu ele alınarak, otel yetkilileri ve kişisel gözlemlere yer verilerek tablolar ile açıklanmıştır. Derneklerden gerekli olan bilgiler alınarak, araştırmada yer verilmiştir.

Araştırmalar sonucu, seçilen konaklama yapılarında bulunan engelli odalarının mekân tasarımı ve uygulamalarında karşılaşılan sorunlar tespit edilerek, engelli ve engelsiz kullanıcıya uygun oda tasarımı hazırlanmıştır.

Her kullanıcıya uygun oda tasarımı hazırlanırken ,

- Mekanın yeterli alana sahip olması gerekmektedir. Oda alanı 30 m<sup>2</sup> civarında olmalıdır.
- Tekerlekli sandalye kullanıcısı için gerekli hareketi sağlayacak alan bırakılmalıdır.
- Kapı boşlukları, tekerlekli sandalye kullanıcısı veya koltuk değneği kullanıcısı için gerekli ölçüde tasarlanmalıdır.
- Kapı açılış yönü, mekandan dışarıya doğru açılmalıdır.
- Gardıroplar tasarlanırken; kapak yerine, sürgülü sistemle çözülmeli ve raf sistemleri ayarlanabilir olmalıdır.
- Zemin döşemesinde, farklı malzemeler kullanılabilir. Oda içinde kot farkı olmamalıdır ve kaydırmaz malzeme kullanılmalıdır.
- Elektrik düğmeleri, erişilebilir ölçülerde mekan içine yerleştirilmelidir.

Oda banyosu tasarlanırken,

- Tekerlekli sandalye kullanıcısı için gerekli hareketi sağlayacak alan bırakılmalıdır. Banyo alanı 5 m<sup>2</sup> civarında olmalıdır.
- Kullanıcının isteğine göre, de-monte tutunma barı için, duvar yüzeylerinde gerekli alanlar oluşturulmalıdır.
- Lavabo modülü tasarlanırken, dolaplı bir ünite yerine ayaklı bir ünite sistemi tasarlanmalıdır. (Tekerlekli sandalye kullanıcısı içinde elverişli olacaktır.)
- Küvet veya duş teknesi hijyenik şartlardan elverişli olmadığı gibi kullanıcı içinde kullanımı zordur. Bu sebeple yüzey üzerinde kot farkı olmadan duş alanı oluşturulmalıdır.
- Duş alanı perde veya saperatörle, mekandan ayrıştırılabilir.

- Duş içinde sabit oturma bankı yerine, sonradan yerleştirilen yüzeye sabitlenen sandalye kullanılabilir.
- Banyo içinde kaydırmaz malzeme kullanılmalıdır.

Yukarıda belirtilenlere göre oda tasarımı hazırlandığı takdir de, herkesin kullanımına uygun ve kullanım eşitliği sağlayan otel odası tasarımı elde edilir. Böylelikle, otel içinde engelli kullanıcı kendi için ayrılmış odalarda kalma zorunluluğu olmayacaktır. Kendi ihtiyaçlarına ve tercihine göre istediği bir odada kalma imkanına sahip olacaktır.

Otel odası ve engelli otel odası arasındaki en büyük tasarım farkı banyo içinde kendini göstermektedir. Bu fark ise banyo içinde sabit tutunma barı yerine de-monte ürünler kullanılarak çözülebilir.

Kullanıcı ihtiyacına göre de monte ürünü otel yetkililerine bilgisini vererek, odada hangi ürünü kullanacağını tercih edebilmelidir. Kullanıcı illa herhangi bir engele sahip olmak zorunda değildir. Hamile, yaşlı, geçici bir rahatsızlığa sahip olan diğer kullanıcılarda oda içinde bu ürünlerden faydalanabilmelidir.

Ürünler, kolayca sökülüp takılabilmeli, montaj kolaylığı, depolanabilir olması, montaj için herhangi bir araca gerek duyulmaması ve duvarda veya zeminde montaj için vida veya benzeri araç kullanılmaması gibi özelliklere sahip olmalıdır.

De- monte ürünler, otelin içinde bir odada depolanabilir. Ürünlerin montajıyla otelin teknik ekibinden destek alınabilir.

Araştırmalar sonucu kullanıcı memnuniyeti otel içinde, kullanıcı üzerinde en fazla etkiyi bıraktığı için tasarımcı tarafından en önemli kararlar burada verilmelidir. Odanın diğer mekanlarla ilişkisi olduğu kadar yatak katı içinde de önemi büyüktür. Bu sebeple, otel odası tasarlanırken, otel ve yatak katı ile olan ilişkisi göz ardı edilmemelidir.

İnsan hakları ve seyahat özgürlüğünün savunulduğu çağdaş dünyamızda turizm endüstrisinin engellileri dikkate alması günümüz şartlarında artık kaçınılmaz bir durumdur. Diğer insanlar gibi onların da engelsiz seyahat etme, dinlenme ve eğlenme en doğal haklarıdır. Engelli insanların turizm faaliyetlerine katılabilmesi için turizm işletmelerinin, onların özel ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

## KAYNAKLAR

**Ada Proje**, 2011 Proje Arşivinden, Antalya

**Alsancak H., Tomruk H., Çatana N., Türkekul A. ve Dolamaç N.** 2013. T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı. Engelli Hakları Başucu Kitapçığı. s.33.Ankara.

**Arcan E, Evcı F**, 1992 Mimari Tasarıma Yaklaşım 1, İki Yayınevi, İstanbul

**Aslan, L.** 2016, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü s.10-20, İzmit.

**Aydıncı, B.** ,2009, Kent Otellerinde Ortak Kullanım Alanlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,s.79, İstanbul.

**Aytuğ, A.** 2002, Makro ve Mikro Ölçekte Turizm Planlaması. Yıldız Teknik Üniversitesi Matbaası, s.113, İstanbul.

**Boduroğlu, Ş. , Keriptaş, F. ve Sarıman, E.** 2011, Tasarım Eğitiminde Değişen Dinamikler: Evrensel Tasarım Kavramı,Siyasal Kitabevi, s.1775 Ankara.

**Concept Plus**, Otel Mimarisi ve Turizm (2009 Nisan- Mayıs) Sayı 2, İstanbul.

**Dual Mimarlık**, 2016. Proje Arşivinden, Antalya

**Dostoğlu, N., Şahin E, ve Taneli Y.** 2009, Evrensel Tasarım: Tanımlar, Hedefler, İlkeler, Mimarlık Dergisi, İstanbul.

**ENAT (European Network for Accessible Tourism)** ,2007b. Services and Facilities for Accessible Tourism in Europe- Avrupa'da Ulaşılabilir Turizm için İmkân ve Hizmetler.

**ENAT (European Network for Accessible Tourism)** 2007a. Rights of Tourists with Disabilities in The European Union Framework- Avrupa Birliği (AB) Çerçevesinde Engelli Turistlerin Hakları. s.8

**Gerez, Y.,**1994. İstanbul'daki 5 Yıldızlı Lüks Şehir Otellerinde Yatak Odası Tasarımı Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi.: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.s.91-119, İstanbul.

**Pınar, P.** 2009 Tarihi Kent Mekanında Otel Yatak Odaları Üzerine Bir Araştırma Tarihi Yarımada Örneğinde. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, s.14, İstanbul

**Rutes, A. ve Penner, R.** 1985, Hotel Planning and Design.: Whitney Library of Design, Watson-Guption Publications, s. 160, New York.



**Sever, Ö.** 2008 Otellerde Mekansal Analiz . Yüksek Lisans Tezi KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü. Trabzon

**Scherrer, V.** 2001, “Neden Ulaşılabilirlik Hakkında Düşünmeliyiz”, Herkes için Ulaşılabilirlik Seminer Notları, Cem Ofset, İstanbul, s.38-42.

**Terlemez, M.** 2016, Otel Odası Tasarımları

**T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı** (2014). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Kanunlar. Engelliler Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5378Kabul Tarihi: 1/7/2005Yayımlandığı R.Gazete: Tarih: 7/7/2005 Sayı: 25868Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44. [URL: <http://www.eyh.gov.tr/tr/8180/2-2-Engelliler-Hakkında-Kanun>](Erişim 12 Haziran 2014).

**T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı**, 2005,Erişilebilirlik İzleme Ve Denetleme Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 20.07.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28713

**T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı** (2014). Sınıflandırma Çalışmalarına İlişkin Değerlendirme Formlarının Hazırlanmasına ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ, Resmi Gazete Tarihi: 07/08/2009 Resmi Gazete Sayısı: 27312. [<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14699/siniflandirma-calismalarina-iliskin-degerlendirme-forml-.html>] (Erişim 14 Haziran 2014).

**T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı** (2014). Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete Tarihi: 21.06.2005 Resmi Gazete

Sayı: 25852 [URL: <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14518/turizm-tesislerinin-belgelendirilmesine-veniteliklerin-.html>] (Erişim 12 Haziran 2014).

**T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı** (2014). Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Tebliğ, Resmi Gazete Tarihi: 26/06/2011 Resmi Gazete Sayısı: 27976(Tebliğ No: 2011/1). [URL: <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14718/turizm-tesislerinin-belgelendirilmesine-ve-niteliklerin.html>] (Erişim 12 Haziran 2014).

**T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü**  
27.06.2011 tarih 2011/8 Engelsiz Turizm Genelgesi.

**The Center for Universal Design, The Principles of Universal Design** (Evrensel Tasarım İlkeleri), 1997 çeviren: Hacıhasanoğlu I., Version 2.0. Raleigh, Nc: North Carolina State University.

**Tre Tasarım**, 2016 . Proje Arşivinden, Antalya

**Toydemir N., Gürdal, E., Tanaçan L.**, 2000, Yapı Elemanı Tasarımında Malzeme İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul

**TS 9111** Engelli İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları.

**Tunalı, S.** 2009. Zincir Otellerde Konaklama Amaçlarına Göre Yatak Odası Nitelikleri ve Tasarım – Uygulama İçin Endüstrileşme Yaklaşımı. Yüksek Lisans

Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. s. 17-25, İstanbul.

**WHO** (Dünya Sağlık Örgütü), Health topics,  
<http://www.who.int/topics/blindness/en/>, 2013, (erişim tarihi: 12.02.2016)

**URL-1** 2016, [www.scandic.com](http://www.scandic.com)

**URL-2** 2016, [www.hepsiburada.com](http://www.hepsiburada.com)

**URL-3** 2016, [www.pinterest.com](http://www.pinterest.com)

**URL-4** 2016, [www.hissedilebiliryüzey.co](http://www.hissedilebiliryüzey.co)

**URL-5** 2016, [www.rednasis.com](http://www.rednasis.com)

**URL-6** 2016, [www.rixos.com](http://www.rixos.com)

**URL-7** 2016, [www.locamedic.com](http://www.locamedic.com)

**URL-8** 2016, [www.crystalhotel.com](http://www.crystalhotel.com)

**URL-9** 2016, [www.winofkundu.com](http://www.winofkundu.com)

**URL-10** 2016, [www.İmperialhotelsistanbul.com](http://www.İmperialhotelsistanbul.com)

**URL-11** 2016, [www.radissonblu.com](http://www.radissonblu.com)

**URL-12** 2016, [www.hollidayinn.com](http://www.hollidayinn.com)

**URL-13** 2016, [www.işitmeengelliler.com](http://www.işitmeengelliler.com)